

S a d r ž a j:

PORUKA PAPE IVANA PAVLA II ZA KORIZMU 1979.....	3
MEDJUNARODNA GODINA DJETETA.....	4
MEDJUNARODNA TEOLOŠKA KOMISIJA.....	23
LITURGIJSKE UPUTE.....	24
OKRUŽNICE BISKUPSKOGA ORDINARIJATA U MOSTARU:	
Korizmena poslanica Sv. Oca Ivana Pavla II.....	27
Blagoslov i posveta ulja na Sveti Četvrtak.....	27
Anticipacija uskrsne vigilije.....	28
XVI svjetski dan molitava za duhovna zvanja....	28
Plan ovogodišnje kan. vizitacije i sv. Krizme..	30
Proljetni koronski sastanak	31
BISKUPSKA POSLANICA O VJERI ZA KORIZMU 1979.....	
SVEĆENIČKA NOŠNJA - PISMO JENOGA PROFESORA.....	42
IN MEMORIAM - POK. MSGR DON ANDRIJA MAJIĆ.....	45
OBAVIJEŠTI - DIJECEZANSKA KRONIKA.....	56
SVEĆENICIMA ZA INFORMACIJU I RAZMIŠLJENJE	
/Kraći sažetak Enciklike "Redemptor hominis"....	62
Važna obavijest svećenstvu.....	64
USKRSNA PORUKA I ČESTITKA NAČIH BISKUPA.....	
	65

o o o & & & & &

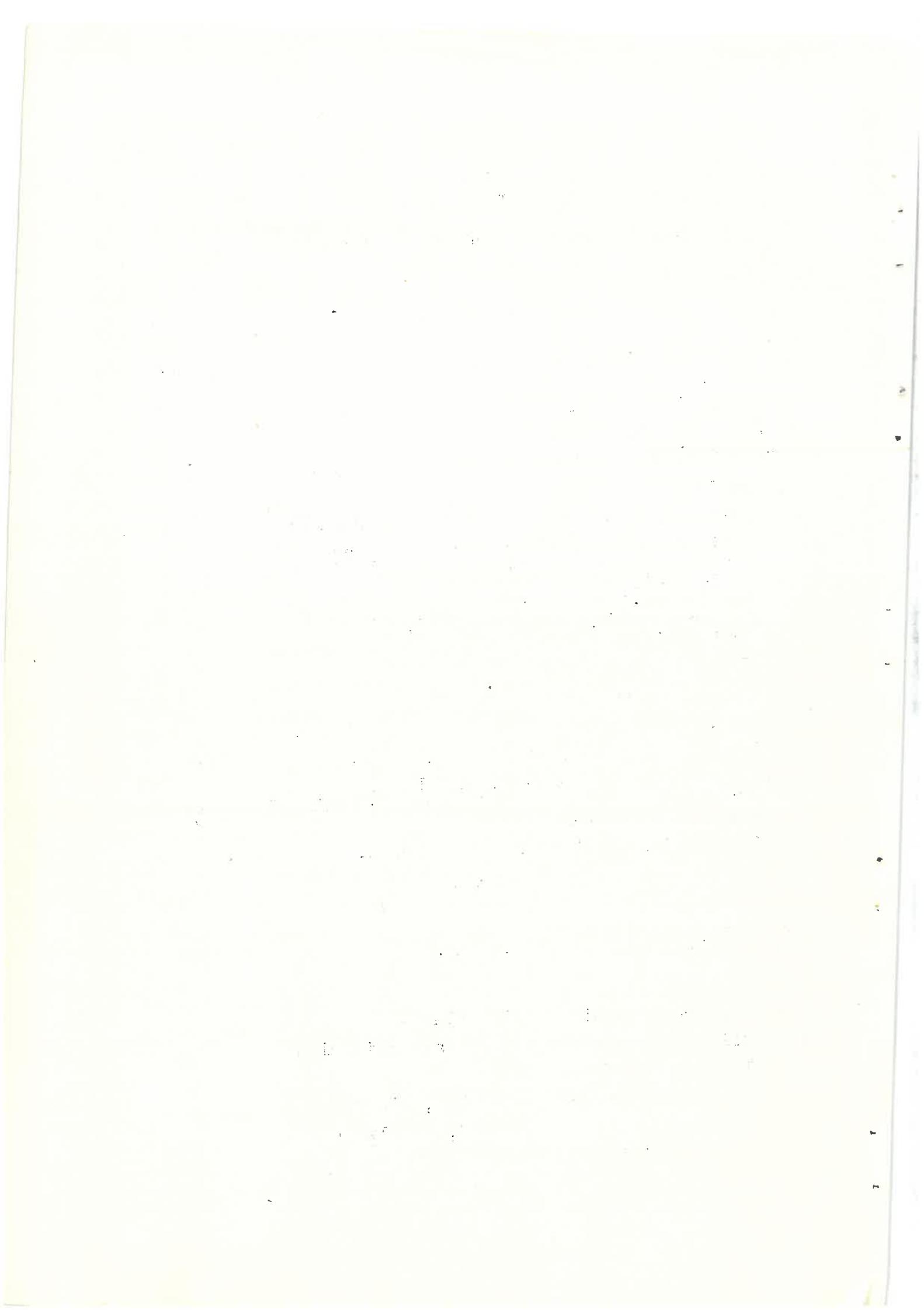
SLUŽBENI VJESNIK MOSTARSKO-DUVANJSKE I MRKANJSKO-TREBINJSKE

Izdaje povremeno: Biskupski Ordinarijat u Mostaru, za
isključivu upotrebu svećenstva navedenih biskupija
(čl. 15 Zakona o štampi).

/čl. 15 Zakona o stampi/.
Odgovorni urednik: Dr. PETAR ČULE, biskup
79000 MOSTAR, Šetalište JNA 18

Umoženo vlastitim strojevima.

xx & & & & & & & & & &
& & & & & & & &
& & & & & & &

PORUKA SV. OCA PAPE IVANA PAVLA II ZA KORIZMU 1979.-

Postavljate sebi pitanje: "Što je s Korizmom?". Odricanje od hrane, koje danas, kako mislite, ima vrlo relativno značenje, nije tako važno, dok tolika naša braća i sestre, žrtve raznih ratova i katastrofa, podnose tako mnogo duševnih i tjelesnih patnja.

Post se odnosi na osobnu askezu, koja je uvijek potrebna, ali Crkva traži od krštenika da to liturgijsko vrijeme obilježe i nekako drugačije. Korizma ima za nas stvarno značenje: ona mora pokazati svijetu da se čitav narod Božji, zato što je grešan, priprema da u pokori na liturgijski način oživi Muku, Smrt i Uskrsnuće Kristovo. To javno i kolektivno svjedočanstvo ima svoje izvorište u duhu Pokore svakoga od nas. Ono nas potiče da u svojojnutrini produbimo to raspoloženje i stav te da ga znamo bolje obrazložiti.

Odricati se od nečega ne znači samo davati od onoga što nam je suvišno, nego i davati od onoga što nam je potrebno, kao što je to učinila udovica iz Evangela koja je znala da je njezin novčić dar što ga je Bog primio. Odricati se, znači oslobadnjati se robovanja civilizaciji koja nas tjerana sve veći komfor i sve veću potrošnju, ne vodeći pri tome računa o očuvanju naše okoline, zajedničkog dobra čitavog čovječanstva.

Vaše crkvene zajednice pozivaju da sudjelujete u korizmnim pripremama i misijama. One će vam na taj način pomoći da pravo usmjerite duh vršenja pokore dijeleći ono što posjedujete s onima koji imaju manje ili koji nemaju ništa.

Hoćete li možda ostati besposleni i nepokretni jer vas nitko nije pozvao na posao? Radilištu kršćanske ljubavi nedostaju radnici. Crkva vas poziva na to radilište. Ne čekajte da bude prekasno da pomognete Kristu koji je u tamnici ili u oskudici, koji je progonjen ili u izbjeglištvu, koji je gladan ili bez stana. Pomozite našoj braći i sestrama kojima nedostaje ono najpotrebnije kako bi se riješili neljudskih uvjeta života i doživjeli svoje pravo ljudsko unapredjenje.

Vas koji ste odlučili da date to evandjeosko svjedočanstvo pokore i darivanja blagoslivljaju u ime Oca i Sina i Duha Svjetoga.

PAPA IVAN PAVAO II

I.- DOKUMENTI SVETE STOLICE

MEDJUNARODNA GODINA DJETETA

VIJEĆE ZA OBITELJ

5155/78.

Rim, 8. prosinca 1978.

Uzoriti,

Preuzvišeni,

Na zahtjev Državnog Tajništva, Vijeće za obitelj iznijelo je u dva priložena dokumenta nekoliko misli koje se odnose na prava djeteta i na njegovo mjesto u obitelji.

Te su misli popraćene praktičnim uputama i pastoralnim sugestijama koje mogu pomoći da bi se što bolje očitovala specifična uloga djece u obitelji, društvu i Crkvi.

Medjunarodna godina djeteta pruža nam priliku da unaprijedimo taj specifični položaj djece, koju Krist smatra najbližima svojemu Kraljevstvu. U djeci se nalazi stalan izvor obraćenja i obnove, kreativnog i rekreativnog oživljavanja čovječanstva. "Novi svijet", kakav Krist navješta, ne može se ostvariti a da u njegovoj izgradnji ne sudjeluju oni koji su za to najprikladniji, t.j. djeca.

Vijeće za obitelj dostavlja biskupskim konferencijama ove misli i bilješke, koje su plod istraživanja, dokumentacije i iskustva njegovih članova.

Tom prigodom Vijeće za obitelj izražava svoje božićne čestitke i najbolje želje. Neka Crkva prihvati Dijete Isusa i služi mu služeći djeci cijelog svijeta.

Opilio Kard. Rossi,
Predsjednik.

PRILOG BROJ: I

POVODOM MEDJUNARODNE GODINE DJETETA

Bilješke i primjedbe Vijeća za obitelj u vezi s pravima djeteta u obitelji.

- 1.1. Prava djeteta prije rođenja
- 1.2. Pravo djeteta da se rodi u obitelji
- 1.3. Pravo djeteta da bude odgojeno u obitelji
- 1.4. Pravo djeteta na istinu
- 1.5. Prvenstvo roditelja u odgoju djece
- 1.6. Prava Crkve u odgoju djece.

PRAVA DJECE U OBITELJI

U dokumentaciji Ujedinjenih Nacija, a posebno u onoj koja se odnosi na prava djeteta, valja istaknuti i naglasiti slijedeće točke:

- pravo na zdrav i normalan razvitak slobode i dostojanstva,
- pravo na ime i narodnost od rodjenja,
- pravo na osiguranje prehrane, stanovanja, dokolice i zdravstvene zaštite,
- pravo na specijalnu odgojnju i medicinsku pomoć za djecu invalide i za djecu bez obitelji,
- pravo na rast pod paskom i odgovornošću roditelja u ozračju ljubavi i sigurnosti,
- pravo na prioritet zaštite i pomoći u svim prilikama,
- pravo na zaštitu od svakog oblika nemara, okrutnosti, eksploatacije, rasne ili religiozne diskriminacije.

Ipak primjećujemo neke propuste te je potrebno i pravilno pokušati ih ispraviti jer se radi o bitnim pravima djeteta.

1.1. Prava djeteta prije rodjenja

10 Načela Deklaracije o pravima djeteta od 20. studenoga 1959. ni na jednom mjesto izričito ne spominju prava djeteta prije njegova rodjenja.

Pa ipak se tu radi o osnovnim pravima povezanim s pravom svakog ljudskog bića na život koji započinje začećem. U preambuli se Deklaracija zadovoljava time da spominje potrebu djeteta za posebnom zaštitom, naročito u pravnom pogledu, prije i poslije rodjenja, ali se taj odlomak ne ponavlja u načelima.

Poznato je da je na Evropskom kongresu pokreta i organizacija za obranu života u Milansu, 3. i 4. prosinca 1977. bila proučena Povelja prava na život još nerodjene djece i da je zatim Kongres jednoglasno usvojio Deklaraciju o pravima djeteta prije rodjenja i službeno je dostavio Predsjedniku Evropskog parlamenta u Luksemburgu 17. siječnja 1978. /Aneks A/.

1.2. Pravo djeteta da se rodi u obitelji

Važna je stvar i pravo djeteta na rodjenje u obitelji, koju normalno sačinjavaju otac i majka.

Na Konferenciji Ujedinjenih naroda o stanovništvu u Bukureštu 1974. u točki 14 f Plana Svjetska akcije, koji je Konferencija usvojila, unijet je ovaj odlomak:

"Svaki par i svaki pojedinac ima osnovno pravo da slobodno i u punoj odgovornosti odlučuje o broju djece i razmaku pojedinih porodjaja, da bude u tim stvarima na odgovarajući način piučen i informiran i da se služi odgovarajućim uslugama. U vršenju toga prava parovi i pojedinci moraju voditi računa o potrebama svoje žive i još nerodjene djece te o svojim odgovornostima prema zajednici."

Poznato je da je unošenje te nezgodne formulacije bio jedan od razloga zbog kojih je Sveti Stolica odbila da pristane na spomenuti plan i da sudjeluje u donošenju sporazuma na Konferenciji u Bukureštu.

U stvari, tu su se složili da svakom pojedincu pripada izričito pravo, koje je dosada bilo pridržano samo paru, da slobodno odlučuje o broju djece. Da bi potkrijepili i opravdali to stanovište, neki su na plenarnoj skupštini tokom diskusije iznijeli kako ima žena koje bi željelo imati dijete a da pri tom ne budu većane brakom.

U jednom od izvještaja Medjunarodne unije za znanstvena istraživanja o stanovništvu /UIESP/ u Meksiku 1977. pod naslovom "Prava čovjeka, ideologija i demografska politika" ponovno se pojavilo takvo opravdanje i postavilo pitanje: "Može li se osnovno ljudsko pravo promatrati na istoj razini s takvom željom?"

To je ujedno bila prilika da se razradi stanovište za koje je dobro da ga Crkva ponovno istakne prigodom Medjunarodne godine djeteta i rasprave o dječjim pravima:

"Dijete je ljudsko biće i kao takvo ima svoja vlastita osnovna prava, npr. pravo da se, u času zaćeća, bez ikakve vlastite krivnje, ne nadje u nepovoljnoj situaciji zbog odluke nekoga drugoga, pogotovo ako je to njegova majka. Za svoj normalni razvoj dijete ima pravo na oba roditelja a ne samo na majku... Pravo je ljudske osobe da se ne osjeća čitav život različitim od drugih zbog situacije koja mu je bila svojevoljno nametnuta prigodom rodjenja".

To bi ujedno mogla biti prilika da se objasni kako je u obitelji očeva uloga isto tako nenadomjestiva kao i majčina.

1.3. Pravo djeteta da se rodi u svojoj obitelji

Četvrta generalna skupština Vijeća za obitelj htjela je istaknuti tu povredu dječjeg prava i s tim pravom povezati prirodno pravo djeteta da ima oca i majku, sjedinjene u braku, i pravo djece da budu odgojena u svojoj obitelji i da tu nadju opravdanje za život i razvitak.

Neljudski uvjeti života i bijeda koju podnose tolike obitelji u svijetu čine to pravo nedostupnim prevelikom broju djece.

Postepeno nestajanje brojnih obitelji koje se ne sastoje samo od roditelja nego i od braće i sestara, djedova i baka, dovodi do toga da zaboravljamo kako su obiteljske veze prirodna a ne slučajna komponenta obiteljskog života i skladne ravnoteže djeteta.

1.4. Pravo djeteta na istinu

S kršćanskog stanovišta trebalo bi se založiti za pravo djeteta ne samo na razvijanje njegova osjećaja moralne i društvene odgovornosti nego i za njegovo pravo na istinu: na istinu u riječima i u stavovima onih koji ga okružuju, kao i na pravo na obrazovanje koje vodi računa o osnovnim ljudskim vrijednostima, naročito o onima koje se tiču morala.

1.5. Prvenstvo roditelja u odgoju djece

Načelo br. 7 Deklaracije o pravima djeteta iznosi da odgovornost za odgoj i usmjerenje djece pripada prvenstveno roditeljima. U svom nedavnom govoru sudionicima Kongresa obitelji Papa Ivan Pavao II. zaželio je da "ta zauzetost dodje sve više do izražaja naročito za vrijeme trajanja Medjunarodne godine djeteta, koja će uskoro započeti".

To je i duboko uvjerenje Crkve koje je na mnogo načina izrazio II. vatikanski koncil / 1/.

U objašnjenuju prava djeteta valja istaknuti koliko to načelo može pomoći da se ograniče i točno odrede zahtjevi suvremenog gradjanskog društva da na sebe preuzme cijelokupnu nadležnost za odgoj.

Jedan od vidova prvenstvene odgovornosti koja se priznaje roditeljima očito je školski pluralizam sa svim svojim posljedicama, kao što je npr. poticaj katoličkim roditeljima da postanu još svjesniji svoje odgovornosti na tom području aktivnim prisustvom u udruženjima učeničkih roditelja i u organizacionim strukturama koje potiču njihovo učestovanje u životu školskih institucija.

1.6. Prava Crkve u odgoju djece

Konačno bi Medjunarodna godina djeteta, u okvirima kršćanskog razmišljanja, mogla biti prilika da se ponovno preciziraju prava i odgovornosti same Crkve u odgoju i formiranju djece. Cini se da je potrebno pozabaviti se tim predmetom kako bi se odgojitelji podsjetili da je "vršenje tih prava nadasve korisno za očuvanje slobode savjesti i prava roditelja kao i za napredak kulture" /Deklaracija o kršćanskom odgoju, br. 8/.

1/ Neke referonce

Konstitucija II. vatikanskog koncila o Crkvi u suvremenom svijetu, broj 61, § 2.;

Dekret II vatikanskog koncila o apostolatu lajika, br. 11.;

Deklaracija II vatikanskog koncila o vjerskoj slobodi, br. 5.;

Deklaracija II vatikanskog koncila o kršćanskom odgoju, br. 3 i 6.

& & & & & & & & & & & &

Prilog A

EVROPSKA DEKLARACIJA O PRAVIMA DJETETA PRIJE RODJENJA

3. i 4. prosinca 1977. održan je u Milanu, na poticaj talijanskog udruženja "Movimento per la vita - Pokret za život" evropski kongres radi donošenja Povelje prava na život nerodjene djece.

Na kraju Kongresa delegacije pokreta za život iz Njemačke, Belgije, Francuske, Velike Britanije, Italije, Nizozemske i Švicarske predložile su da se osnuje Evropska federacija pokreta za život.

Kao prvi čin osnivanja "Evrope života" kongres je jednoglasno, nakon dvodnevnog savjetovanja, izglasao Deklaraciju o pravima djeteta prije rodjenja.

Ta je deklaracija pročitana navečer 4. prosinca pred više od dvije tisuće osoba sakupljenih u milanskom Lirskom teatru /Teatro lirico/ i bila prihvaćena s oduševljenjem. Talijanska je televizija prenijela tu manifestaciju.

Deklaracija o pravima djeteta prije rodjenja uručena je 17. siječnja 1978. u Luxemburgu predsjedniku Evropskog parlamenta g. Colombu, koji treba da je dostavi svakom pojedinom članu Evropskog parlamenta. Deklaracija će takodjer biti upućena političkim vlastima pojedinih zemalja članica Evropske zajednice kao i generalnom tajniku Medjunarodne godine djeteta /1979./ u Zenevi.

Dužnost nam je da Deklaraciji damo najveći publicitet. U Francuskoj i drugim zemljama formirat će se odgovarajući komiteti radi obznanjivanja Deklaracije, radi postizanja mogućnosti primjene njezinih načela kod odgovornih vlasti i njezina izglasavanja u Evropskom parlamentu. Objavljen je i letak/ koji možete nabaviti kod Konfederacije/ da se podijeli širokoj publici a isto tako i članovima Evropskog parlamenta te poslanicima i senatorima Francuske skupštine.

Zakon o pobačaju, koji je izglasан za razdoblje od pet godina, treba da za dvije godine bude ponovno razmotren u francuskoj skupštini. Za vrijeme izborne kampanje neke su nas velike stranke i mnogi kandidati obavijestili da su- s obzirom na strašne posljedice toga zakona - spremni da ga preispitaju u konstruktivnijem smislu. Već sada moramo podsjetiti izabrane kandidate na njihovu obavezu na tom području i pripremiti donošenje zakona koji bi štigli prava djeteta od njegova začeća, te pomogli majkama da prihvate svoje majčinstvo, a obiteljima da odgoje svoju djecu.

Deklaracija o pravima djeteta prije rodjenja izvrsno je sredstvo da se duhovi pripreme na tu zakonsku modifikaciju.

L.R.

DEKLARACIJA O PRAVIMA DJETETA PRIJE RODJENJA

UVOD

1. Smatrajući da svako ljudsko biće ima neotudjivo pravo na život, bez ikakve diskriminacije,
2. smatrajući da je to pravo osnovno i da prethodi svakom drugom pravu,
3. smatrajući da su države članice Organizacije ujedinjenih nacija dužne osigurati opće i djelotvorno poštivanje osnovnih ljudskih prava,
4. smatrajući da je Evropska konvencija o ljudskim pravima posvetila pravo na život svakog ljudskog bića,
5. smatrajući da biološka i genetska znanost ustanovljuje da život svakog ljudskog bića sa svima sebi svojstvenim karakteristikama započinje začećem,
6. smatrajući da su Ujedinjeni narodi proglašili u Deklaraciji o pravima djeteta od 20. studenoga 1959., podsjećajući na ženevsку deklaraciju iz 1924. o pravima djeteta i na opću deklaraciju o ljudskim pravima, da je djetetu zbog njegove fizičke i intelektualne nedozrelosti potrebna odgovarajuća pravna zaštita prije i poslije rodjenja /uvod/ i da moraju biti osigurane posebna pomoć i zaštita djetetu kao i majci prije i poslije rodjenja / načelo IV/,
7. smatrajući da su tu deklaraciju usvojili i oni koji priznaju da je život dar Božji i oni koji ne dijele to mišljenje,

8. smatrajući da su Sveopćom deklaracijom o pravima čovjeka narodi Organizacije ujedinjenih nacija odbacili ideju da mogu postojati niža ljudska bića bez tih prava i proglašili da su sva ljudska bića jednaka pred zakonom,

9. smatrajući da Medjunarodna povelja o pravima čovjeka na više mjeseta spominje kako nema prava bez odgovornosti i da, prema tome, obitelj, društvo i javne vlasti moraju osigurati stvarnu zaštitu djeteta koje će se roditi i majke koja je čuvar djetetova života, i

10. smatrajući da čovječanstvo mora pružiti djetetu prije i poslije rođenja najbolje što ima

SKUPŠTINA

objavljuje ovu Deklaraciju o pravima djeteta prije njegova rođenja kako bi se ono, u svom vlastitom interesu i u interesu društva, moglo okoristiti uslugama, koje su mu potrebne da bi se moglo roditi u povoljnim životnim uvjetima, i svim pravima proglašenim u ovoj Deklaraciji, te poziva sve humanitarne i dobrotvorne organizacije, mjesne, nacionalne i internacionalne institucije da priznaju ta prava i da nastoje osigurati njihovo poštivanje zakonskim i drugim mjerama što će se postepeno usvajati i primjenjivati u skladu sa slijedećim načelima:

PRVO NAČELO

Dijete koje treba da se rodi mora uživati od časa svojega začeća, sva prava iznesena u ovoj Deklaraciji. Sva ta prava moraju biti priznata svakom djetetu koje se treba roditi bez ikakve iznimke ili diskriminacije na temelju rase, boje kože, spola, jezika, religije, nacionalnog ili društvenog podrijetla, razvojnog stupnja, zdravstvenog stanja, sigurnih ili predpostavljenih duševnih i tjelesnih svojstava ili bilo kakve druge situacije koja se tiče djeteta, njegove majke ili obitelji.

Narodi i političke vlasti moraju unapredjivati istraživalački rad i njegovu primjenu u svrhu osiguranja veće medicinske zaštite majke i djeteta i povećanja njihovih šansa za život u slučaju da je on u opasnosti.

DRUGO NAČELO

Zakon treba da osigurava djetetu prije rođenja kao i poslije rođenja pravo na život koje je bitno povezano sa svakim ljudskim bićem.

Usljed njegove naročite krhkosti i slabosti djetetu je, prije nego se rodi, potrebna posebna zaštita. Njemu, njegovoj majci i obitelji valja pružiti sve mogućnosti i olakšice zajamčene zakonom ili drugim putem kako bi se moglo roditi u najboljim mogućim uvjetima. U poduzimanju odgovarajućih zakonskih mjera najveću pažnju valja posvetiti vrhovnom interesu djeteta koji treba da se rodi.

TREĆE NAČELO

Dijete koje će se roditi treba da se koristi pravima socijalnog osiguranja. Treba mu se omogućiti rođenje u najzdravijim mogućim uvjetima. U tu svrhu valja osigurati posebnu pomoć i zaštitu njemu i njegovoj majci, naročito u razdoblju trudnoće, za vrijeme porodjaja i babinja. Dijete i majka imaju zajedno pravo na odgovarajuću prehranu, stan, socijalnu pomoć i zdravstvenu zaštitu.

ČETVRTO NAČELO

Kako bi se moglo razvijati i roditi u najboljim mogućim uvjetima, djetetu je potrebno da njegova majka živi u ozračju ljubavi i moralne i materijalne sigurnosti. Društvo i javne vlasti imaju, dakle, imperativnu dužnost da se posebno brinu za majke koje nemaju dovoljno sredstava za život, a naročito za osamljene majke i za majke brojne obitelji.

PETO NAČELO

Zabranjeno je podvrgavati dijete prije i poslije rođenja medicinskim ili znanstvenim eksperimentima koji ne bi bili u njegovu interesu.

DEKLARACIJI O PRAVIMA DJETETA PRIJE RODJENJA VALJA DATI ŠIROKI PUBLICITET

SKUPŠTINA,

smatrajući da Deklaracija o pravima djeteta prije rođenja poziva roditelje, pojedine muškarce i žene, humanitarne i dobro-tvorne organizacije, mjesne, nacionalne i internacionalne institucije da priznaju prava koja ona proglašava i da nastoje osigurati poštivanje tih prava,

1/ preporučuje političkim vlastima te odgovarajućim specijaliziranim i nevladinim institucijama da dadnu što veći publicitet tekstu Deklaracije o pravima djeteta prije rođenja,

2/ poziva vlade, mjesne vlasti, odgovarajuće organizacije, roditelje i odgojitelje da u svom radu upoznaju mladež s načelima iznesenima u Deklaraciji, naročito s onima koja se tiču prirode ljudskog bića djeteta od časa njegova začeća kao i njegova neotudjiva prava na život što ga je steklo samim začećem, i

3/ moli Generalnog tajnika da Deklaraciji dadne široki publicitet i da u tu svrhu upotrijebi sva sredstva kojima raspolaze kako bi se tekst Deklaracije mogao objaviti i proširiti u svim mogućim jezicima.

& & & & & & & & & & &

Preporučuje se publikacija:

JEANNE DELAIS: DJECA REVOLUCIJE

/Objavljena u izdavačkoj kući Castermann s predgovorom J. Majaulta - to je referat što ga je J. Delais održala na AFC 3.XII. 1977./

& & & & & & & & & & &

ISKORIŠĆAVAMO SLOBODNI PROSTOR ZA JEDNU OBAVIJEST:

DUHOVNE VJEŽBE ZA SVEĆENIKE U OPATIJI

Od 23. do 27.IV. Ime voditelja objavit će se naknadno.

Tečaj počinje u ponedjeljak navečer, a svršava u petak ujutro, ili prema dogovoru, u četvrtak navečer. Treba se javiti unaprijed na adresu:

ISUSOVCI - Rakovčeva 12 51410 OPATIJA

Sa sobom ponijeti iz Opatije potvrdu o sudjelovanju u duhovnim vježbama i predati je u kancelariji Ordinarijata.

PRILOG BR. 2

POVODOM MEDJUNARODNE GODINE DJETETA

Bilješke i primjedbe Vijeća za obitelj u vezi s mjestom djeteta u obitelji.

& & & & & & & &

Neke perspektive koje bi Crkva mogla pružiti s obzirom na ciljeve Medjunarodne godine djeteta:

- 1.1. Djetinjstvo je životno razdoblje koje je potrebno za humanizaciju osobe i društva.
- 1.2. Dijete ima svoje vlastite sposobnosti.
- 1.3. Dijete kao "partner".
- 1.4. Dijete i profesionalni rad roditelja.
- 1.5. Osobitosti obiteljske ljubavi.
- 1.6. Vrijednost i svetost djeteta.

& & & & & & &

Neke sugestije u vezi s praktičnom primjenom:

- 2.1 S obzirom na Medjunarodnu godinu djeteta,
- 2.2. S obzirom na obitelj.

PRIMJEDBE I SUGESTIJE VIJEĆA ZA OBITELJ POVODOM MEDJUNARODNE GODINE DJETETA UJEDINJENIH NACIJA:

Ciljevi Ujedinjenih nacija u vezi s Medjunarodnom godinom djeteta jesu pozitivni, bilo da se radilo o tom da se prvenstveno pruži šansa nezbrinutoj i narušenoj djeci, da se države potaknu na preispitivanje svojih programa u prilog djetinjstva, da se javna vlast i javno mnjenje zainteresiraju za posebne potrebe djeteta, bilo o tom da se dodje do spoznaje kako je ekonomsko-društveni napredak neke zemlje direktno povezan s takvima programima ili da se promiče ostvarenje konkretnih i realnih planova u službi djetinjstva.

Bilo bi žalosno kad bi ta inicijativa bila iskoristena za druge ciljeve. Na to je htio upozoriti Papa Pavao VI kada je u audienciji za izvršne organe UNICEF-a njihovu direktoru, gosp. Labouisseu, zaduženom za koordinaciju Medjunarodne godine djeteta, rekao: "Sveta Stolica želi da Medjunarodna godina djeteta ne bude prilika za razne inicijative u kojima dobro djeteta nije u središtu interesa".

Trebat će svratiti pozornost ne samo na materijalno blagostanje djeteta nego i na važnost njegova cijelokupnog razvoja: intelektualnog, socijalnog, moralnog i duhovnog. Posebno bi trebalo peticati sve što bi moglo osjetno i trajno podići razinu službi u prilog djece.

Uz to bi Crkva trebala stanovite perspektive otvoriti, razviti i uvrstiti u svoje djelovanje u prilog djece u okviru obitelji, društva ili same Crkve.

1.1. Na početku valja biti svjestan osnovne ali prečesto zaboravljene činjenice da je djetinjstvo životno razdoblje koje je potrebno za humanizaciju osobe i društva. Djetinjstvo postoji samo po sebi, ono ima svoju vlastitu ulogu u životu ljudskoga društva. To je razdoblje koje otvara put stvaralaštvu i najneslućenijim dostignućima ljudske prirode, razdoblje u kojem se očituju sva njezina bogatstva i mogućnosti.

Stoga dijete mora biti prihvaćeno, cijenjeno i poštovano kao dijete, u svom djetinjstvu.

1.2. Dijete ima svoje vlastitosti koje su potrebne obitelji, društvu i Crkvi. Na pr. ono pomaže odraslima da postanu jednostavniji, da mogu primijetiti malene i neugledne stvari i otkriti njihovu vrijednost.

1.3. Dijete je "partner", t. j. potpuni i ravnopravni član zajednice kojoj pripada. U mjeri u kojoj postaje starije, dijete mora imati i sve veće mogućnosti učestvovanja u onome što ga se direktno tiče, ali i u cijelokupnom životu zajednice: u obitelji, školi, župi, organizacijama, itd. Pri donošenju odluka valja slušati i njegovo mišljenje i uzeti ga u obzir. Istina je da dijete ima tek djelomični uvid u pitanja koja se postavljaju u obitelji i u ostalim skupinama čiji je on član; potrebno je odgajati ga i prosvjetljivati. No isto je tako istina da ono što je važno za njega, može biti važno i za odrasle. Papa Pavao VI htio je na to podsjetiti 19. siječnja 1978. komentirajući svoju poruku za Međunarodni dan mira:

"I vi, djeco i mladi, imate da kažete svoju riječ. Vi možete omogućiti odraslima da od vas čuju svježe, nove i originalne stvari".

1.4. Dijete i profesionalni rad roditelja. U obitelji je dijete često na jednoj strani vase, a profesionalni rad roditelja na drugoj, na pr. s obzirom na vrijeme koje se posvećuje jednome i drugome. Naročito kada se radi o obitelji atomskog doba, koja ne raspolaže s pomoću djeda i bake, dijete trpi zbog roditeljske odsutnosti iz svoga života.

Štoviše, profesionalni rad roditelja redovito predstavlja za dijete strani svijet. Čovjek ne zna kako bi im ga prikazao i često roditelji stavljuju u prvi plan njegovu ekonomsku stranu, kako bi djeci objasnili žrtve koje moraju podnijeti.

Međutim, dijete, koje želi da ga u obitelji čuju i saslušaju, pomaže roditeljima da razmotre i preispitaju svoje stavove u vezi s mjestom koje u svom životu daju radu i novcu u usporedbi s onim što daju obiteljskom zajedništvu. Na taj način oni mogu ponovno naučiti živjeti, osiguravajući sebi za to potrebno vrijeme i otkrivajući ono što im omogućuje pravi život.

1.5. U nekoj je anketi bilo djeci postavljeno slijedeće pitanje: kakve stavove u obitelji cijenite najviše? Iz njihovih odgovora prozilaze neke konstatacije koje, svaka na svoj način, govore o osobitoj vrijednosti obiteljske ljubavi.

Djeca su isticala ovakve i slične vrline i ponašanja u obitelji: radost života, raspoloživost i spremnost na zajedničku akciju, vedrina, ljubav prema drugima i gostoljubivost obitelji prema prijateljima.

Ne nailazimo li u tim odgovorima djece na neke od zahtjeva koje Evandjelje postavlja obitelji i bračnom životu?

Dijete izriče svoju potrebu da bude ljubljeno, da bude sigurno u krugu svjih dragih i da bude prihváćeno onakvo kakvo ono doista jest. Drugim riječima: "Potpuna vjernost supruga i njihovo nerazješivo jedinstvo predstavlja dobro djece" /GS, br.48/.

Škola, drugovi i društvo vrlo često odbacuju slaboga, dok je obitelj u mogućnosti da ga prihvati i pravilno ocijeni. Odatle proizlazi sva težina i ozbiljnost roditeljskog odbacivanja i odbijanja.

Dijete vidi da je ljubljeno kada se ta ljubav očituje u najmanjim sitnicama obiteljskog života: u vremenu koje mu se posvećuje, u jednom roditeljskom pogledu, u kakvoj poslastici...

"Kako bih volio da sam u svojoj mladosti mogao vidjeti gdje mi roditelji žive u miru. Ali kako su mogli živjeti u miru i slozi kad je život bio tako težak! Pa ipak, nikada ništa neće moći nekom djetetu nadomjestiti slogu između oca i majke" /Svjedočanstvo jedne proleterske obitelji/.

1.6. Vrijednost i svetost djeteta

II. vatikanski koncil u svojoj pastoralnoj konstituciji o Crkvi u suvremenom svijetu predstavlja djecu "kao žive članove obitelji koji na svoj način doprinose udio posvećenju svojih roditelja" /Br. 48, § 4/.

U Dekretu o apostolatu laika, odlomak posvećen djeci govori nam o vrijednosti što je Crkva pridaje dječjim vlastitostima: "djeca vrše takodjer apostolsko djelovanje na sebi svojstven način. Ona su, u skladu sa svojim mogućnostima, živi Kristovi svjedoci među svojim drugovima i vršnjacima" /Br. 12/.

Njegova Svetost Papa Pavao VI u pobudnici "Evangelii Nuntiandi" ponovno ističe i objašnjava misao Koncila o mjestu što ga dijete ima u evangelizaciji: "U krilu obitelji koja je svjesna svojega poslanja /domaća Crkva/ svi su njezini članovi evangelizirani i svi evangeliziraju. Roditelji ne samo da prenose djeci Evandjelje nego mogu tu istu evanđeosku poruku, duboko proživljenu, i od njih primati" /Br. 71/.

Obraćajući se 28. lipnja 1978. g. Labouisseu, direktoru UNICEF-a, zaduženom za koordinaciju Medjunarodne godine djeteta, Papa Pavao VI. rekao je ovo:

"Pažnja koju Crkva posvećuje Medjunarodnoj godini djeteta u skladu je s njezinom stalnom vjekovnom brigom za dobro djeteta. Ta je briga izraz njezine vjernosti planu što joj ga je povjerio njezin osnivač Isus Krist, koji je rekao: Tko primi jedno dijete u moje ime, mene prima /Mk 9,37/. Za katoličku Crkvu, dakle, služiti djetetu nije neka sporedna nego stalna dužnost, puna dostojanstva, dužnost kojoj uviјek pripada prednost".

U svojoj božićnoj poruci 1977. kršćanima pravoslavnih Crkava, patrijarh Dimitrios I. htio je predstaviti Crkvi i svijetu "vrijednost i svetost djeteta, te njegov odnos prema Kraljevstvu Božjem i prema svakome od nas onako kako ga je označio sam Gospodin pošto je poistovjetio dijete sa svojom osobom i s Kraljevstvom Božjim".

"Vrijednost djetinjstva je tako velika da Gospodin od nas traži kao dokaz našega povratka k Njemu i naše obnove, a isto tako i kao uvjet našeg ulaska u njegovo kraljevstvo da se vratimo duhu djetinjstva: Ako se ne obratite i ne postanete kao djeca, ne ćete ući u Kraljevstvo nebesko" /Lk.18,17/.

U ciljevima koje pred sebe postavlja Medjunarodna godina djeteta ne nalaze se neke od spomenutih perspektiva. Ne bi li stoga trebalo da ih Crkva prikaže riječju i djelom uključujući ih u pastoralne programe koji se odnose na obitelj i djecu?

Kao što je svojedobno u Bukureštu glas stručnjaka za statistiku i planiranje ostavio malo mesta za glasove obitelji u vezi s pitanjem koje se prvenstveno njih tiče, isto tako i sada postoji opasnost da se ne čuje glas djece. Nedostatak mnogih programa za djecu jest upravo činjenica da u njima "današnjica" djece često nije ozbiljno uzeta u obzir. Sve ono za što su djeca kao djeca danas sposobna, sva novost i svježina čiji su oni nosioci u obitelji, društvu i Crkvi, sve to čeka da bude priznato i unapredjivano.

OVDJE DAJEMO NEKE SUGESTIJE ZA PRAKTIČNU PRIMJENU ONOGA ŠTO SMO IZLOŽILI:

2.1. S obzirom na Medjunarodnu godinu djeteta moglo bi se medju perspektivama, gore spomenutim, dati prednost jednom od glavnih ciljeva AIE: posvetiti pažnju djeci koja su nezbrinuta i napuštena.

Takve djece ima posvuda u svijetu, u zemljama trećega svijeta kao i u industrijaliziranim zemljama.

Najnoviji statistički radovi o broju djece invalida i nesposobnih za život u evropskim zemljama pokazuju nam da je jedno dijetet na deset njih nesposobno za normalan život. U Sjevernoj Americi takve djece ima 18 do 22 %, dakle dvostruko više nego u Evropi. U te statističke podatke nisu uključena djeca koja su moralno ili fizički ugrožena, siročad, djeca rastavljenih roditelja, djeca koja žive i stanuju u bijedi ili ona koja su prisiljena prerano raditi i koju iskorištavaju poslodavci / 1 /.

Takve djece ima i u svim društvenim slojevima stanovništva. Jedna su izvršnuta neznanju ili nestaćici najosnovnijih sredstava za život, dok su druga podložna socijalnoj nuždi i nesavjesnim lovcima na profite ili su predmet manipulacije mas-medija koji ne vode računa o stvarnim potrebama djeteta; neka su pak podržavana u zavisnosti od sebičnih roditelja koji guše njihove inicijative i spontani polet ili nisu priznata živim ljudskim osobama dok se još nalaze u majčinu tijelu.

Postoji velika opasnost da se tim nedraćama pokuša doskočiti isključivo formiranjem raznih javnih socijalnih službi i prihvatišta, koja su, doduše, korisna i potrebna, ali koja, gomilajući se i beskonάčno se održavajući, samo povećavaju neodgovornost obitelji i društva. Odbijanje da se osiguraju obiteljima sredstva, neophodno potrebna za ostvarenje njihovih osnovnih prava, dovodi ih do pasivne rezignacije ili do revolta. To odbijanje oslabljuje također u društvu i u Crkvi smisao za istinski proživljenu ljudsku solidarnost.

Prvi praktični korak bio bi da se počne raditi na odgoju u prilog novih koncepcija i stavova prema milijunima djece za koju postoji opasnost da ih zaboravimo kako na ljudskom tako i na pastoralnom planu. To se može izvesti potičući i unapređujući inicijative kojima je cilj uklapanje nezbrinute i napuštene djece u obiteljsku, društvenu i crkvenu zajednicu.

1/ Prema podatcima BIT-a /Ženeva/ bilo bi danas u svijetu najmanje 52 milijuna djece, mlađe od 14 godina, koja već rade.

Drugi bi korak bio da se prigodom Medjunarodne godine djeteta poradi na poboljšanju položaja što ga djeca imaju u obitelji, u društvu i u pastoralu Crkve. Odnositi se prema dječi kao prema pravim partnerima srž je problema. Medjunarodna vu godina djeteta može biti izvanredna prilika da se ukaže na njegova važnost javnom mnjenju i svima koji imaju neku odgovornost u nacionalnim i internacionalnim odnosima. To je težak zadatak obraćenja mentaliteta i ponašanja kojemu Crkva može i mora doprinijeti svoj udio.

Već su učinjeni neki koraci u tom pravcu. Potrebno je dati te inicijative i naporu budu potican, koordinirani i razvijani u mnogostrukim vidovima. Na primjer: mjesto djeteta kao "partnera" u stanovanju, u ustrojstvu obiteljskog života, u školama, u odgojnim centrima, u dokolici, u pastoralu mjesne Crkve, i t.d. Ostvarivanje stvaralačke dinamike djeteta mora se omogućiti na svim mjestima kako bi ono u potpunosti moglo proživjeti svoje djetinjstvo i pridonijeti svoj nenadomjestivi udio razvoju, obnovi i posvećenju ljudskoga društva.

2.2. S obzirom na obitelj

Dolazimo do zaključka da valja još mnogo toga uraditi na području obiteljske politike i politike djetinjstva.

Promatraljući uvjete života najbijednijih obitelji opažamo mnoge nedostatke suvremene obiteljske politike, naročito tamo gdje bi obiteljima trebalo omogućiti ostvarivanje osnovnih prava koja bi im osigurala potrebnu autonomiju i koja bi vodila računa o tome što takve obitelji imaju reći.

Kada promatramo život i bolje situiranih obitelji, dolazi do sličnih dramatičnih konstatacija.

U članku "Tko se brine za američku djecu?" prof. Urije Bronfenbrenner s Cornell Univerziteta opisuje situaciju u kojoj se nalazi američka obitelj, odvojena od ostalog društva, rasparčana i osamljena u svojoj odgojiteljskoj ulozi. Sve više majki obitelji radi, oko 50 % njih ima djecu školskog uzrasta, 1/3 imaju djecu ispod 6 godina, a 1/3 djecu ispod 3 godine. 2/3 majki radi punim radnim vremenom. Istodobno je sve manji broj odraslih koji ostaju kod kuće da se bave djecom. Sve više nestaju proširene i normalne obitelji: 1 od 6 djece ispod 18 godina živi u obiteljima s jednim roditeljem /neudate majke ili rastavljeni roditelji/. Sto može značiti za djecu taj rastući postotak majki na radu i to iščezavanje normalnih obitelji? Tko se danas u Americi bavi djecom?

Također je konstatirano da je pažnja stručnjaka /sociologa, psihologa i liječnika/ usmjerena na "obiteljske bolesti", dok normalne i brojne obitelji nisu više interesantne; one pobudjuju zaprepaštenje ili samilost.

U takvom ozračju dijete može postati tek "marginalizirani" član čovječanstva, izopćenih iz društva, teret, ili pak predmet kalkulacije parova koji ga usporedjuju s ovim ili onim materijalnim dobrom što se treba nabaviti, ako već nije legalno usmrćeno u prvim časovima života. Zaista se možemo bojati da dijete neće naći dovoljno zaštitnika i branitelja svoje osobe da bi se moglo spasiti.

A sada, evo, nekoliko sugestija u tom pogledu:

- Valja staviti ponovno na svoje mjesto i rehabilitirati materinstvo kao jednu od najdubljih stvarnosti upisanih u ljudsku prirodu. Viđimo kako se pojavljaju napor i zaštitu fizičke i biološke prirode u opasnosti, govori se na veliko o potrebi borbe za očuvanje prirodne sredine u okolišu koji je neprestano ugrožen od umjetnih i neprirodnih tvorevina. Te napore valja usmjeriti u borbi za zaštitu ljudske naravi kako bi materinstvo bilo prihvачeno od žene, od muškarca, od obitelji i od društva kao prirodna i sretna realnost. To bi bilo i ishodište akcije za zaštitu djeteta koje se treba roditi i koje u materinskom krilu već proživljava časove odlučne za svoj daljni život.

- Za dijete je od vitalne važnosti njegovo rano djetinjstvo. Svi se medicinski, psihološki i pedagoški stručnjaci slazu s time da dijete treba u njegovoj najmladjoj dobi odgajati majka. Njegov se razvoj može smatrati potpunim tek ako njime upravlja majka.

- Je li suvremeno društvo uredjeno u skladu s tom spoznajom? Kakve mogućnosti imaju majke da se doista mogu same baviti svojom djecom? Nije li se baš nastojalo da se stvore nadomjesci za majku i obitelj? A to pogadja svu djecu, naročito onu najsiromašniju. Kakva se sredstva daju obiteljima u bijedi da bi mogle dostojno i slobodno odgajati svoju djecu? Nije li nepravedno oduzeti nekoj obitelji djecu zbog nezdravog stana a ne dati joj sredstva da poboljša uvjete stanovanja? Ili prigovarati majci da djecu ne drži u redu, a u njezinu mjestu ima tek jedan bunar?

- Valja raditi na tom da se ostvare prava obitelji u odgoju djece. To je konkretna pomoć djetetu kojem je neophodno ojačanje obiteljske zajednice.

Majka Terezija kazala je, razmišljajući o svom životnom iskustvu medju najsiromašnjim stanovnicima Kalkute: "Najveća nesreća Indije nije siromaštvo nego raspadanje obitelji".

Besmisleno i opasno podcenjivanje odgojiteljskih dužnosti dovodi danas velik broj žena da traže svoju afirmaciju, procvat i ulogu u razvoju društva na drugom mjestu.

Trebalo bi da muževi i žene lojalno i intelligentno razmotre koje su prave potrebe djeteta i kakve napore valja poduzeti kako bi se razni vidovi obiteljskog odgoja mogli revalorizirati u suvremenom mentalitetu. To bi bio dragocjen doprinos Crkve Medjunarodnoj godini djeteta.

- Svaki program mora u sebi uključiti poduzimanje mjera za obitelj kao prirodnu i prema tome najprikladniju sredinu za odgoj i razvoj djeteta. Ta sredina treba da pruži odgovor kako pomoci napuštenoj djeci, djeci na ulici, djeci bez roditelja ili u sličnim situacijama koje u nekim zemljama poprimaju velike razmjere.

U jednoj od preporuka Medjunarodne konferencije u Sajgonu o djetinjstvu i o nacionalnom razvoju, u siječnju 1975. rečeno je:

"Ako su roditelji djece umrli ili nisu u stanju da se za njih brinu, valja najprije potražiti pomoć u "proširenoj obitelji", u obitelji koja će dijete prihvati ili ga usvojiti. Pomoć u socijalnim institucijama tek je zadnje utočište, a i te institucije treba da nastoje što prije uspostaviti prirodnu obiteljsku sredinu oko djeteta".

Tim je putem pošlo već više organizacija koje se brinu za napuštenu djecu. One nastoje da napuštenom djetetu dadnu obitelj, a obitelji dijete. To je čin pravde koji poštije prava djeteta uvodeći ga ponovno u društvo posredstvom obiteljskog života.

U nekim zemljama imamo danas već školska odgojna iskustva kojima je svrha integracija roditelja i djece u novi tip odgoja u suradnji između obitelji i škole. Sto je potpunije ostvarenje obiteljske sredine, to potpunije dječa i roditelji, pa i oni koji su najviše marginalizirani, mogu razvijati sve svoje sposobnosti i talente..

To su neke misli koje smo izveli iz dokumentacije i iskustava Vijeća za obitelj. Prenosimo ih u ovom dokumentu nadajući se da će biti korisne za usmjeravanje pastoralnog djelovanja Crkve prigodom Medjunarodne godine djeteta.

& & & & & & & & & & &

PAPINSKO VIJEĆE ZA LAIKE

50/79/S-10

8. siječnja 1979.

Predmet: "Medjunarodna godina djeteta"

Predsjednicima BK

Uzoriti,

Preuzvišeni!

Drago mi je bilo što sam Vam prije nekoliko dana mogao poslati primjedbe i sugestije što ih je pripremilo Vijeće za obitelj prigodom Medjunarodne godine djeteta.

Danas tome dodajem drugi, općenitiji dokumenat što ga je pripremilo Papinsko vijeće za laike. On se odnosi na stalnu brigu Crkve Katoličke i njezinu službu u vezi s unapredjivanjem materijalnog, moralnog i duhovnog dobra sve djece i svrha mu je da učini učestovanje Crkve u toj manifestaciji što plodnijim.

Kao što ćete vidjeti, ovaj tekst sadrži samo putokaze za razmišljanje i osnovna usmjerenja. Njihova konkretna primjena u mjesnim, nacionalnim i pokrajinskim okvirima može, kako nam se čini, samo obogatiti to učestvovanje na svim razinama.

U toj nadi molim Vas da ponovno primite izraze moje bratske ljubavi i odanosti u Gospodinu

Opilio Kard. Rossi,
Predsjednik

UOČI MEDJUNARODNE GODINE DJETETA
PASTORAL DJETINJSTVA

Uvod

Zvanje čovjeka, u kršćanskom svjetlu, ima u sebi, po svojoj prirodi, dimenziju vječnosti. Čovjek postiže svoju puninu tek u vječnoj slavi /usp. LG,48/.

Ipak, ne bi bilo točno kad bismo ljudsku egzistenciju promatrali kao zbir pojedinih faza života. Punina i vječnost, prema kojima čovjek teži tokom svojega čitavog vremenskog života, već se u kluci i u nadi nalaze u najranijem razdoblju toga života, u djetinjstvu.

Dijete je uvijek, i to od početka svoje egzistencije, slika Božja. To je ljudsko biće već obogaćeno svim dostojanstvom ljudske osobe, svojom ljudskom svrhom i značenjem te svojim udesom stvorenja i Božjeg djeteta, pozvanog da učestvuje u Božjem životu.

Znamo da svako očinstvo na nebu i na zemlji ima svoje ime od Boga, jedinog Oca /usp. Ef 3,15/. Isto tako možemo reći da svako sinovstvo na nebu i na zemlji proizlazi iz sinovstva Božje Riječi, rodjene od vječnoga Oca. Prema tome, nije moguće potpuno shvatiti sinovstvo ako ne uzmemо u obzir to njegovo božansko podrijetlo.

Isus je uzeo dijete kao prototip sviju kojima pripada Kraljevstvo nebesko /usp. Mt 19, 14/. Stoga valja u svojstvima djeteta gledati stanovite vječne vrednote. Dijete pokazuje povjerenje prema svima i prema svemu što mu se predočuje. Ono je otvoreno i raspoloživo prema drugima, ono je slobodno i bez predrasuda kad mu se predočuje neka ideja ili plan. Ono u sebi nosi još netaknuta nadu. Pripravno je da ljubi i najmanje stvari jer one za njega predstavljaju neizmjernu vrijednost, kao što i za Boga svako biće ima jedinstvenu vrijednost jer je sudionik njegova stvaranja.

Iskustvo povjerenja, ljubavi i nade što se proživiljava u djetinjstvu ima bez sumnje odlučujuću ulogu u čitavom ljudskom životu, i to ne samo na vremenitom nego i na religioznom planu. Uvjerenja, stečena u djetinjstvu, od osobite su važnosti za kršćansku vjeru, zamišljenu i proživiljavanu kao odnos čovjeka prema Bogu, koji je Otac.

Onaj tko je u djetinству mogao spoznati sadržaj riječi "otac" i "majka" u svoj punini, kao sinonima za ljubav i sigurnost, lakše će sačuvati povjerenje prema Bogu, zajedničkom Ocu.

I.- OSNOVNI POGLEDI CRKVE NA DJETINJSTVO

1/ Biblijski i teološki temelji:

U Bibliji i teologiji, na čije proučavanje valja poticati, Crkva nalazi osnovni temelj i nadahnuće čitave svoje djelatnosti u prilog djetinjstva, temelj i nadahnuće za svoju poruku svijetu.

Medju osnovnim elementima iz Svetoga Pisma valja uzeti u obzir posebno slijedeća mjesto:

- plodnost kao znak božanskog blagoslova /Izr 17,6;
Ps 128, 3 i t.d./.

- Bog, zaštitnik sirota, slabih i nedužnih, branitelj koji se zalaže za njihova prava i sudac koji im daje pravdu /Izl 22,21; Ps. 68,6/,

- djeca kao korisnici i glasnici Božje objave / 1 S 1-3; 1 S 1-16; Pnz 13,44-50; Iz 9, 1-6/,

- Sin Božji kao dijete /Lk 2,12; 2; 27; 2; 43-51/,

- djeca kao "blaženici" i oni koje Gospodin prepostavlja drugima /Mk 10-16/,

- djeca kao simbol pravih učenika /Mt 19,14; Mk 10,15; Mt 18, 3-4; Mt 11,25/,

- odbacivanje djetinjastih svojstava i zahtjev za rastom u Gospodinu /1 Kor 3, 1; 13,11; 14,20; Hebr 5, 11-14; 1 Pt 2,2/.

2/ Dijete i tradicija Crkve

Crkva ima posebno pravo da govori o dobru djeteta. Tokom čitave povijesti ona je nastojala da mu pomaže i da omogući njegovo napredovanje, kako to svjedoče mnogobrojne inicijative koje je poduzimala i najrazličitije aktivnosti koje je razvijala, kao npr.:

- u vezi s obrazovanjem i poukom, socijalnom i karitativnom djelatnošću, zaštitom te moralnim i religioznim odgojem;

- u vezi s unapredjivanjem i posvećivanjem obitelji;

- u vezi s obranom vrhovne vrijednosti života od svakoga oblika čedomorstva;

- u vezi s osnivanjem škola, bolnica, prihvatilišta, župskih centara za djecu, i t. d.

U skladu s tom brigom Biskupi su se na posljednjoj sinodi u Rimu posebno pozabavili problemom kateheze, naročito problemom kateheze djece i mladih, kako bi bio omogućen rast najvažnijeg i najdragocjenijeg dobra Crkve, a to je vjera.

Nije ovdje mjesto da se hvalimo tom aktivnošću. Radije se podsjetimo da ona odgovara dvostrukom zahtjevu: zahtjevu vjernosti poruci Isusa Krista, kojemu su djeca najviše priraslila srcu, i zahtjevu da se djeluje u skladu s uvjerenjem da su djeca bitni sastavni dio naroda Božjega.

Kako bi se istaknula posebna pažnja što je Crkvu posvećuje djetinjstvu, bilo bi zanimljivo sakupiti sve ono bogatstvo koje je crkveno učiteljstvo na čelu sa Svetim Ocem izrazilo u više prilika u tom pogledu. Isto bi bilo korisno registrirati i obznaniti sve mnogobrojne inicijative u mjesnim Crkvama i u Medjunarodnim katol. organizacijama.

Sasvim je, dakle, razumljivo da je Crkva prigodom Medjunarodne godine djeteta na posebni način zaokupljena tim predmetom. Međutim, ta zaokupljenost nije prolaznog značaja: bez obzira na slučajne okolnosti i časovita odusevljenja, Crkva želi i namjerava unapredjivati i ostvarivati stalne programe koji se odnose na dobro djeteta.

3/ Dijete u današnjem svijetu

Takodjer je od osnovne važnosti da se dijete poštuje kao ljudska osoba koja ima sebi svojstven način egzistiranja i života. Na temelju izvornih iskustava dijete spoznaje sebe i svoju okolinu, razvija vlastite mogućnosti i ulazi u odnose sa svojim roditeljima, s bližnjima i s Bogom. Pomoću tih iskustava dijete izražava na svoj način zahtjeve i potrebe, svojstvene svakoj ljudskoj osobi, tj. želi život /nasuprot smrti koja prijeti njegovoј krhkosti/, ljubav /ljubiti i osjećati se ljubljen nasuprot svemu što se protivi bratskoj uzajamnosti i zajedništvu/ i slobodu /nasuprot svakog oblika manipuliranja i robovanjá/. Društveni i moralni napredak, poboljšavajući uvjete života pojedinaca, obitelji i naroda, omogućuje da se tim zahtjevima za životom, ljubavlju i slobodom može bolje odgovoriti. Naprotiv, razni grijesi, što na razne načine utjelovljuju "grijeh koji je ušao u svijet" /Rim 5, 12/ i koji se suprostavlja poruci Isusa Krista, niječu te zahtjeve i potrebe protiveći se njihovu zadovoljenju. Izmedju ostalih grijeha to su: individualni i kolektivni egoizam koji ugrožava same roditelje i njihove odnose s vlastitom djecom, cijepanje obitelji, pobačaj, glad i neishranjenost, moralna i materijalna bijeda, pomanjkanje zdravstvene, socijalne i odgojne pomoći, razvojni vidovi koji se protive ljudskoj osobi i njezinoj ravnoteži, zagadjivanje "prirodne" i "ljudske" okoline, ratovi, nasilja, i t.d. "Usprkos tehnološkom napretku, rekao je nedavno Pavao VI. izvršnom direktoru UNICEF-a na audijenciji 28.VI. 1978., djeca i dalje trpe i umiru zbog nedostatka osnovne hrane, ili su žrtva nasilja i oružanih sukoba čije razloge ne mogu razumjeti. Neka su pak djeca žrtva napuštanja ili zapuštanja sa strane onih koji bi ih morali ljubiti. Ima ljudi koji truju duh djeteta unoseći u nj predrasude i prazne ideologije. I danas ima djece koja su u toj mjeri eksplorativirana da zadovoljavaju i najgore izopačenosti odraslih". Nismo li došli čak dotle da se katkada dijete smatra teretom ili zaprekom za slobodu roditelja umjesto da se u njemu gleda izraz njihove ljubavi, ili se u krajnjim slučajevima ide tako daleko te se djetetu uskraćuje pravo da bude primljeno u krilo zakonito osnovane obitelji pa se napada i na njegov život?

Dužnost je Crkve da ukazuje na sve zbog čega dijete pati i na sve zbog čeka ono postaje nedužna žrtva bez mogućnosti obrane. Njezina je dužnost da ističe dijete kao znak i obećanje boljega svijeta jer je ono znak posebne ljubavi Božje.

4/ Rast djeteta i pedagoški zahtjevi

U spomenutom nagovoru Pavao VI. još je rekao da dijete mora biti primljeno, prihvaćeno i cijenjeno "kao dijete, kao stvarna, a ne kao potencijalna ljudska osoba. Djetinjstvo je faza od osnovne važnosti za ljudski život i svako dijete ima pravo da potpuno proživi svoje djetinjstvo i da dadne svoj specifični doprinos humanizaciji društva, njegovu razvoju i obnovi".

Dijete valja cijeniti u njegovim vlastitim i smatrati ga potpunim "partnerom" u raznim zajednicama kojima ono pripada. To ne znači da Crkva vjeruje u nekakav iluzorni "mesijanizam" djetinjstva. Ona zna da dijete još nije potpuno zrelo biće, da mu je potreban "rast" kako u ljudskom tako i u kršćanskom pogledu i da se to može ostvariti samo u prisustvu odraslih koji ga vode i pomažu. I dijete je obilježeno grijehom. Stoga ono mora biti ljubljeno od svojih roditelja i odgojitelja, koji ga moraju ispravljati, opominjati i pratiti a da ono ne postane predmetom kulta što bi ga mogao učiniti malim tiraninom čitave obitelji, svojih prijatelja ili odraslih koji se oko njega nalaze.

Crkva ne propovijeda nekakav paternalizam niti se zalaže za nekakvo pomaganje djetetu koje bi gušilo mogućnosti njegova razvoja i rasta. Isto tako, ona se protivi i neodgovornom "liberalizmu" i tiranskom upravljanju djetetom. Ona je svjesna činjenice da valja naći ravnotežu koja bi omogućila djetetu da bude aktivan subjekat vlastitoga razvoja, a da se pri tom ne skraćuje potrebno razdoblje djetinjstva tražeći od djeteta što ono ne može još dati i opterećujući ga odgovornostima koje mogu podnijeti samo ramena odrasla čovjeka.

& & & & & & & & & &

II.- PROGRAMI I AKTIVNOSTI CRKVE

Polazeći od tih osnovnih i međusobno nerazdvojivih gledanja, Crkva može predlagati, ispravljati i razvijati svoje programe i aktivnosti u službi djeteta ili sudjelovati u programima i aktivnostima što ih poduzimaju druge institucije.

1/ Obiteljska i crkvena sredina u kojoj raste dijete može naći elemente ljudskog i duhovnog rasta

a/ Obitelj. Prirodno i najprikladnije mjesto poštivanja života, rasta u ljubavi, razvoja i usklajivanja sloboda u zajedništvu, jest obitelj, koja je povlašteno mjesto za skladni i potpuni razvoj djeteta. Ona se smatra "domaćom Crkvom" pa je i mjesto katehizacije gdje čovjek uči zajednički proživljavati evanđeoske vrednote i zajednički moliti. Crkva na najbolji način sudjeluje u dobru djeteta zasnivajući obitelj na sakramentalnom temelju, posvećujući je i zaštićujući je od svega što ugrožava njezino jedinstvo, zajedništvo i specifičnu svrhu.

Kako da se ovdje ne podsjetimo na misao izraženu u Konstituciji "Radost i nada" /br. 52/: "Obitelj je mjesto susreta generacija koje si međusobno pomažu da steknu sve veću mudrost". Pod drugim vidom na tu je misao ponovno podsjetio Pavao VI. u Apostolskoj pobudnici "Evangelii Nuntiandi" /Br. 71/: "Ne samo da roditelji prenose djeci Evandjeosku poruku, nego od njih mogu tu poruku, duboko proživljenu, i primiti".

b/ Župa. Po svojim službama župa je za dijete mjesto susreta s prosirenom crkvenom zajednicom i njezinim životom /kateheza, sakramenti: krst, potvrda, pokora, euharistija, sudjelovanje u liturgiji te ostale crkvene službe za prihvati i okupljanje djece.../.

c/ Katolička škola. Po svom ljudskom i kršćanskom odgoju što ga pruža djetetu, ona mu omogućuje da postepeno usvaja i prihvata kulturnu i vjersku "tradiciju" i da tako stječe potpunu formaciju.

d/ Pokretači dječjeg apostolata. To su mjesto za formaciju i promicanje apostolata djece po djeci pod vodstvom odraslih. "Djeca imaju i svoj vlastiti apostolat. Prema svojim mogućnostima, ona su živi svjedoci Isusa Krista među svojim drugovima" /Apostolicam actuositatem, br. 12/.

e/ Takodjer valja voditi računa o tom da čitavo društvo, kako u dobru tako i u zlu, vrši dubok i značajan utjecaj na djecu, naročito putem sredstava društvenog priopćivanja, na pr. televizije, kao i putem vrednotu i protuvrednota u kojima se očituju različiti ljudski stavovi. Crkva se mora i o tom izjasniti. Ona mora poduzeti akciju za obranu prava djeteta te sprecavati i osudjivati ono što predstavlja preziranje djeteta i što može za njega biti uzrok sablazni /Mt 18, 6 - 10/.

2/ Pomoć osobama koje u Crkvi rade za dobro djeteta

U tom pogledu valja upozoriti kako je potrebno poticati koordinaciju pastoralnih programa sviju institucija /obitelj, župa, škola, organizacije apostolata, katolički tisak i druge službe.../ čiji su članovi prvotni nosioci odgoja djeteta.

Tu valja voditi računa o sam^m djetetu i o djeci u njihovim medjusobnim odnosima, pazeci na proces njihova rasta, na slušanje njihovih vlastitih mišljenja, unapredjujući na taj način potpuni razvitak njihovih ljudskih i duhovnih mogućnosti.

Valja ohrabrivati i poticati roditelje - u užem i širem smislu - da ispunjavaju svoje odgojiteljske dužnosti u okvirima obiteljskog života i da izmedju sebe formiraju katehiste koji će biti bliski djeci, sve brojniji i sve bolje pripremljeni za tu funkciju. U tom smislu valja posebnu pažnju pokloniti suradnji medju obiteljima organizirajući roditeljske susrete, sastanke i sl.

Izvan obiteljskog kruga Crkva ima lijep broj odgojitelja: svećenika, redovnika i redovnica, laičkih voditelja i učitelja... Valja priznati važnost službe što je oni vrše kod djece i s djecom te poticati njihov rad u školama, župama, organizacijama, klubovima, dobrotvornim društvima, bolnicama, ferijalnim centrima, sredstvima društvenog priopćivanja, i t.d.

3/ Ljubav u službi sve djece kako bi se ostvario njihov potpni rast i razvoj i kako bi ona postala znak i kvasac izgradnje novoga i boljega svijeta

Ta ljubav iziskuje:

a/ da branimo i promičemo prava djeteta, posebno ona koja se odnose na poštivanje njegova života /prije i poslije rođenja/, na njegove zahtjeve i potrebe za ljubavlju i slobodom kako bi se omogućio uravnoteženi razvoj svih njegovih ljudskih mogućnosti i sposobnosti.

b/ da "proročki" žigosemo društveni "grijeh" uslijed kojega je danas sablažnjivo velik broj djece lišen materijalnih i moralnih uvjeta prijeko potrebnih za skladan razvoj i dostojanstvo na koje je pozvano svako dijete Božje.

c/ da potičemo svaku inicijativu i svako djelo u prilog napuštenе djece, siročadi, djece duševnih i tjelesnih invalida, ili djece koja su se našla u oskudici, patnji i nevolji zbog prirodnih ili društvenih nesreća, kako bi ta djeca mogla biti djelotvorni svjedoci velikodušnosti Božje ljubavi.

d/ da pazimo na to da javna vlast djelotvorno promiče i pomaže ostvarivanje programa djelatnosti u korist djeteta kao znaka i kriterija "duševnog zdravlja" društva, a naročito da promiče i unapređuje obiteljsku politiku koja će doista poštivati obitelj i pomagati joj kao osnovnoj stanicu društvenog tkiva.

e/ da ukazujemo kod državnih vlasti i kod onih koji kontroliraju sredstva društvenog priopćivanja na njihovu zloupotrebu, naročito kada se sama djeca zloupotrebljavaju u nehumanne i nedostojne svrhe, ili kada se radi o pornografskim publikacijama i sl., kako bi se jednom uklonila ta sablažan.

f/ da nastojimo ponovno otkriti vrijednosti karakteristične za djetinjstvo /nevinost, mašta, radost zajedništva, spontana i medjusobno podijeljena oduševljenja, otvorenost duše, povjerenje i privrženost prema starijima, duh ispitivanja i istraživanja smisla stvari, neumorna dinamika pitanja "zašto"...,

nasuprot tendencijama masovnosti, birokracije i materijalizma koje uniform raju ili guše bogatstva ljudske osobe.

g/ da imamo uvijek na pameti pravo svakoga djeteta, pa bilo ono invalid, bolesnik ili prestupnik, na katehetsku pouku.

h/ da planiramo, polazeći od svijeta djetinjstva, sliku novog društva koje vodi k "civilizaciji ljubavi".

& & & & & & & & &

MEDJUNARODNA TEOLOŠKA KOMISIJA

Medjunarodna teološka Komisija u Rimu izdala je pod Prot. N. VIII. SC 31/78 od 23.X. 1978. neke važne smjernice obzirom na sakramenat ženidbe, pripuštanje Sakramentima rastavljenih, ali ponovno civilno registriranih kao bračnih drugova

U dokumentu se obradjuju slijedeće teme:

Ženidba kao ustanova,

O sakramentalnosti kršćanske ženidbe,

O odnosu izmedju naravne ženidbe i sakramenta ženidbe,

O nerazrješivosti ženidbe, i

O rastavljenima, i ponovno civilno oženjenima i njihovo pripuštanje sakramentima

Ovog puta donosimo u hrvatskom prijevodu propozicije Komisije koje se odnose na ovu posljednju temu: da li se može priputiti Sakramentima one koji su rastavljeni i ponovno civilno oženjeni?

1. Vjerna radikalizmu Ewangelija, Crkva ne može ne govoriti sa Apostolom Pavlom: "Oženjenima naredujem - ne ja nego Gospodin - da se žena od muža ne rastavlja; ako li se rastavi, neka ostane neudata ili se izmiri sa svojim mužem; i muž da ne otpušta žene" /1 Kor 7, 10-11/.

Iz toga slijedi, da se nove veze, poslije gradjanske rastave, ne mogu smatrati niti regularnim, niti legitimnim.

2. Ova strogost ne ističe iz čisto pozitivne discipline, niti iz nekog legalizma, nego izlazi iz suda samoga Isusa /Mk 10,6 slj./ i tako je proročko svjedočanstvo o trajnoj vjernosti Krista i Crkve, kada će zahvaćanjem zaštićničke ljubavi u samoj ljubavi Kristovoj /Ef 5,23-32/. Radi nespojivosti stanja rastavljenih i ponovno /civilno/ "oženjenih" sa zapovijedi i otajstvom pashalne ljubavi Gospodnje, slijedi i nemogućnost, za takve kršćane, primati Presvetu Euharistiju, kao znak sjedinjenja s Kristom. Pu k euharistijskoj prijesti može se ostvariti samo pokorom, koja uključuje žalost radi počinjenog grijeha i čvrstu odluku ne griješiti u buduće /usp. Trid., DS 1676/. Neka stoga svi kršćani imaju na pameti riječi Apostolove: "I zato svaki koji nedostojno jede kruh i piye kalež Gospodnji, kriv je Tijela i Krvi Gospodnje. Neka svatko ispita samog sebe te onda jede od kruha i piye iz kaleža, jer tko jede i piye, osudu svoju jede i piye, ako u tome ne razabire Tijelo /1 Kor 11, 27-29/.

4. Iako ovo nezakonito stanje ne dopušta život punog zajedništva, ti se kršćani ne isključuju iz djelovanja božanske milosti, iz veze s Crkvom, i ne smiju biti lišeni pastoralne brige /usp. Alloc. Pontif. 4. XI. 1977/. Nisu isključeni od nekih obaveza, koje izviru iz krštenja, osobito obveze odgoja djece. Otvoreni su im putovi kršćanske molitve, kako javne tako i privatne, pokore i apostolata. Ne smiju se prezirati, nego ih treba pomagati, kao i druge kršćane, koji se - uz Božju milost - pokušavaju riješiti spona grijeha.

5. Uvijek se ukazuje veća potreba pastoralne brige da se spriječi sve veći broj rastava i novih gradjanskih ženidaba. Zato je veoma važno da budući zaručnici steknu znanje, svijest o svim svojim odgovornostima, kao zaručnici i kao roditelji. Na sve bolji način neka im se prikaže pravi smisao sakramentalne ženidbe, kao saveza "U Gospodinu" /1 Kor 7,39/. Tako će se bolje držati Božanska zapovijed i pružiti bolje svjedočanstvo Kristovom savezu s Crkvom, na osobno dobro bračnih drugova, djece, a i same zajednice /društva/.

& & & & & & & & & & & & & & & & & & &

LITURGIJSKE UPUTE

Razjašnjenja nekih pitanja u vezi s Redom Mise

Prevedeno iz NOTITIAE, br. 148/1978.

Konstitucija o svetoj liturgiji o ustrojstvu bogoslužja kaže: "Neka se obredi odlikuju plemenitom jednostavnosću, neka budu kratki i jasni, neka izbjegavaju suvišna ponavljanja i neka budu prilagodjeni shvaćanju vjernika tako da im općenito ne treba mnogo razjašnjenja" /Br. 34/.

UDARANJE U PRSA

Neki svećenici i vjernici, na riječi "Ispovijedam se, ... Jaganjče Božji, ... Gospodine nisam dostojan...", različito se udaraju u prsa: jedni triput, drugi jedanput. Što je pravilno?

Obred Mise u točki 3 donosi: Nakon kratke šutnje svi zajedno govore isповјед.... i udarajući se u prsa kažu: moj grijeh... Na ovom je mjestu raniji misal spominjao: udara se tri puta. Premda se na latinskom i hrvatskom jeziku izgovara tri puta: moj grijeh..., dostatno je jedno udaranje u prsa.

Jednako je raniji misal označavao za "Jaganjče Božji..." udarajući se u prsa tri puta, a tako i za "Gospodine, nisam dostojan...". Novi misal ne pretpostavlja stari nego ga zamjenjuje. Budući da ništa ne govori o tome, ne traži da se ovi zazivlji popraste znakom.

ZNAKOVI POČASTI

Jasno je da čovjek mora izraziti svoju vjeru, pobožnost i štovanje ne samo riječima nego i kretnjama i držanjem tijela.

Opća Uredba Rimskoga Misala Br. 234 glasi:
Dvije su vrste naklona: glavom i tijelom.

a/ Naklon se glavom čini na ime Isusa, Bl. Dj. Marije i sveca u čiju se čast misi.

b/ Naklon tijelom ili duboki naklon čini se: pred oltaron ako nema svetohraništa sa Svetootajstvom; kod molitava "Očisti

srce moje..." i "Primi nas Gospodine..."; kod ispovijesti vjere na riječi "I utjelovio se..."; u Rimskom kanonu na riječi "Ponizno te molimo...". kaže:

Obred Mise t. 15 kod retka "I utjelovio se..." svi se naklone. Dobro je prisjetiti se da se na ove riječi na Božić i Navještenje Gospodinovo poklekne.

U Misi se poklekne tri puta: poslije podizanja hostije, poslije podizanja kaleža i prije pričesti. Koncelebranti kod podizanja pogledaju hostiju i kalež i na to se duboko naklone. Kao i glavni misnik koncelebranti prije pričesti pokleknu.

I vjernici koji stojeći primaju pričest trebaju na neki način izraziti počast.

DIZANJE I SKLAPANJE RUKU

Neki misnici običavaju sklapati ruke na početku Predslovija i na početku zadnjega blagoslova. Sto treba činiti?

a/ Za dijalog Predslovija OURM t. 27 kaže:

- raširenih ruku kaže: Gospodin s vama...
- uzdigne ruke i proslijedi: Gore srca...
- raširenih ruku nastavi: Hvalu dajmo...
- nastavi Predslovje raširenih ruku.

b/ Za blagoslov na kraju Mise OURM navodi:

- Svećenik dok blagoslivlje narod govoreći: Blagoslovio vas... čini nad narodom jednostavnu kretnju - znak križa na riječi: Otac, Sin i Duh Sveti.

Na početku Predslovija i na početku zadnjeg blagoslova ne sklapaju se ruke na prsima.

POLOŽAJ RUKU

Neki misnici polože sklopljene ruke na oltar i naklonjeni mole potiho: "Gospodine Isuse Kriste..." neposredno prije pričesti. Treba li ovaj način zadržati?

Novi Rед Mise kaže za ove molitve da ih svećenik moli potiho sklopljenih ruku. Znači: stoji uspravno sklopljenih ruku na prsima.

SLAVA I VJEROVANJE

Slava je hvalospjev pa je poželjno da se pjeva. Pjeva je sav skup vjernika, ili naizmjence sa zborom, ili sam zbor. Ako se ne pjeva, recitiraju je svi zajedno ili naizmjence. Svećenik će se pridružiti narodu bilo pjevanjem bilo recitiranjem: ili jednoj skupini ili izmjenično sa skupinom.

Vjerovanje bilo pjevano bilo recitirano, spada na čitav liturgijski skup. Izriču ga svi zajedno ili ga pjevaju naizmjence dva kora. Svećenik ga izgovara s narodom.

& & & & & & & & &

NOTITIAE, Br. 149/1978.

Sv. Kongregacija za sakramente i bogoštovlje objavila je u broju 149. svoga časopisa "Notitiae" od prosinca 1978. slijedeće odgovora na pitanja njoj postavljena.

1. O ČIŠĆENJU SVETIH POSUDA

Poslije pričesti svećenici često čiste posude /kalež, patenu i ciborij/ na sredini oltara. Zar se ne bi moglo naći zgodnije vrijeme i mjesto za to čišćenje? Može li drugi službenik čistiti te posude?

a/ Neka se obdržavaju propisi sadržani u OURM. Opće je pravilo izneseno u broju 238: "Svete posude čisti svećenik ili djakon ili akolit poslije pričesti ili poslije mise, koliko je moguće, na stoliću. Oznaka vremena /poslije pričesti ili poslije Mise/ nadopunjuje se u broju 229 što se mjesto tiče: "Čišćenje kaleža obavlja se na uglu oltara /ad latus altaris/. Time se naznačuje da misnik nikad ne stoji na sredini oltara dok čisti sv. posude /usp. i br. 120/.

b/ Drugi posebni propisi nalaze se na drugim mjestima te iste OURM. Za svećenika se u br. 120 kaže: "Pošto je podijelio pričest, svećenik se vrati na oltar, pokupi čestice ako ih ima; zatim stojeći na strane na oltaru /ad latus altaris/ ili pred abakom /stolićem/ čisti patenu ili ciborij nad kaležom. Poslije čisti kalež... i ... obriše kaležnjakom. Ako su posude očišćene na oltaru, službenik ih odnosi na stolić. Ipak je dopušteno, osobito ako ih ima više, dolično pokrivenе ostaviti na oltaru ili na stoliću pokrivenu tjelesnikom, pa ih očistiti poslije Mise, pošto raspusti narod".

Za djakona broj 138 kaže: "Pošto podijeli sv. pričest djakon se s misnikom vrati na oltar, pokupi čestice ako ih ima, zatim odnese kalež i druge sv. posude na stolić. Tamo ih očisti i po običaju složi... Ipak je dopušteno sv. posude dolično pokrivenе ostaviti na stoliću, na tjelesniku, pa ih poslije Mise, raspustivši narod, očistiti".

Za akolita kaže br. 147: "Podijelivši sv. pričest pomaže misnika ili djakona u pranju i slaganju sv. posuda. Ako nema djakona, akolit nosi sv. posude na stolić, tamo ih očisti i složi".

Što se ovdje kaže o misniku, djakonu i akoliti, važi i za vanrednog koji /dozvolom Biskupa/ zakonito dijeli sv. pričest /usp. Sv. Kongregacija o disciplini sakramenata, Instrukcija "Imensa caritatis" od 29.I. 1973.; zatim rimski obrednik "O sv. pričesti i štovanju euharistijskog otajstva izvan mise" od 21.VI. 1973. br. 17.; usp. takodjer OURM broj 229 za svećenika koji slavi Misu bez naroda i brojeve 202-206 za koncelebriranu Misu/ /Pod akolitom se očevidno shvaća klerik koji je primio službu akolitata/.

2. O KALEŽNOM VELU /VELUM CALICIS/

U mnogim mjestima se rijetko kalež pokriva pokrivalom u boji misnice kad se prije Mise pripravlja na stoliću.
Da li postoje novije norme koje dopuštaju nepokrivanje kaleža?

Nije izdata nikakva novija odredba.
Broj 80-c OURM kaže: "Kalež nek se pokrije pokrivalom koji uvijek smije biti bijele boje".

3. SPOMINJANJE SVETACA U EUHARISTIJSKOJ MOLITVI

U III. euharistijskoj molitvi gdje se radi o zagovoru svetaca stavlja se u zagradi "Sa svetim N - svecem dana ili zaštitnika". Kako treba tumačiti ove riječi? Treba li uvijek spomenuti nekog sveca toga dana ili zaštitnika? I u nedjelju i na svetkovine? Smiju li se spomenuti blaženici?

a/ Gore citirane riječi, "Sa sv. dana, . . ." stavljene su u zagrudu. Spominjanje je, dakle, sveca onog dana ili zaštitnika ostavljeno na volju. Ipak ga ne treba uvijek ispuštati, jer je spominjanje sveca nešto značajnije u odnosu na vjernike, na mjesto, na okolnosti.

b/ Spominjanje sveca onoga dana ili zaštitnika crkve može se uvijek izvršiti, makar i ne smjele biti Mise na čast toga sveca, čak i nedjeljom i svetkovinama.

c/ Posebne okolnosti mjeseta i osobâ mogu biti u prilog da ispustimo spominjanje svetaca, napr. kad je svetac vrlo malo poznat pa bi se vjernici čudili. Misnik neka se uvijek čuva da svoju pobožnost ne nameće vjernicima.

c/ Što je rečeno o svecima, važi i za blaženike, ali samo na mjestima i na način što ga pravo određuje /Kan. 1277/.

& & & & & & & & & &

III.- OKRUŽNICE BISKUPSKOGA ORDINARIJATA U MOSTARU

Broj: 211/1979.

KORIZMENA POSLANICA SV. OCA IVANA PAVLA II

Naprijed obavljenu PORUKU SV. OCA ZA KORIZMU 1979. saopćiti vjernicima s oltara u prvu nedjelju po primitku ovoga broja Sl. Vjesnika Biskupije pod svim sv. Misama.

Mostar, dne 15. ožujka 1979.

+ Petar, biskup

Broj: 212/1979.

BLAGOSLOV I POSVETA ULJA NA SVETI ČETVRTAK

Blagoslov i posveta ulja za naše dijeceze obavit će se kao i prijašnjih godina, na Sv. Četvrtak izjutra pod koncelebriranom sv. Misom, koju će predvoditi dijecezanski Ordinarij.

Sv. Misa Chrismatis počet će u 9 sati izjutra u mostarskoj crkvi sv. Petra i Pavla. U koncelebraciji će sudjelovati osim Biskupa-Koadjutora slijedeći svećenici:

1/ Mons. Don Andjelko Babić, 2/ Fra Luka Sušac, 3/ Fra Bogomir Zlopaša, 4/ Don Srećko Čulina, 5/ Mons. Don Stjepan Batinović, 6/ Fra Veselko Sesar, 7/ Don Josip Ančić, 8/ Don Ivan Vukšić, 9/ Fra Hadrijan Sivrić, 10/ Fra Jozo Zovko, 11/ Don Marko Kutleša, 12/ Fra Petar Vlašić

Za asistenciju glavnom celebrantu - Biskupu-Ordinariju:

1/ Iz Mostarskog samostana, 2/ Don Nikola Luburić /Oni mogu, a ne moraju koncelebrirati!/.

Za sveta ulja:

1/ Fra Petar Ljubičić, i

2/ Don Mate Šola.

Upozoravamo sve naprijed navedene svećenike da na vrijeme dodju u sakristiju mostarske crkve, kako bi se bez žurbe mogli spremiti za svete obrede i Misu. Župnici, koji sudjeluju u koncelebraciji Missae Chrismatis, a popodne će držati obrede u župi, mogu binirati.

Budući da se na Sv. Četvrtak pod Misom Chrismatis obnavljaju po novom obredu Mise svećenička obećanja, stoga pozivamo sve župnike i svećenike, koji to mogu bez poteškoće da taj dan dodju u Mostar, prisustvuju obredima i zajedno s drugim svećenicima pred narodom Božjim obnove svoja svećenička obećanja.

Na ime troškova za sv. ulja svaka će župa uplatiti na teret crkvene blagajne po 50,00 N.D.

Mostar, dne 15. ožujka 1979.

+ Peter, biskup

Broj: 213/1979.

ANTICIPACIJA USKRSNE VIGILIJE

Onim župama, koje su dosad imale pismenu dozvolu za anticipiranje uskrsne vigilije, a ukoliko razlozi radi kojih je dozvola bila podijeljena još uvjek traju, ovim produžujemo dozvolu anticipacije i za ovu tekuću godinu, bez obnavljanja pismene molbe sa strane dotičnih župnika.

Mostar, dne 15. ožujka 1979.

+ Peter, biskup

Broj: 214/1979.

XVI SVJETSKI DAN MOLITAVA ZA DUHOVNA ZVANJA

Tajništvo Biskupske Konferencije Jugoslavije dne 30.I. 1979. svojim br. 385/BK-1978 dostavilo je svim Ordinarijatima raspis sv. Kongregacije za katolički odgoj, a koji se odnosi na pripravu i proslavu XVI svjetskog molitvenog dana za duhovna zvanja, koji će se održati na 4. vazmenu nedjelju, dne 6. svibnja 1979. Iz toga raspisa donosimo ovdje glavne misli:

SV. ZBOR ZA KATOLIČKI ODGOJ

Prot. N. 54/79/4

Rim, 20.IX. 1978.

Drago nam je da Vam možemo saopćiti kako je Njegova Svetost Ivan Pavao I danas potvrdio upute što ih je njegov prethodnik Pavao VI dao kada je ustanovio "Svjetski dan molitve za zvanja".

Obavješćujemo vas da će XVI. svjetski dan biti proslavljen ove godine 6. svibnja 1979. na IV. vazmenu nedjelju po rimskom kalendaru.

Ta vam se obavijest dostavlja u dogovoru s Kongregacijama za Istočne Crkve, za redovnike i sekularne institute i za evangelizaciju naroda.

S poštovanjem pozivamo predsjednike biskupskih konferencijskih prenesu ovu vijest Ordinarijima dijeceza, predsjednicima dijecezanskih vijeća za zvanja kao i upraviteljima nacionalnih centara za zvanja.

Isto tako pozivamo predsjednike i predsjednice viših redovničkih poglavara i poglavarica kao i voditelje i voditeljice sekularnih instituta da i oni prenesu ovu obavijest osobama koje su pod njihovom nadležnošću.

Ciljevi Svjetskog dana jesu oni isti koji su bili na početku: on treba da bude začitavu kršćansku zajednicu vrijeme razmišljanja i molitve za zvanja svećenika, djakona, redovnika, članova sekularnih instituta i misionarskih zajednica.

Govoreći o zvanju, pod tim razumijemo, kako je to sam sv. Otac precizirao, poziv na život potpuno posvećen Bogu. Dakle, Svjetski dan molitve za zvanja i dalje će se slaviti u tom smislu.

Vrhunac te proslave uvijek je Euharistija, povlašteni trenutak za naviještanje Riječi i za molitvu zajednice pod predsjedanjem biskupa i pastira.

Biskupije, župe i razne institucije dragovoljno će se i revno poslužiti tom providencijalnom prilikom.

Sa svih strana stigli su nam brojni izvještaji i dokumenti koji se odnose na XV svjetski dan 1978. Oni sadrže značajna svjedočanstva vjere i apostolske aktivnosti. Gospodin će sigurno blagosloviti ta nastojanja i napore. Na više se mesta već javljaju ohrabrujući znakovi obnove.

Spomenimo samo neka iskustva iz raznih naroda i dijeceza u vezi s proslavom Svjetskog dana molitve za zvanja, kao što su na pr. molitvena bdijenja, tjedni za zvanja, duhovne vježbe, sastanci mladih, susreti biskupa s mlađeži, katehetski tečajevi i ostale inicijative u školama, naročito u vjerskim školama, svestrana upotreba sredstava društvenog priopćivanja.

Iskreno zahvaljujemo osobama i institucijama koje su nam poslale tu vrlo zanimljivu dokumentaciju. Ona je bila uručena Sv. Ocu, koji je izrazio svoje veliko zadovoljstvo.

Već sada zahvaljujemo Predsjednicima Biskupskih konferencijskih, pastirima pojedinih dijeceza, višim redovničkim poglavarima i poglavaricama, voditeljima i voditeljicama sekularnih instituta te nacionalnim i dijecezanskim upraviteljima za zvanja koji će se odazvati ovom pozivu prema nakanama Svetog Oca i na dobro čitave Crkve.

Uz našu zahvalnost primite izraze naše odanosti u Gospodinu

G.M. Kard. Garrone".

Prenoseći tu poruku Sv. Zbora za katolički odgoj držimo da će u njoj naši svećenici i župnici naći dovoljno poticaja da se što bolje pripreme i proslave taj Svjetski dan molitve za duhovna zvanja i u našoj Hercegovini.

Do završetka ovoga broja Sl. Vjesnika nismo primili poruku Sv. Oca za taj dan, i ukoliko bude objavljena ta poruka novog Pape Ivana Pavla II svećenici će je naći u katoličkim glasilima koja izlaze u domovini, pa će se moći njom poslužiti u proslavi tога dana u svojoj župi i u katehezama mладеžи u mjesecu svibnju. Prikladne upute Ordinarijat je davao ranijih godina, pa nije potrebno da ih ovdje ponavljamo.

Mostar, dne 15. ožujka 1979.

+ Peter, biskup

Broj: 215/1979.

PLAN OVOGODIŠNJE KANONSKE VIZITACIJE I DIJELJENJA SVETE POTVRDE

Akô Bog da, ove bismo godine trebali obaviti pastirski pohod u župama mrkanjsko-trebinjske biskupije izuzev župu Dračevo i Čeljevo, te u nekim župama duvanjskog dekanata i u nekim župama mostarske biskupije.

Ordinarijat će rado saslušati i primiti prijedloge župnika, koji do Sv. Četvrtka imaju dostaviti svoje želje i prijedloge, a nakon toga Ordinarijat će napraviti detaljan raspolaz i objaviti ga onim župama kojih se prvenstveno tiče. U pogledu najniže dobi za pripuštanje djece na sv. krizmu vrijedi ono, što je Ordinarijat odredio 1977. godine / Cfr. Sl. Vj. III/1977, str. 88-89, a što se tiče pregleda župskog ureda i crkvenih računa vrijedi ono, što je obavljen o u Sl. Vj. I/1977. str. 11-13. Preporučuje se, da krsni kum bude i krizmeni, ali ne mora biti. U župama koje, nažalost, nemaju kanonski postavljenog župnika ili župnik nema ovlasti jurisdikcije neće moći biti dijeljenja svete Potvrde.

Mostar, dne 15. ožujka 1979.

+ Peter, biskup

Broj: 216/1979.

PROLJETNI KORONSKI SASTANAK

Prvi ovogodišnji koronski sastanak započeti kao i ranih godina /usp. Sl. Vjesnik, 1973. br. I, str. 20/. Budući da se nalazimo u Medjunarodnoj godini djeteta, bilo bi vrlo korisno ako bi Dekan ili od njega delegirani svećenik održao sakupljenim svećenicima Dekanata kraće predavanje koje bi bilo u vezi s našim svećeničkim pastoralnim radom, a u vidu Medjunarodne godine djeteta.

Slučajevi za pastoralno raspravljanje:

1/ Emilije, trgovački putnik, liberalnih nazora, oženio je Ljubicu, dobru vjernicu, s kojom je rodio prvih godina sina i kćerku. Ljubica je željela više djece, ali Emilije nije htio, pravdajući se da on ne može ni odgojiti ni dostatno opremiti za život više djece. Ljubica je radi toga trpjela, teško obolila i konačno rano umrla. Sim im je svršio zanat, našao zaposlenje, zasnovao svoju obitelj i napustio roditeljsku kuću. Ostao je Emilije sam sa svojom klerkom, koja - nešto fizički defektna - nij mogla naći zaručnika. Emilije se htio ponovno oženiti, ali nije to mogao učiniti iz obzira prema već odrasloj kćerki Rozaliji. Nezadovoljan, razočarava se, odaje piću, odlazi u sumnjiva društva, noći provodi izvan kuće. Kćerka radi toga mnogo trpi, svadja se s ocem, koješta mu prigovara, a Emilije kojiput u pijanom stanju znao je i zlostavljati svoju kćer Rozaliju, iako je ona pazila da mu u svom uugodi, kako bi oca izvukla iz sumnjiva društva i pijanstva. Jедне noći Emilije, teško pijan, vraćajući se svojoj kući, ušao je u sobu svoje kćeri, i misleći da se radi o osobi s kojom je on proveo više noćiju zajedno, pokušao se približiti svojoj kćeri i nanijeti joj silu. Rozalija je kriknula, skočila iz postelje, zgrabila najbliži kuhinjski niz i nanijela Emiliju teške ozlijede, računajući da se radi o nekom nevaljalu iz susjedstva koji joj se i prije udvarao. Kad je bilo već kasno, Rozalija je uvidjela se radi o njezinom ocu, i ona je počela strašno plakati. Saznalo se to i u susjedstvu, došlo je do mjesnog župnika i mladež koja je dolazila na vjeronaučnu pouku, tražila je od župnika što on misli o Rozalijom postupku, jer jedni su je okrivljivali, da se teško pogriješila protiv djetinje ljubavi prema ocu, a drugi

da je ispravno postupila u samoobrani za svoju čast.

Pita se: 1/ Dužnosti djece prema roditeljima /virtus pietatis/?

2/ Što reći na postupak Rozalije, da li je prešla granicu samobrane, i da li se ogriješila o ljubav prema roditeljima?

3/ Što reći na Emilijevu odluku da nema više djece nego samo dvoje? I na motivaciju njegove odluke? Što Crkva kaže s obzirom na regulaciju poroda? Kakvu regulaciju Crkva odobrava, a kakvu odbacuje?

4/ Ispravno rješenje slučaja?

2/ Lucijana, aktivna katolkinja radi kao apotekarka.

Dolazi joj trudna žena Ivanka, kojoj Lucijana izdaje lijek koji ima sekundarno djelovanje na trudnoću. Lucijana izdaje Ivanka taj lijek, i ne upozorava je na taj sekundarni učinak. Ivanka uzima lijek, i za nekoliko dana doživi pobačaj. Za to doznaće i Lucijana, postaje nemirna u savjesti, jer nije upozorila Ivanka na sekundarni učinak toga lijeka. Odlazi svome duhovnom vodi, sve mu ispriča, i on joj kaže, da je i ona sukrivac nastalog pobačaja. Medjutim isповједnik Stanko drugačije sudi. On ne okriviljuje Lucijanu apotekarku, jer nije njezina dužnost da upozorava na sve moguće posljedice uzimanja nekog lijeka, nego je to dužnost liječnika.

Pita se: 1/ Što je pobačaj, vrste pobočaja, načini sudjelovanja, stanovište Crkvdnog Zakonika prema počiniteljima i sudionicima u pobačaju?

2/ Naučavanje II. Vat. Sabora o tom pitanju, te Pape Pavla VI u enciklici "Humanae vitae" od 25.VII. 1968.

3/ Ispravno rješenje slučaja?

3/ Iz koncilskih dokumenata:

U Medjunarodnoj godini djeteta: Dekret II. Vat. Sabora o odgoju u usporedbi s enciklikom Pape Pija XI "Divini illius magistri" od 31.XII. 1929.

Za ovu točku 3/ neka O. Dekan odredi unaprijed jednoga svećenika koji će to pitanje detaljno obraditi i iznijeti po tom svojoj subraći, a taj svećenik nije dužan pismeno rješavati gore postavljene kazuse, ali mora biti spremán sudjelovati u raspravi.

4/ EVENTUALIJA. Sastanak završiti kao i ranijih godina adoracijom pred Presvetim.

Mostar, dne 15. ožujka 1979.

+ Peter, biskup

Broj: 217/1979.

BISKUPSKA POSLANICA ZA KORIZMU - 1979.

Malo niže, u cijelosti objavljujemo POSLANICU NAŠEGA EPISKOPATA za korizmu 1979. s naslovom "Vjerujemo samo u jednoga Boga". Premda je poslanica upućena za korizmu, ona je ipak prikladna da se o njoj i u uskrsno vrijeme govori vjernicima, pa i preko čitave godine. Prepustamo pastoralnoj razboritos- ti župnika, na koji će način i kada saopćiti tu poslanicu vjernicima. Poželjno bi bilo da je župnici saopće vjernicima s oltara kroz nekoliko uzastopnih nedjelja, ali tada treba dobro rasporediti i dobro spremiti, kako bi se postigao što veći pastoralni uspjeh kod vjernika. Izadje li pak poslanica tiskom bilo kao prilog G.K. ili u drugim našim listovima, ili kao separat u nakladi "Dokumenti", izdavačke kuće "K.S.", onda neka je župnici nastoje što više proširiti medju vjernicima, posebno srednjoškolskom mладежи, i mlađim bračnim parovima.

Mostar, dne 15. ožujka 1979.

+ Petar, biskup

& & & & & & & & & & & &

POSLANICA BISKUPA ZA KORIZMU - 1979.

VJERUJEMO SAMO U JEDNOGA BOGA

UVOD

Dragi vjernici!

Pravi i puni smisao našega kršćanskoga vjerovanja izlazi na vidjelo onda kad pred licem ovoga svijeta jasnim riječima istine i krepkim djelima dobrote polažemo račun o nadi budućega svijeta /usp. I Petr 3,15/. Pozvani smo da slijedimo našega Gospodina Isusa Krista koji je došao na svijet da svjedoči za Istину /usp. Iv 18,37/ i koji nije ništa radio u sumnjivoj tajnosti nego je svá svoja djela izvodio pri punom svjetlu, u širokoj javnosti /usp. Iv 18,20/. Naša kršćanska vjera nije, dakle, nikakva tajnovita nauka za odredjeni krug ljudi, niti je uopće naše ili bilo čije privatno vlasništvo nego je dar Božji namijenjen svim ljudima. Ona je svjetlo koje želi obasjati sav svijet /usp. Iv 1,9/. Ona je vatra koja hoće zahvatiti cijelu zemlju /usp. Lk 12,49/.

Crkva je kroz minulih devetnaest stoljeća svoje povijesti uvijek iznova poduzimala velike napore da bi svim ljudima navijestila istinu kršćanske vjere i da bi ih potaknula na djela ljubavi koja su kadra obnoviti lice zemlje. Ona je na Drugom vatikanskom saboru nedvosmisleno jasno pokazala da je sposobna ostvariti te zadaće i u složenim prilikama suvremenoga svijeta /1/.

1/

Vidi osobito pastoralnu konstituciju "Crkva u suvremenom svijetu".

Sabor je znatno doprinio da je porastao duhovni i moralni ugled Crkve u današnjem svijetu. Crkva je danas veoma cijenjen i tražen suradnik u rješavanju gorućih problema čovječanstva. Ona se općenito smatra iskrenom pobornicom pravednosti i moćnom čuvaricom mira u svijetu. To nas ispunja radošću te nas potiče da i dalje odvažno pronosimo svijetom Kristovu veselu vijest.

Mi, biskupi Jugoslavije, u ovo sveto korizmeno vrijeme htjeli bismo ovom poslanicom dati novi zajednički prilog navješćivanju vjere na ovome tlu koje je povjerenio našoj pastirskoj brizi. Želimo progovoriti o jednoj temeljnoj istini našega kršćanskog vjerovanja, to jest o vjeri u jednoga Boga. Samo je jedan pravi Bog, braćo i sestre, samo je jedan vrhovni Gospodar svih ljudi i cijelog svemira, i nema nikoga i ničega ni na nebu ni na zemlji što bi Njemu bilo jednak, što bi Njega moglo nadomjestiti ili nadmašiti. To je odlučna poruka naše vjere u jednoga Boga koja je objavljena u praskozorju ljudskoga roda i koja će postići svoje puno ostvarenje na koncu vremena kad će se, po riječima sv. Pavla, sav svijet ujediniti u jednom Bogu koji će biti "sve u svemu" / 1 Kor 15,28/.

Stvarnost jednoga Boga predstavlja, dakle, početak i svršetak, alf u omegu našega kršćanskoga vjerovanja. Stoga Crkva ne prestaje ponavljati vrhovnu Božju zapovijed sa Sinaja: "Ja sam Gospodin, Bog tvoj, ... Nemoj imati drugih bogova osim mene" / Izl 20, 2-3; usp. Mk 12, 29-30/. Ona uvijek nanovo ističe s Isusom da se sreća vječnoga života sastoji upravo u spoznaji toga "jedino pravoga Boga" / Ivl 17,3/. Ona nas, napokon, svake nedjelje i blagdana poziva da poslije slušanja Evandjelja na prvom mjestu i punim srcem priznamo: VJERUJEM U JEDNOGA BOGA!

Mi, biskupi, tu istinu danas posebno naglašujemo što smatramo da je ona prijeko potrebna upravo u ovom kriznom i sudbonosnom razdoblju ljudske povijesti. Uvjereni smo, naime, da teške krize i prijetnje našega vremena ne dolaze od toga što Boga ne bi bilo, nego naprotiv odатle što ima previše kriyih bogova. A potreban nam je samo jedan Bog, i to onaj pravi koji je stvorio nebo i zemlju. Često dobivamo dojam da u ovom našem 20. stoljeću prisustvujemo povratku faraonskih i starorimskih vremena s njihovim božanstvima neograničenog užitka, surovog nasilja, razuzdane vlasti i rušilačke obijesti. Odatile izviru mnoga današnja neprijateljstva, sukobi i prijetnje potpunog uništenja. U svakom slučaju, svjedoci smo ponovnog nadolaska mnoštva bogova koji ljudi odvraćaju od pravog Boga, obmanjuju varljivim obećanjima i zarobljuju u svoju službu.

Ovu poslanicu upućujemo ponajprije vama, braće i sestre, koji dijelite s nama istu vjeru i ljubav u istoj Crkvi. Ali takodjer obraćamo se i onima koji su nezadovoljni s Crkvom, onima koji su ogorčeni i razočarani, onima koji traže istinu, a ne nalaze je, kao i onima koji misle da je sve besmisleno. Svima želimo pomoći: da otkriju i prodube svoju vjeru u jednoga Boga, da ispunе svoje srce odvažnošću kako bi tu vjeru bez straha priznavali i kako bi je svojim životom u djelo sprovodili. A one koji još ne mogu uvidjeti smisao našeg kršćanskog vjerovanja prijateljski pozivamo neka i dalje iskreno i ustrajno traže istinu života i neka nastave činiti dobra svim ljudima bez razlike.

I.- JEDAN BOG U POVIJESTI

1.- Prije Krista

Ako bacimo makar i letimičan pogled na dosadašnju povijest ljudskogā roda ustanovit ćemo da se vjera u jednoga Boga uvijek mukotrpno probijala kroz n-evjeru, praznovjerje i krivovjerje mnogobrojnih zemaljskih bogova. Već sâm početak povijesti svijeta obilježen je kobnim pokušajem prvih ljudi da udju u divovsko natjecanje s Bogom, da se ponašaju kao božanski gospodari svijeta koji prema svojoj volji odredjuju što je dobro, a što zlo /usp. Post 3,5/. Grijeh praroditelja bio je prvo suparništvo čovjeka s jedino istinitim i pravim Bogom. Tu je izvor takozvanog istočnog grijeha koji se, kao što znamo, prenosi na sve ljude. Bio je to grijeh neograničene oholosti i obijesnoga sebeljublja čovjeka, što je ostao sve do danas. Zavodnik mu je govorio: "... biti cete kao bogovi" /usp. Post 3,5/. Od tada svi su ljudi, sva plemena, sve rase i svi narodi počeli stvarati bogove na svoju sliku i priličku, o čemu svjedoči ne samo Sveti Pismo, nego i svjetovna književnost. Apostol Pavao tvrdi da je umišljeni ponos doveo ljude do toga da su "postali ludi te su zamijenili slavu besmrtnoga Boga kipovima, to jest slikama smrtnog čovjeka, ptica, četveronožaca i gmazova /Rim 1, 22-23/.

Doista, braće i sestre, moramo prihvatiti da ljudski život bez vjere u jednoga pravoga Boga, prije ili kasnije, neminovno pruža takav žalostan prizor opće poremećenosti, rastrganosti, besmislenosti i bespomoćnog robovanja bilo kome i bilo čemu, odnosno sve-mu i svačemu, što je ispod dostojanstva ljudske osobe.

Ali dobri Bog ipak nije htio dopustiti da zlo mnogoboštva konačno zavlada čovjekom i svijetom. On je izabrao Abrahama, praoca naše vjere, te je povjerio njemu i njegovu potomstvu veliku zadaću da sačuvaju vjeru u jednoga pravoga Boga. Zatim je poslao Mojsija i proroke da još jasnije objave istinu i moć jednoga Boga koji je Tajna nedokučiva i Ljubav darežljiva.

I od tada je povijest izabranog židovskog naroda postala pravo borilište za jednoga Boga, obračunavanje s domaćim kumirima i s tudjinskim carskim i králejskim božanstvima Egipta, Kanaana, Asura i Babilona /usp. Jš, pogl. 24/. Vjerovati u jednoga Boga značilo je živjeti saveznštvo s njime u molitvi i vjernosti, u poslušnosti njegovoj volji koja utemeljuje moralnu veličinu čovjeka u svim njegovim odnosima. To je značilo uhvatiti se u koštač sa svojim i tudjim neograničenim sebeljubljem, obuzdavati svoju prirodu kad pada u napast da se bezumno iživljava u nezasitnim užitcima materijalnog blagostanja, tjelesne požude i društvene moći. To je značilo boriti se za pravdu i istinu, čak i onda kad se činilo da su nepravda i neistina gotovo svemoćne, a borba bez-izgledna. To je značilo uvijek nositi u srcu nadu da konačna pobjeda pripada istini i dobru. Isus Krist, Sin Božji, jest potpuna objava Boga i savršeno ostvarenje svih Božjih planova i pothvata za oslobodjenje svijeta od lažnih božanstava.

Razmotrimo to pobliže.

2.- Kod Krista

Jednom prigodom Isusu se približio neki učeni književnik i upitao ga: ".... koja je prva od svih zapovijedi?" /Mk 12, 28/. Drugim riječima, htio je znati koja je najveća zadaća čovjeka na svijetu, koje ljudsko djelo ima pred Bogom nenadmašivu vrijednost. Tražio je, dakle, jednostavan i kratak put do sreće.

Isus mu je na to odgovorio rijećima kojima je židovski narod vjekovima izričao svoju živu i nepokolebljivu vjeru u jednoga Boga: "Čuj, Izraele! Gospodin Bog naš jest jedini Bog! Žato ljubi Gospodina, Boga svoga, svim srcem svojim, svom dušom svojom, svom pameti svojom i svom snagom svojom" /Mk 12, 29-30; usp. Pnz 6, 4-5/.

Iz toga vidimo da za Isusa stvarnost jednoga Boga predstavlja temeljnu poruku njegova cijelokupnog naučavanja i djelovanja, sažetak kršćanske mudrosti i svrhu kršćanske ljubavi. Stvarnost jednoga Boga zahtjeva od čovjeka sudbonosno životno opredjeljenje. Ona prodire, da tko kažemo, do dna čovjekova bića; ona zahvaća srce i pamet, prožima dušu i tijelo. Ona traži potpuno predanje i ne trpi nikakvu polovičnost, malodušnost, sumnjičavost ili tjeskobnu zabrinutost za danas i sutra.

Ali nadasve treba naglašiti da za Isusa i za njegove prve učenike spomenuta vjera osobito traži posvemašnje odricanje od svih varljivih bogova i bogolikih utvara ovoga svijeta, odlučno obraćenje srca i nepodijeljenu službu pravome Bogu: "Nitko ne može služiti dvojicu gospodara, jer ili će jednoga mrziti, a drugoga ljubiti, ili će uz jednoga pristajati, a drugoga prezirati. Ne možete služiti Bogu i bogatstvu!" - rekao je Krist u govoru na Gori /Mt 6, 24/. Prema tome, Bog ne trpi nikakva suparnika: ni bogatstvo, ni boga trbuha /usp. Fil 3,19/, ni pijanstva, ni spolne razbludnosti, niti tajanstvene sile svijeta /usp. Gal 4,8-9, Kol 2,8/, ni mjesne upravne vlasti /DAP, 4,19/, ni božansko ponašanje rimskog cara, jer caru valja dati samo ono što mu pripada kao caru, a Božje odlike i Božju slavu samo jedinome Bogu/ usp. Mk 12, 17/.

Zaista, vjera u jednoga Boga nije igra rijećima. To je svagda tvrda životna i povijesna zbilja. Bog se, naime, osobno umiješao u našu ljudsku povijest postavši čovjekom i odlučio je stvoriti novi, potpuno jedinstveni svijet u jednome Bogu /usp. I Kor 15,28; Iv 10,16/. Bog jamačno nije neki nepomičan nebeski samac ili u svoje vlastito blaženstvo zatvoreno nadsvijetsko biće, nego je bujan život i beskrajna ljubav triju božanskih osoba, Oca, Sina i Duha Svetoga. On je ta neshvatljiva Ljubav koja se trajno priopćava preko Crkve svemu stvorenome svijetu sve do njegova kočnog ujedinjenja sa svojim Izvorom na svršetku vremena i u vječnosti.

No to ujedinjenje svijeta u jednome Bogu nije nipošto jednostavno, bezbrižno i bezbolno povjesno zbijanje. Baš naprotiv, ono daleko više pruža izgled krvavog križnog puta i neizrecivih vapaja /usp. Rim 8,26/ nego li sliku ugodnog i zanimljivog putovanja. O tome nam dovoljno svjedoči Kristova Muka i Smrt na križu, mučenička krv gotovo svih apostola i tolikih kršćana u arenama, njihov život u zatvorima i katakombama, te naposljetku nebrojeni napor, žrtve i patnje svih kršćanskih pokoljenja sve do dana današnjega.

Ali stanimo ovdje.

Naš novi vijek nesumljivo proživljava spomenute dogodjaje na svoj osebujan način, pa je potrebno da ga pokušamo bar donekle shvatiti i to tim više što je to vijek s kojim nužno dijelimo brige u traženju boljeg i sretnijeg svijeta.

3.- U novom vijeku

Što se zapravo dogadja u ovom našem novom vijeku, napose u našem suvremenom svijetu koji tako moćno, ali ipak već prilično zabrinuto kroči prema neizvjesnoj budućnosti? Sigurno je da mi biskupi nismo pozvani po svojoj pastirskoj službi da razglabamo i rješavamo takva pitanja koja se u prvom redu tiču znanstvenih napora povjesničara, filozofa, sociologa i drugih stručnjaka. Ali, s druge strane, takodjer je izvan svake sumnje da je Krist nama, svojim poslanicima, na poseban način povjerio zadaću da čitamo i tumačimo znakove svoga vremena /usp. Mt 16,3/ i da budemo autentični čuvari i tumači cijelokupne Božje objave.

Što se, dakle, dogadja s vjerom u jednoga Boga u našem vremenu?

Danas općenito prevladava mišljenje da je najsudbonosnija pojava novoga vijeka ateizam, to jest potpuno poricanje ne samo jednoga Boga, nego uopće "svih bogova na nebū i na zemlji", kako neki vole kazati, praktično izumiranje svake religije. Tvrdi se, nadalje, da je ateizam rezultat razvitka modernih prirodnih znanosti koje, navodno, dokazuju da nigdje u svemiru nema nikakvog Boga, nego se posvuda susreću samo čovjek, priroda i njihova djela. Iz toga bi proizlazilo, da je znanost glavna ateistička moć suvremenog svijeta, da ona otkriva i stvara svijet bez Boga.

Medjutim, koliko god se ta tvrdnja širi u nekim sredinama, osobito u školskim i odgojnim ustanovama, ona se ne može održati ni u ime znanosti, ni pred sudištem povijesti.

Svaka znanost ima svoje područje. Na primjer, fizika i kemija proučavaju ovaj materijalni svijet, biologija istražuje tajne živih bića, antropologija se bavi čovjekom, a sociologija ima u vidu ljudsko društvo. Tvrđiti u ime bilo koje prirodne znanosti da Bog ne postoji znači izlaziti iz područja te znanosti na područje koje joj ne pripada.

Iz toga vidimo da današnja kriza vjere u jednoga Boga ne može proizlaziti od znanosti. Mi smo duboko uvjereni da ta kriza proizlazi danas kao i u vijek ponajprije iz svoga prvobitnoga i starodrevnog izvora: iz čovjekova upornog i neumornog natjecanja s Bogom, iz njegove ohole težnje da Boga nadomjesti i nadmaši, iz njegova pokusa da dostigne Božju svemogućnost i stvaralačku moć, i da, napokon, Božjom slavom i čašcu okruni samoga sebe.

II Vatikanski sabor u pastoralnoj konstituciji Crkva u suvremenom svijetu "Radost i nada", posvetio je posebnu pažnju pojavi suvremenog ateizma, njegovim oblicima i uzrocima / br. 19-21/.

Razumije se da te težnje ne dolaze do izražaja u svako doba na isti način, istom jasnoćom i snagom, nego se većinom pojavljaju postupno i vole se prekrivati pod izlikom raznih "uzvišenih ciljeva" i veličanstvenih povijesnih pothvata. O tome govori i II. Vatikanski sabor kad upozorava da se u naše doba "nekim ljudskim vrednotama neopravданo pridaje obilježje apsolutnog savršenstva, tako da onda te ljudske vrednote zauzimaju mjesto koje pripada Bogu" /2/, odnosno još odredjenije da čovjek postaje "sam sebi svrha", "jedini graditelj i stvoritelj svoje vlastite povijesti" / 3/.

2/ Usp. Crkva u suvremenom svijetu, broj 19; 3/ Na istom mjestu, br. 20.

U prilog tome moguće je navesti nekoliko konkretnih prijmjera iz povijesti novoga vijećka: Dva značajna mislioca 17. stoljeća otvoreno izjavljuju da je najzad došlo vrijeme učiniti ljudi neograničenim "gospodarima i vlasnicima prirode" / 4/. Premda ti mislioci nisu bili nevjernici i nisu imali namjeru poticati čovječanstvo na suparništvo s Bogom, ipak je njihov program kroz razna izobličenja prerastao u nemilosrdnu kritiku kršćanstva i religije uopće, te u pravo obožavanje čovjeka i čovječanstva. U tom smislu jedan drugi veoma poznati kritičar religije iz prošloga stoljeća piše da "Kritika religije završava učenjem da je čovjek za čovjeka najviše biće" / 5/. A između ovoga danas vrlo raširenog učenja i one stare napasti Adama i Eve da postanu "kao bogovi" /Post 3, 5/ uistinu nema nikakve razlike! Spomenimo na kraju da se katkada i ponegdje i država počela smatrati "zemaljskim bogom", kojemu ljudi duguju potpunu zahvalnost za mir i blagostanje u svijetu / 6 /.

Iz svega što je dosad rečeno smijemo s pravom zaključiti da zadnji uzrok novovjekovne krize vjere u jednoga Boga nije ateizam, bezboštvo, nego politeizam, mnohoboštvo. Ateizam je samo preteča politeizma. Ateizam, zapravo niječući pravoga Boga priprema put mnoštvu zemaljskih bogova, to jest bogovima slave, neograničene vlasti, novca i užitka.

A u takvim povijesnim prilikama nama kršćanima i ostalim srodnim vjerskim zajednicama, osobito židovskoj i islamskoj, ne preostaje drugo rješenje nego čvrsto pouzdanje da će pravi i jedini Bog ipak izvesti na koncu vremena svoje djelo spasenja i ujedinjenja svijeta. U očekivanju pak tog ostvarenja moramo trajno obnavljati našu vjeru u jednoga Boga mišlju, riječju, te osobnim i zajedničkim djelom.

II.- JEDAN BOG U NAŠEM ŽIVOTU

1.- Odvažno priznavanje vjere

Kad se Isus po gradovima, selima i putovima Palestine susretao s ljudima koji su od njega tražili neku pomoć, on je u mnogo slučajeva najprije postao odlučno pitanje: "Vjerujete li da ja to mogu učiniti?" /Mt 9,28/, ili "Vjeruješ li u Sina Čovječjega?" /Iv 9,35; 11,26, i t.d./.

-
- 4/ R. Descartes, Rasprava o metodi, Zagreb, 1951., str. 50; F. Bacon, Novum Organum, II, 52.
  - 5/ K. Marx, Prilog kritici Hegelove filozofije prava, u: Rani radovi, Zagreb, 1961. str. 89.
  - 6/ Th. Hobbes /1588 - 1679/ i The Declaration of Independence, 1776, i t.d.

Crkva je svakome od nas na ovome životnom putu već u više navrata postavila takva i slična pitanja: na krštenju, na potvrdi, u uskrsnoj noći i u drugim prigodama. Jer doista presudno pitanje u kršćanstvu uvijek ostaje: da li mi osobno u Boga vjerujemo ili ne vjerujemo, da li je vrhovni Gospodar našega života jedan Otac hrvatski ili neki kumir zemaljski? Kome zapravo služimo i od koga sreću očekujemo? Pred kim ili pred čim na koljena padamo? Koga u stvari iznad svega hvalimo, slavimo, častimo i blagoslivamo?

Na ta pitanja jasno odgovaramo svojim kršćanskim "Vjerovanjem" koje bi trebalo sve više postati znakom našeg osobnog povjerenja u osobnog Boga kome se s djetinjskim pouzdanjem obraćamo molitvom: Oče naš... Uvjet, naime, očuvanja i rasta vjere jest ponizna i postojana molitva koja daje snagu u borbi protiv lažnih kumira što nam se nameće.

Životno opredjeljenje za Boga nije nikada bilo lako, a nije ni sada. Ovaj svijet je naime poslije iskonskog grijeha tako poremećen da opredjelenje čovjeka za jednoga Boga neminovno izaziva zavist i mržnju mnoštva krivih bogova. A to jo vrlo teško podnijeti, jer je to mržnja nepoštendna, kao što pokazuje vjekovno povijesno iskustvo.

Zato je Isus neprestano bodrio svoje učenike na neustrašivost: "Ne bojte se!" /Mt 10,28; Lk 12,4/, "Neka se ne uznemiruje i ne plasi vašo srce" /Iv 14,27/, "Ja sam s vama u sve dane do svršetka svijeta" /Mt, 28,20/ i poticao ih na nepokolebljivost pred onima koji ih izlažu ruglu, lišavaju ravnopravnosti i slobodu, izbacuju iz društva i zemlje živih. Štoviše, za Isusa ta odvažnost svjedočenja vjere ima toliku važnost te on poručuje da i o njoj zavisi vječna sudbina njegovih učenika: "Tko god mene prizna pred ljudima, priznati će ga ja pred svojim nebeskim Ocem. Tko se mene odreće pred ljudima, i ja ću se njega odreći pred svojim nebeskim Ocem" /Mt 10, 32-33/.

Po sebi je razumljivo da odvažno svjedočenje vjere nema ništa zajedničko s netrpeljivošću prema tujim uvjerenjima i da ono mora uvijek biti u skladu s ljudskim čudorednim ponašanjem. Ali je isto tako sigurno da odvažno svjedočenje vjere predstavlja bitan i nezaobilazan zahtjev Isusa Krista čiju ozbiljnost ne smijemo ni prešućivati, ni kukavičlukom ublažavati, a niti mudrošću ovoga svijeta izbjegavati ili posve obeskrijepiti, kao što se norijetko događa.

"Kad bi netko", piše sv. Tomi Akvinski, "prešutio odgovor na pitanje da li vjeruje, pa bi se na temelju toga mislio da ne vjeruje, odnosno da nema prave vjere, ili bi pak drugi na temelju njegove šutnje izgubili vjeru, + u takvin slučajevima priznavanje vjere nužno je za spasenje" /7/.

2.- Društvena djelotvornost vjere

Drugi temeljni zahtjev kršćanskog svjedočenja vjere jesu nesebična djela ljubavi što ih dugujemo prema svima koji su u nevolji. Jer "Sto koristi, braće moja", pita apostol Jakov, "ako tko rekne da ima vjeru, a djela nema?... Ti vjeruješ da ima samo jedan Bog. Dobro činiš. I djavli to vjeruju, pa dršću." /Jak 2,14 i 19/.

A "Ovo je čista i neokaljana vjera pred Bogom i Ocem: priteći u pomoć sirotama i udovicama u njihovoј nevolji i čuvati sama sebe čistim od ovoga svijeta" /Jak 1,27/.

To znači, drugim riječima, da vjera nije samo nekakav privatni unutarnji čin skriven u dubinama ljudskog srca, niti se ona može zadovoljiti samo obredima zatvorenim medju zidove crkve i sakristije. Ona poput Isusa nužno izlazi u javnost, pronosi svijetom njegovu poruku spasenja i liječi zlo djelima ljubavi. Zato nije svejedno u što netko vjeruje i kako vjeruje.

Dosljedno tome, kršćanstvo je svojom vjerom u jednoga Boga izmijenilo ne samo religijske odnose u svijetu, nego i ostala područja ljudskog života, medju kojima i društveni život. Jer upravo zbog toga što su prvi kršćani vjerovali da samo Bog smije biti gospodar čovjeka, oni su se borili riječju i djelom za oslobođenje robova od zemaljskih gospodara, ali - dakako - postupno i bez ikakva nasilja. Tako je apostol Pavao proglašio roba Onezima svojim i gospodarevim "bratom", i to ne samo u nekom puko osjećajnom ili duhovnom smislu, nego i u društvenom, "tjelesnom" /Fil. 16/. Papa Klement Rimski piše potkraj 1. stoljeća da poznaće mnoge kršćane koji su ušli u okove da bi oslobodili robove / 8 /. Ignacije, biskup antiohijski, takodje svjedoči o brizi kršćanskih zajednica za robove / 9 /. Mučenik Hermes, obraćenik Chromatius, bivši gradonačelnik Rima, Melania Mladja i brojni drugi kršćani zabilježeni su u povijesti kao oslobođiocu velikog broja robova. Kad je, napokon, kršćanstvo u 4. stoljeću dobilo slobodu da utječe na društveni život u rimskom carstvu, ono je prvo tražilo brisanje pojedinih zakona protiv robova, da bi 533. godine pod carom Justinijanom postiglo potpuno zakonsko ukidanje ropstva. Prema tome, valja naglasiti da ni ateizam, ni politeizam, ni humanizam staroga vijeka nisu pridonijeli ukidanju ropstva, nego je to djelo kršćanstva i njegove vjere u jednoga Boga, jedinog Gospodina čitavog čovječanstva.

Doduše, odnedavna se često čuje prigovor, osobito u školama, da je Crkva u 19. stoljeću branila izrabljivanje radnika.

Mi se, braće i sestre, ne bojimo istine i spremni smo o toj stvari raspravljati mirno i razložno. Crkva se nikada nije ponosila svojim članovima koji su se u 19. stoljeću oglušili na bijedu radnika ili su ih samo tješili sitnom milostinjom. Ali Crkva s pravom ističe i svoje velike borce za stvar radničkoga svijeta od kojih ćemo sada spomenuti samo dvojicu: Franju Josipa Bussa /1803-1878/, čija se stota godišnjica smrti slavila prošle - 1978. - godine i Vilima Emmanuela Kettelera /1811-1877/, glasovitog "radničkog biskupa" iz Mainza čija se stota obljetnica smrti slavila 1977. godine. Ova se dva velikana katoličke društvene nauke i prakse nisu zadovoljili sa zahtjevom milostinje, nego su tražili potpunu pravdu za radnički svijet i duboke društvene promjene da bi se ona mogla ostvariti. Ovoj dvojici mogli bismo još pribrojiti i druga imena. Plod brige za zaštitu prava radnika bila je Enciklika Leona XIII: "Rerum novarum".

Današnja se Crkva zacijelo ne suočava više s problemima 19. stoljeća, ali bili bismo žrtve teškog samozavaravanja kad bismo mislili da je u današnjem svijetu uglavnom sve u najboljem redu, tako da kršćanska ljubav nije više nikome potrebna. Naprotiv, ona je danas kad stalno raste prividno blagostanje jednoga dijela svijeta, dok se istodobno sve više produbljuje ponor moralne i duhovne bijede, potrebnija nego ikada. Bacimo li samo pogled oko sebe, znat ćemo na čemu smo i što bi trebalo učiniti.

A što mi kršćani stvarno činimo?

Nema sumnje da su neke požrtvovne osobe, župe, biskupije i redovničke zajednice već našle odredjene oblike svoga dobrotvorog djelovanja. Ali isto tako nema dvojbe da bi se moglo i moralno mnogo više učiniti, što ne bi bilo u suprotnosti s društvenom zajednicom i s njegovim zajedničkim dobrom. Gdje se, na primjer, - u kojoj župi i biskupiji u nas - vodi točno i sustavno računa o siromasima, o bolesnicima po kućama i bolnicama, osamljenim osobama, naročito o starijima, koje mjesecima i godinama trpe u mraku zaborava i zapostavljenosti?

Ta situacija nužno zahtijeva da se svi trgnemo, da poduzmemo neke promjene, da ne kažemo stanovito obraćenje. Potrebno je da naša Crkva i dalje razmišlja o uvodjenju nekih konkretnih službi unutar župa i biskupija kojima bi cilj bio da sprovode u djelo djelotvornost Crkve, kako je to ona činila od početka /Usp. DAP, 6, 1-7/.

Smatramo nadalje da vjerouaučni skupovi takodje ne bi smjeli ostati samo na razini teoretiziranja. Oni bi morali pronaći neke konkretne i stalne oblike dobrotвornog djelovanja, jer će istom onda mladi shvatiti da kršćanstvo nije samo "teorija", nego "život".

Naposljetku, naša sjemeništa i bogoslovne škole takodje moraju poduzeti značajne obnoviteljske napore kako bi budуći sijači Božje riječi temeljito upoznali katoličku društvenu nauku /10/ i kako bi bili sposobljeni za dobrotвornu kršćansku praksu.

Ne smijemo naime zaboraviti da će se naš sudbonosni susret s Bogom na koncu vremena dogoditi kao polaganje računa o svim našim djelima i propustima, odnosno kao primanje milosne nagrade za dobra djela, a pravedne kazne za zla. To je nešumnjiva nauka Isusa Krista, Sina Božjega. Zato činimo dobro dok je vrijeme, kako nas upozorava Pavao, i slušajmo pažljivo glas nepokvarene savjesti da bismo je očistili od prizvuka sebeljublja i da bismo razabrali što je doista dobro u Božjim očima.

Kršćanstvo koje je spremno da slijedi Krista dobročinitelja ne samo da neće nikada izumrijeti u ovome svijetu, nego naprotiv ima pred sobom veliku budućnost, hoćemo kazati: čitavu vječnost.

Z A K L J U Č A K

Vjerovati u jednoga Boga, braćo i sestre, nije laka stvar. Taj čin nadilazi na kraju krajeva naše ljudske snage, te smo danomice primorani moliti s ocem opsjednutog dječaka iz Evandjelja: "Vjerujem!... Pomozi moju nevjeru"! /Mk 9, 23/.

Zazivajmo u pomoć Presvetu Bogorodicu Djevicu Mariju i Majku Crkve da nas sve uвijek u vjeri jača blagoslov Trojedinoga Boga Oca i Sina i Duha Svetoga! Amen!

U Zagrebu, na Čistu srijedu, dne 28.II. 1979.

VAŠI BISKUPI

8/ Usp. Poslanica Korinćanima, pogl. 55.

9/ Usp. Pismo Polikapru, pogl. 4.

10/ Usp. Crkva u suvremenom svijetu, br. 76.

Broj: 218/1979.

SVEĆENIČKA NOŠNJA - PISMO JEDNOGA LAJIKA

SV. ZBORU ZA KLERIKE U RIMU

Biskupski Ordinarijat u Mostaru primio je od Tajništva BKJ iz Zagreba ovaj dopis:

TAJNIŠTVO BISKUPSKE KONFERENCIJE

Broj: 410/BK - 1978-ad Zagreb, 8. siječnja 1979.

Preuzvišeni gospodine,

Jedan naš profesor-vjernik uputio je Sv. Zboru za klerike na talijanskom jedno pismo koje Vam ovdje prilažemo u hrv. prijevodu. Sv. Zbor je to pismo poslao predsjedniku BK, nadb. Kuhariću, uz napomenu: "Pro illa consideratione, quam eadem Excellentia Tua in Domino iudicaverit".

Nadb. Kuharić odredio je da ovo pismo objavi SLUŽBENI VJESNIK zagrebačke nadbiskupije - svećenicima na razmišljanje. Vama ga šaljemo da ga upotrijebite prema Vašem nahodjenju.

Odani Vam in D.no

Msgr Nikola Soldo, v.r.
tajnik BK.

Slijedeći primjer zagrebačkog Nadbiskupa, i mi, donosimo to pismo u cijelosti u hrvatskom prijevodu i pozivamo sve naše svećenike, dijecezanske i redovničke, da se ozbiljno zamisle nad tim pismom i da usporede svoje odijevanje i vladanje s onim što se u tom pismu iznosi.

Ujedno iskorištavamo ovu prigodu, da sve naše svećenike podsjetimo na raniju naredbu o svećeničkoj i kleričkoj nošnji u bosansko-hercegovačkoj crkvenoj pokrajini, koja je objavljena u Službenom Vjesniku naših biskupija pod broj. 1137/72. od 30. listopada 1972 /Usp. Sl. Vj. Biskupije, 1972. Br. IV, str. 33-35/, te na ono što je prenešeno iz Sl. Vjesnika splitsko-makarske Nadbiskupije u Sl. Vjesniku naše Biskupije, u godini 1976. /Usp. Sl. Vj. Biskupije, 1976. Br. III. str. 107-108/.

Mostar, dne 15. ožujka 1979.

+ Petar, biskup

SVETOM

ZBORU ZA KLERIKE, 00193 R I M,
Piazza Pio XII, 3

....., 5. srpnja 1978.

S teškom mukom usudio sam se napisati Vam ovo pismo ponajprije radi moje nemjerodavnosti; ispričavam se što se usudjujem kao običan čovjek, najjednostavniji vjernik, obratiti se na tako uglednu Kongregaciju. Nadam se da ćete uzeti u obzir moje dobre i ispravne namjere, iako ćete možda ocijeniti da je koja ta stvar pogrešno sagledana s moje strane.

U Crkvi su nas učili da je svećenik postavljen na službu vjernicima. Ako je tako, onda možda i jednostavni vjernik smije izraziti svoje mišljenje o svećeniku nadležnoj crkvenoj vlasti s ispravnom nakanom i jedinim ciljem - informirati nadležnu vlast koje se to tiče da prosudi koliko ima opravdanog u ovoj informaciji.

Ovom pismu prilažem jedan list novina GLAS KONCILA koje izlaze u Zagrebu. Vide se fotografije mladomisnika! Po mojoj skromnom mišljenju veoma malo fotografija su decentne i u skladu sa posvećenom osobom jednog svećenika. Skoro svi su čupavci! To su vanjske stvari! Ne vjerujem - to je bolna reprodukcija nutrine! Svećenik, kako ga gledamo mi obični ljudi, trebao bi prije svega biti ozbiljna osoba, kako su to bili oni prije 10-15 godina. Sada pretežu ovi - na štetu, čini mi se, vjeri i narodu. Govorim samo o vanjštini, jer o nutrini ne mogu suditi. Za svaku javnu funkciju potrebna je ponajprije ozbiljnost ako se i samoj funkciji hoće dati ozbiljnost. Religioznoj funkciji takodjer je potrebna ozbiljnost i sakralnost, čega ne može biti, ako onome, tko je obavlja, manjka ozbiljnost i decentnost.

Znam, da nije potrebno Svetoj Stolici govoriti, kakva treba da bude osoba svećenika. Želim samo uputiti ove fotografije, a sud prepustiti Sv. Stolici. S moje strane želim samo reći, da takve fotografije i takve osobe mogu veoma malo reći vjernicima, koji ih takve ne žele. Uz najbolju volju vjernici osjećaju potrebu, da se udalje od takvih osoba. I udaljuju se, tko s više, tko s manje svijesti. Dok gube pouzdanje u svećenika, i njihova vjera trpi ne malu štetu, jer u životu Crkve svećenik zauzima tako važno mjesto.

Čupavci, obučeni na cesti lakrdijaški, sa šarenim majicama, i t.d., i t. d., sa željom, "da budu kao drugi", na svaki način i na svakom mjestu ne mogu biti dobri elementi za plodnu svećeničku službu. S tako malo ozbiljnosti i takvim manirama ne približava se jamačno "današnjem čovjeku", kako se običava reći. Takve riječi po mojoj mišljenju dolaze od zlonamjernih, a prihvace-ne su i od nekih dobronamjernih. Ciljevi su potpuno različiti! Posljedice takvih stajališta poznate su i nisu dobre, kako se voo-ma lako može ustanoviti. Takvi svećenici ne računaju sa psihološkom stranom vjernika u religioznom životu. Ozbiljnost i odijevanje imaju važnost, koju bi i danas trebalo uzeti u ozbiljno razmatra-nje. Zna se, ne spada na nas, vjernike, "da oblačimo" svećenike, ali se usudjujem primijetiti, da osoba svećenika danas biva sve manje poštovana zbog raznih razloga, ali i zbog ovih, koje ovdje iznosim.

Nisam jedini, koji ima ovo mišljenje. Koliki misle kao i ja! I nevjernici se smiju, kad ne vide nikakvu, ili vide veoma malu ozbiljnost kod nekih svećenika / ta mala ozbiljnost pokazuje se u govoru, u dugoj kosi, u lakrdijaškoj odjeći, u cigaretama u ustima na ulici/, a smiju se i nama vjernicima, kad nas vide kako nas vode takvi pastiri.

Već godinama takve se fotografije pojavljuju u vjerskim novinama, i to me žalosti. Ako su takvi u novinama, za takvu prigodu, kakvi će biti svakim danom u službi vjernicima?

Sve do pred nekoliko godina bila su na našim ulicama svećenička odijela. Sada su gotovo potpuno nestala. Koliko propovijedi manje! I ako još neki svećenici nose svećeničko odijelo, nisu više jednoliki - koliko svećenika, toliko uniformi - na štetu ozbiljnosti njihove posvećene osobe.

Čitao sam u novinama, da se priprema novo izdanje Kodeksa crkvenog prava; možda bi trebalo, da takav Kodeks zadje u pojedinosti, jer drugačije svatko će tumačiti "ozbiljnost" na svoj način. Zaista, kako rezati kosu ovim novim svećenicima, ako nigdje nije napisano, da bi trebalo, da im kosa bude kratka?

Ponovno se pričavam za slobodu, koju sam uzeo, uz izraze dubokog poštovanja i odanosti

Prof. N. N.

& & & & & & & & & & &

NACIONALNO HODOČAŠĆE U RIM PRIGODOM 1100 OBLJETNICE ŽIVOTNE POVEZANOSTI HRVATSKOG NARODA S PETROVIM NASLJEDNIKOM

/ 879 - 1979./

Kako je već poznato iz katoličkog tiska u domovini, i ove godine organizira se hrvatsko narodno hodočašće u Rim prigodom 1100 obljetnice, kako je 879. 7. lipnja, na Spasovdan Papa IVAN VIII služio Misu nad grobom sv. Petra i upravio pismo knezu Branimiru, u kojem je blagoslovio kneza i sav hrvatski narod. I naše će se Biskupije u Hercegovini pridružiti tom nacionalnom hodočašću. Već je dne 5. ožujka pod br. 195/ 1979. Biskup-KoadžUTOR kao vodja i organizator dijecezanskog hodočašća poslao obavijest svim župskim uredima, u kojoj je poslao raspored putovanja i cijenu - 250.000 SD za 6 dana, uz svakodnevni puni pansion i povratak preko Pešćare trajekom u Split, a na putu prema Rimu hodočasnici će se navratiti u Padovu, posjetiti svetišta sv. Antuna i blaženog Oca Leopolda.

Ako bi koji župnik htio se priključiti tome hodočašću, on se mora pobrinuti za zamjenu, osim ako nema kapelana u župi, i pismeno predložiti Ordinarijatu zamjenika, kojeg će Ordinarijat imenovati "Vicarius substitutus" u smislu propisa Kodeksa.

Očekujemo da će naši župnici znati, na odgovarajući način rastumačiti tu nacionalnu obljetnicu i učvrstiti našu životnu povezanost s Petrovim nasljednikom, današnjim Sv. Ocem Ivanom Pavlom II., koji će u Rimu primiti naše hodočasnike i sa Biskupima i svećenicima predvoditi na hrvatskom jeziku koncelebraciju i upraviti prigodno slovo, možda i posebnu okružnicu našem narodu u toj značajnoj godini jubileja.

Mostar, dne 15. ožujka 1979.

BISKUPSKI ORDINARIJAT MOSTAR

IN MEMORIAM - + MSGR DON ANDRIJA MAJIĆ

Prejeo je 1. 1. 1978.
Upravo na zadnji dan 1978. godine, u 10 sati prije podne
preselio se iz ove suzne doline u vječnost MSGR DON ANDRIJA MAJIĆ,
Apostolski Protonotar ad instar participantum,

Biskupov Delegat, Generalni Vikar Biskupije,
dugogodišnji dijecezanski konzultor i dugogodišnji župnik
u 87. godini života i 64. godini svećeništva.

Pokopan je 2. siječnja 1979. u kapelici mjesnog groblja
Donji Studenci kod Ljubuškog.

U ovom nekrologiju donosimo
I. Kratki curriculum vitae, kako ga je sam pokojnik
zabilježio u svojem napisu "Uspomene i sjećanja moja",
II. u sažetom obliku oproštajne govore na dan ukopa 2.I. t.g.,
III. kraći osvrt na jednu tvrdnju koju je iznio pisac
nekrologa u listu "Naša Ognjišta".

I.-

Msgr Don Andrija Majić rodio se u brojnoj, patrijarhalnoj obitelji u Drinovcima 9. travnja 1892. od oca Vida i majke Anice r. Ravlić. Selo Drinovci dalo je pored drugih i brojna duhovna zvanja. Još 1976. bilo je iz Drinovaca 22 živa svjetovna svećenika, 15 redovnika-svećenika, 1 brat laik, i 45 časnih Sestara. Prvi dijecezanski svećenik iz Drinovaca bio je baš Mons. Majić. On je i prvi djak u novoootvorenoj seoskoj školi u Drinovcima. Nakon završetka te osnovne škole, njegov ondašnji učitelj Štambuk u sporazumu s župnikom fra Vjenceslavom Bašićem upućuje ga u novoosnovanu gimnaziju i nadbiskupsko sjemenište u Travniku. U tom je mjestu i za obnove redovite crkvene hijerarhije i uspostave nove crkvene pokrajine u BiH još 1882. ustanovljen Zavod za odgoj svećeničkog podmlatka za dijecezanski kler. U 1889. bi prva velika natura u tom Zavodu. Tim povodom ondašnji vrhbosanski nadbiskup i metropolit uputio posebnu okružnicu o primanju djaka u taj zavod i o uvjetima njihova primanja. Biskup Fra Paškal Buconjić 22.VII. 1904. upućuje svjedocbu Andrije Majića i Mate Gagre u Travnik i prihvaća da budu njih dvojica primljeni u travničko sjemenište. Ondašnji ravnatelj toga sjemeništa O. Aleksandar Hoffer D.I. 4. VIII. 1904. potvrđuje primitak dokumenata Andrije Majića i piše za neke druge koji su podnijeli molbu da budu primljeni u taj zavod.

Dok je mladi Andrija bio u III. razredu gimnazije, umro je njegov otac Vid, u 1907. godini.

Nakon završetka gimnazije kod otaca Isusovaca, Andrija Majić odlazi u nadbiskupsko bogoslovsko sjemenište i tu 11. lipnja 1915. godine prima svećenički red. Nakon završetka bogoslovskog školovanja bi 3. rujna 1916. godine imenovan kapelanom u Stocu župniku Don Marijanu Vučnoviću. Kapelanovao je u Stocu tek godinu dana, i već 20. rujna 1917. bi imenovan župnikom u Gabeli, nakon što je Fra Frano Čuturić premešten bio u novoosnovanu župu Čapljinu. Ni tu ne ostaje dugo, jer već 12. prosinca 1918. godine dobiva Dekret o imenovanju za župnika u Stocu. U Stocu dolazi početkom 1919. godine, gdje ostaje sve do 1930. godine. Za vrijeme prvog svjetskog rata i neposredno poslije njega mnogo trpi na župi zbog teške kušnje koje su dolazile od one epidemije, koja je poznata u narodu pod imenom "španjolica".

Dok je bio u Gabeli znalo se dogoditi da je dnevno ima^oi desetak provizija i brojne sprovode onih koji su umirali od "španjolice". Za vrijeme župnikovanja u Stocu susreo se s velikim nevoljama bilo zbog nereda nakon završetka rata, bilo zbog ekonomskih razloga i nastojao je pomoći gdje je god mogao. Želio je u Stolac dovesti Sestre Milosrdnice, ali zbog nesporazuma nije tu misao i nakanu mogao ostvariti.

Nakon što je u travnju 1930. umro u Potocima župnik Don Tadija Božić, on biva imenovan župnikom i tu ostaje sve do 1943. godine, kad bi riješen župničke dužnosti i pozvan da dodje u Mostar, sjedište biskupije i bude na pomoć novom mostarsko-duvanjskom biskupu, sadašnjem dijecezanskom Ordinariju.

U novoj župi čekali su mnogobrojni problemi bilo gradjevinske bilo pastoralne naravi, i Don Andrija Majić nastojao ih je sve, koliko je to mogao, i riješiti. U 1931. godini umire mu majka, koja ga je pratila na njegovom svećeničkom životnom putu od Gabele preko Stoca, pa do Potoka.

Svojem svećeničkom životu i radu u župama Stolac i Potoci Msgr je Majić posvetio mnogo stranica u svojem napisu "Uspomene i sjećanja moja", ali zbog ograničenosti prostora mi se ovdje ne možemo na to osvrati, nego samo spominjemo, da je 1934. godine bio imenovan arhivarom biskupskog Ordinarijata u Mostaru, pa je morao poći u Beograd polagati neki stručni ispit. Tom prigodom susreo se u Beogradu s Dr. Franjom Šeperom, tajnikom nadb. A. Stepinca /to je spomenuo kard. Šeper u svojoj sažalnici prigodom smrti Mons. Majića/.

Po preuzimanju uprave Biskupije sadašnji dijecezanski Ordinarij bio je riješio župničke službe Don Andriju Majića i pozvao ga da dodje u Mostar. Međutim, konac II. svjetskog rata donio je nove nevolje i kušnje kako za Biskupa tako i za Msgra Majića. Mnoge su župe ostale ispravnjene, jer su župnici pred višom silom morali se sklonuti ili otici preko granice. Tako je i župa Studenci ostala ispravnjena, i 11. travnja 1945. Biskup imenuje Don Andriju Majića župnikom u Studencima, na kojoj dužnosti ostaje sve do 26. kolovoza 1970. godine, kad je umirovljen, ali ostaje na župi kao komenzal budućeg župnika Don Zvonimira Vučetića, kojemu bratski pomaže sve do zadnjih svojih mogućnosti.

U tom periodu njegova svećeničkoga života dolazi i nova kušnja. Aktualni dijecezanski Ordinarij bi u travnju 1948. godine liše slobode, i u srpnju iste godine osudjen na 11 i po godina strogog zatvora. On imenuje svojim delegatom najprije Don Matu Nućića, a nakon što je i ovaj lišen slobode, župnika Don Andriju Majića, s tim da i dalje ostane župnikom u Studencima, a da pod tijednom dolazi u Mostar i vodi upravu Biskupije. Početkom 1950. godine bi imenovan sa strane Sv. Stolice Apostolskim Protonotarom ad instar participantum s pravom na mitru i druga neka insignia, kako bi mogao dolično obavljati kan. vizitaciju i dijeliti sv. Potvrdu. Nakon Biskupova povratka iz Zenice, on bi imenovan Generalnim Vikarom Biskupije, a ostao je župnikom u Studencima. Tu ga zatiče imenovanje pomoćnog Biskupa-Koadjutora, koji preuzima službu Generalnog Vikara Biskupije. U Studencima je proslavio i svoj zlatni svećenički jubilej, 1965. godine: najprije s vjernicima župe Studenci, onda s dijecezanskim svećenicima, pa konačno u svojim rodnim Drinovcima, o čemu je pisano i u "Naredbe i obavijesti BOM"-a za 1965. str. 13, a deset godina kasnije, 1975. godine svoj dijamantni svećenički jubilej, za koji mu sv. Otac Pavao VI posla posebni brzozav s blagoslovom i čestitkom.

Pod konac 1975. godine počinje ozbiljnije poboljevati, morao se podvrći i liječničkoj operaciji, i nakon povratka iz bolnice uglavnom boravi u svojoj sobi, jer su ga izdale noge, ne može ni misiti, ni u crkvu otići, a toliko je želio vidjeti vjernike u Studencima, pa i dalje otići, posjetiti Mostar, i vidjeti radove na novoj katedralnj crkvi, posjetiti svoju subraću u franjevačkom samostanu na Humcu, ali sve mu je to bilo nemoguće, i on je to strpljivo podnosio do zadnjeg časa svoga zemaljskoga života, koji mu je bio upravo na staru godinu 1978.

II.-

Mrtvo tijelo Msgra Majića bilo je izloženo u župskoj crkvi u Studencima, gdje je 2. siječnja 1979. dijecezanski Ordinarij predvodio koncelebraciju Mise zadušnice. U koncelebraciji su sudjelovali uz mostarskog pomoćnog Biskupa Koadjutora i Biskup dubrovački Mons. Dr. Severin Pernek i veći broj svećenika iz Hercegovine i Dalmacije. Na početku sv. Mise stigao je u crkvu i Vrhbosanski nadbiskup i Metropolita Mons. Dr. Marko Jozinović, te pomoćni biskup Mons. Dr. Tomislav Jablanović, rektor interdijeceznske bogoslovije Dr. M. Zovkić i drugi.

U svojoj prigodnoj homiliji Biskup se je Ordinarij kratko osvrnuo na životni put pok. Mons. Majića spomenuvši ono što smo mi iznijeli pod I., te je istakao neke osobite svećeničke vrline, koje su resile Msgra Majića: svećenička poslušnost i župnička ravnost, njegov kristalno čisti svećenički značaj i život, pa njegovu veliku strpljivost u svim nevoljama, posebno u zadnjim danima života. Spomenuo je i to, kako je uz velike napore i žrtve u vrijeme njegove odsutnosti pok. Mons. Majić upravljao i Biskupijom, te je mnoge vjernike u Hercegovini krizmao, koji su mu svi zahvalni i danas upravljuju svoje molitve za njega, njegovu dušu, da mu Gospodin izbriše sve grijehu, slabosti, pomanjkanja i u-dijeli vječni mir.

Biskup je Ordinarij posebno naglasio njegovu crkvenost i poslušnost i vjernost svim onim načelima vladanja svećenika. Radi te svoje vjernosti i osjećaja s Crkvom mora je i on trpjeti kao i mnogi drugi u poslijeratnim godinama, kad je bila popustila disciplina u kleričkim redovima.

Nakon svete Mise održao je oproštajni govor njegov drugi nasljednik u župskoj službi u Bijelom Polju-Potocima Don Mato Nuić.

Opširnije sastavljeni govor za tu prigodu morao je i sam Don Mato Nuić skratiti radi neobične siječanske hladnoće, a i mićemo ga ovdje donijeti samo u najglavnijim izvatzima, jer nam ograničeni prostor ne dopušta da bismo ga u cijelosti donijeli, i nadamo se, da nam neće ni Don Mato zamjeriti, pa ni drugi, štovatelji i prijatelji pok. Msgra Don Andrije Majića.

Don Mato je istaknuo tri značajke karaktera pok. msgra Majića: On je bio - totus quantus, čitavim svojim bićem, srcem i dušom: 1/ Covjek Božji, 2/ Covjek crkveni, 3/ Covjek svoga puka.

Ad 1/ "Jest, braćo i sestre! Don Andrija je bio doista totus quantus Božji čovjek! Bog je za njega bio alfa i omega! Početak i svršetak! Bog je bio onaj centar, oko kojega su se okretale i u kojem su se stjecale sve njegove misli, njegove želje i sva njegova životna djelatnost. Uostalom, tko je i što je za pok. Don Andriju bio Bog, očitovao je već u onom času kad je stupao u klericki stalež - na dan primanja tonsure /Dominus pars.../, a stavio je to na spomen sličicu prigodom Mlade Mise: Bog moj - sve moje!"

Eto, tim je svojim geslom Don Andrija najrječitije potvrdio, da je za nj bio Bog vrhovna i absolutna vrijednost cijelog života..."

Ad 2/ "Iz toga i takvog Don Andrijina stava i odnosa prema Bogu nužno je morala izrasti, pa je doista i izrasla i ona Don Andrijina toli žarka i sveobuhvatna ljubav prema Crkvi Božjoj i prema svemu onome, što se njezinim zove.

Evo, bez i mrvice bojazni da će me netko demantirati, ja sa stopostotnom sigurnošću tvrdim, da kao što je Don Andrija bio totus quantus Božji čovjek, da je isto tako bio totus quantus i crkveni čovjek.

Već od svoje rane mladosti Don Andrija je bio svjestan i duboko uvjeren, da je Crkva Božja djelo Isusa Krista, da Crkvu vodi i da Crkvom upravlja neizmjerna i nezabludeva Božja mudrost, da je Sveti Otec Kristov namjesnik, da ga je sam Krist učinio neprevarljivim učiteljem vjere i morala, da su Biskupi nasljednici Apostola i sa svetim Ocem nosioci i učitelji Božje Istine, da je Crkva Božja sveopći sakramenat spasenja, i da smo po učlanjenju u tu božansku zajednicu postali djeca Oca nebeskoga, braća Kristova - potencijalni beštinici neba - Boga samoga!

Ove, a i sve druge istine vjere, što ih Crkva propovijeda, bile su za don Andriju ugaone čoše, temeljne neoborive i nepomične pećine, na kojima je podigao zgradu svog duhovnog života. I svaku od njih don Andrija je osjećao dijelom svoga bića i smatrao ih - da tako kažem - kičmom svoje kičme, srcem svoga srca, dušom svoje duše.

Prožet ovom svojom neraždvojivom povezanošću s Crkvom don Andrija je Crkvu ljubio djetinjom ljubavlju i bio joj je privržen sinovskom odanošću! S Crkvom je živio i rastao! S njom je pjevao i plakao! Svakom crkvenom uspjehu veselio se kao svom osobnom uspjehu, a crkvenu bol osjećao je vlastitom bolju. Jednom riječju: Don Andrija je s Crkvom živio i umirao! Svaki pravorijek Svete Stolice na području vjere i morala don Andrija je objeručke prihvaćao ne samo rijećima nego i pameću i srcem i dušom i čitavim svojim bićem - i to tako spremno, neodgodivo i bezrezervno - kako je to mogao učiniti isključivo onaj, tko je svoj odnos prema Sv. Stolici temeljio i izgradjivao na onom Augustinovom načelu - Roma locuta, causa finita!...

Svi mi koji smo pohadjali pok. don Andriju u njegovojoj bolesti, mogli smo lako primjetiti da su ga u zadnje doba počela napuštati pojedina sjetila: vid, sluh... Sto čemo!? Nije to bilo ništa neobično. Bile su to nužne posljedice jednako starosti koliko i bolesti. No ni bolest ni starost niti išta drugo nije moglo oslabiti, a kamo li uništiti ono don Andrijino najmilije njegovo sjetilo, kojim je on kroz cijeli život registrirao sve pa i one najintimnije treptaje što su se zbivali u srcu i u duši Crkve Kristove, te ih neizostavno pretakao u svoje srce i u svoju dušu, i tako iz dana u dan postajao sve odaniji, i sve poslušniji i sve privrženiji sin Crkve Božje. Taj osjećaj zvan - sentire cum Ecclesia - u zametku naslijedjen od dobrih kršćanskih roditelja kod don Andrije su njegovi odgojitelji oči isusovci razvili i u savršili do maksimuma.

Vodjen tako profinjenim osjećajem - sentire cum Ecclesia - za don Andriju je Crkva ma bilo u kojem pitanju bila životni kompas, nepravarljiva busola, koju je on netrepimice slijedio i koje se grčevito držao. I od tog njegovog životnog Orientierung-a nije ga mogao odvratiti nitko i ništa! Ni nastrani filozofi ni još nastraniji teolozi - ni modernizam ni pluralizam niti ikakav drugi - izam!

Za njega je postojao samo jedan Rabi-Učitelj! Jedan neprevarljivi Učitelj - Krist, koji mu je govorio kroz Naučiteljstvo Crkve. To Naučiteljstvo on je slušao i slijedio! Za njega je isključivo Crkva s Papom bila stup Istine i tvrdjava autentične vjere!"

Ad 3/ "Kao što je don Andrija bio čovjek Božji i čovjek crkveni, on je isto tako bio i najautentičniji sin svoga hrvatskoga naroda! On je zaúvijek ostao bliz svome narodu, osobito onom malom čovjeku! Nikada se nije stidio naroda, iz kojeg je niko i u kojem je odrastao. Naprotiv, on je za svoj narod živio, radio i svega sebe žrtvovao - a sve to jedino s tom željom i namjerom, da bi taj svoj puk što više Božjim i crkvenim učinio.

Naime u tijesnoj povezanosti svoga naroda s Bogom preko Crkve Božje don Andrija je gledao garanciju ne samo narodnog prosperiteta nego čak i samog narodnog opstanka. Sa svojim narodom don Andrija bio je uvijek jedno! Jedno srce i jedna duša! S njim je dijelio jednako dobro i zlo! S njim je pjevao, kad im je zajednički srcu bilo drago, a s njime je i plakao, kad god ih je nešto teško udarilo!... Don Andrija je proživljavao sa svojim pukom i u Gabeli, i u Stocu i u Bijelom Polju-Potoci-ma teške časove u dva svjetska rata. "Povijesni vihor-i, kroz koje je njegov narod morao prolaziti, bili su i brojni i opsežni i tako rušilački, te je upravo Božje čudo, kako da ga nisu satrli i svaki mu spomen izbrisali... Don Andrija nije nikada bio očajnik! Pa ni onda, kada je jedino realno bilo misliti, da je katastrofa neizbjježna, da je ona pred vratima i da je već svemu došao kraj! Naime, u tim na ljudsku govoreći beznadnim momentima don Andrija je mojsijevski dizao ruke k Bogu, Njemu se obraćao, Njemu se za svoj narod molio, od Njega pomoć tražio i u Njega sve svoje nade polagao. Sjećam se vrlo dobro, kako smo uvijek, kad god se je nad nas nadvio oblak gradonosni kupili oko don Andrije i salijetali ga pitanjima: - Moj don Andrija, šta će ovo biti od nas, i od našeg naroda?!. A on bi pun vjere i pouzdanja u Boga i Božju providnost upravo proročki nas tješio i bodrio onom poznatom svojom uzrečicom: 'Sedam cara uveče vijeće vijećalo, kad ujutro na Božju bilo!'. Ne bojmo se, braćo! U Gospodina se uzdajmo! On je površioc svega! Njegova je uvijek zadnja bila! Ona će to biti i ovoga puta! I bila je!

S osobito radošću ističem i naglašavam, da je don Andrija svakom prigodom - kad god je dolazila u pitanje čast Gospodinova ili se radilo o pravima Crkve Božje i njegova naroda, uvijek bio beskompromisni i neustrašivi branič tih svetinja i da mu nikad pri tome nije usta kaljao ni drhtav glas ni sraman muk!

A nisu mu se tresle ruke niti su mu koljena klecali čak ni onda, kada za vrijeme rata ustajući na obranu svojih obespravljenih župljana stajao goloruk pred puščanim cijevima čekajući čas, kad će ga prostrijeliti. Pa premda je toliko puta gledao smrti u oči, nije šutio ni mučao, nego je uvijek poput starozavjetnih proroka mačem svoje riječi neustrašivo šibao svaku nepravdu, svako bezakonje, svako zlo bez obzira tko ga činio ili odobravao.

A kada je ono 1948. naš Biskup Ordinarij nasilno bio istrgnut izmedju vas, svojih vjernika,... Biskup poznavajući bogate kreposti, koje su resile pok don Andriju, povjeri upravu biskupije u njegove ruke.

Svjestan teške i sudbonosne odgovornosti, koja je tim Biskupovim gestom pala na njegova ledja, don Andrija čini sve,

da se obezglavljeni stado ne bi raspršilo i da što ratnim što poratnim vihorom uvelike prorijedjeni kler ne bi klonuo. Šta je sve pri tome pretrpio i kakvim je sve šikanacijama bio izrgnut, to znaju jedino Bog i on. No, iako je pri vršenju te svoje dužnosti bio mnogo puta zlostavljan i vrijedjan, pogrdjivan i zatvaran, ipak pored svega toga on nije nikad ni sustao ni klonuo, još manje da bi poklekao. Pogotovo on nikada nije ni najmanju izdaju počinio ni prema Bogu ni prema Crkvi Božjoj, a niti prema svom patničkom narodu. Nego je poput ovih naših gora i klisura stajao u vijek čvrsto i nepomično na braniku svih naših svetinja! ... Don Andrija je želio - ako će već živjeti i postojati, onda da živi i postoji jedino samo kao posve Božji, posve crkveni čovjek, i posve autentični sin svoga hrvatskoga katoličkoga naroda!

S tom željom don Andrija je i živio i umro!

Eto, takav je bio i takav je ostao naš don Andrija sve do zadnjega časa svoga zemaljskog života....".

Pri koncu svoga oproštajnog govora Don Mate je rekao:

"Nama je don Andrija pored ostalog namro i ostavio komplet izgradjeni i do u srž produhovljeni lik čovjeka, kršćana, vjernika, svećenika, koji je cijelog svog života bio najautentičniji nosioc žive vjere, čvrstog ufanja i nesebične ljubavi..."

Isto tako nama je don Andrija namro i ostavio trajno oduševljavajući primjer vjernog i neumornog Božjega trudbenika, koji je kroz više od 60 godina hranio duše gladnih neprevarljivom istinom riječi Božje i hranio ih kruhom života vječnoga, koji je riječ Božju ne samo čitao, slušao, drugima je prenosio, nego ju je sam neprestano proživiljavao i život svoj prema njoj izgradjivao, koji je više životom nego li riječju sv. Evandjelje propovjeđao, koji je svojom žarkom, nesebičnom i univerzalnom ljubavlju susretao i grijao ne samo svoje vjernike, nego uopće svakog čovjeka, s kojim je u dodir dolazio, te koji je svojim kreposnim svećeničkim životom osvjetljivao životnu stazu i pokazivao ispravni smjer svakome, tko se je kad s njime susretao, koji nije nikada drugoga pozivao na žrtvu, a da sam nije prije tu žrtvu učinio. Jkratko rečeno ostavio nam je takav uzor-svećenika, dušobrižnika, za kojega se s punim pravom uvijek moglo reći:

"Dobar pastir sve što kaže inom,

i sam svojim potvrđuje činom!"

A ostavio nam je i primjer iskrenog ljubitelja istine, pravde i svega, što je dobro i plemenito, bez obzira, gdje se ono pojavilo i od koga je poteklo. Istinu je spremno prihvaćao bez obzira tko mu je servirao. Pa i onda, kad je ta istina za njega bila vrlo gorka i kad mu je kao takova zadavala veliku bol. Spoznatu istinu branio je uvijek, swagdje i pred svakim: mirno, stručno, neustrašivo i nikad zajedljivo - jednom riječju: suaviter in modo, fortiter in re!

Braneći istinu uvijek je u diskusijama pa i s najžešćim idejnim protivnicima bio vrlo konciliјantan. Nikad nije išao za tim, da protivnika omalovaži, da ga ponizi ili da ga snagom svojih dokaza pred drugima kompromitira, nego da ga pouči i logički uvjeri u istinitost svoga stava, odnosno neodrživosti protivnog mišljenja. Ni u jednoj raspravi ma bilo s kim i ma bilo o čem, za njega nije bilo mjeđu rodavno - quis nego quid - t.j. nije gledao, tko nešto tvrdi, dokazuje i brani, nego kako dotični svoju postavljenu tvrdnju dokazuje i brani.

Toliko je don Andrija ljubio istinu i bio joj odan, da je bilo upravo nezamisljivo, da bi on ikada i za što na svijetu ili ma bilo kome za volju istinu porekao. Držeći se one Gospodinove - veritas liberabit vos - on je uvjek istinu ljubio, istinu prihvaćao, istinu branio i nje se uporno držao..."

Don Mato je dodao bio bi veliki propust "ne spomenuti, da nam je don Andrija ostavio idealni lik svećenika - samaritanca.

Iako je naime za svakoga bijednika, s kojim se susretao, uvjek imao blagu očinsku riječ utjehe i razumijevanja, ipak se nikad nije pri tom zaustavljao, nego je svojski poduzimao sve moguće, kako bi i materijalnom pomoći ublažio bijedu dотičnog patnika..." Don Mato je spomenuo kako je don Andrija za vrijeme II svjetskog rata otvorio vrata svojeg župskog stana u Potocima onima koji su morali pritisnuti višom silom napustiti svoje domove i ognjišta, i nastavio je: "Jedan, onda možda najmanji iz te grupe izbjeglica - tada još malo seljačko dijete - danas odrasli čovjek i visoki intelektualac pričao mi nedavno, kako je u tim teškim časovima njihovog izbjeglištva - s njime i s ostalim njemu sličnim mališanima don Andrija dijelio zadnju koricu kruha, za koju veli, - i tada je bio siguran, da je ona i samom don Andriji bila neophodno potrebna.

Pa i sami bivši don Andrijini župljeni s radošću pričaju, kako su njima ne samo u ratna nego i u mirna vremena vrata na njegovom župskom stantu bila uvjek širom otvorena! Drugi opet vele, da su u njemu istodobno imali: vjerskog učitelja, neumornog dušobrižnika, iskrenog prijatelja, plemenitog tješitelja, - jednom riječju - univerzalnog dobročinitelja!...

Ove i njima slične izjave svjedoka-očevidaca - sve bivših don Andrijinih župljana, koji su godinama slušali don Andriju i promatrali iz neposredne blizine njegov odnos prema njima, sile me na zaključak, da se na don Andriji obzirom na njegov stav prema vjernicima mogu s punim pravom primijeniti ove riječi svećenika-pjesnika:

"Dušu im je svoju dao i krv vrelu srca svoga i utjehu, što je pruža vjera sveta Krista Boga".

Duboko sam uvjeren, da ove riječi najadekvatnije izrazuju ujedno i odnos don Andrije Majića prema svećenicima i svećeničkim kandidatima: bogoslovima, klericima i sjemeništarcima, i to bez obzira iz koje biskupije oni bili ili kojoj redovničkoj provinciji pripadali. Jer je sve nas očinski ljubio i svima se uvelike radovao. Sve nas je rado dočikao i uvjek veselo primao! Kod njega i uz njega mi smo se osjećali kao u svojoj kući. Sam je on želio, da se tako osjećamo!..." Don Andriji smo se obraćali kad smo bili veseli, ili kad smo bili žalosni, ili kad nas je satirala kakva problematika, "jer smo u don Andriji gledali jednu markantnu muževnu svećeničku ličnost, gledali smo lik čovjeka, koji je uvjek znao, što hoće, a koji je uvjek pri svakom poslu postupao trijezno, promišljeno i razborito, koji je k postavljenom cilju uvjek išao smjelo i ravno i bez ikakva krvudanja, koji se nikad ni u čemu nije prenaglio niti zaletio, pa je kao takav ulijevao u nas neku posebnu sigurnost i pouzdanje u njegov sud i savjet. A onon svojom upravo regulskom karakternošću imponirao je do maksimuma i prijateljima i neprijateljima. Svojim pak andjeoski-kristalno čistim svećeničkim životom nama je pokazivao put, a snagom svoga duha i plemenitošću svoga srca neodoljivo nas je privlačio da tim putem idemo i da na tom putu ustrajemo.

Sa radošću i sa zahvalnošću prema pok don Andriji ja osobno za sebe moram reći i zjaviti, da kad god sam k njemu došao, s njim se porazgovorio i posavjetovao, da sam uviјek od njega smireniji, radosniji, vedriji, srčaniji i jači i ljudskiji otišao nego što sam k njemu došao!

Sjećajući se, dakle, što je sve nama don Andrija bio i što nam je sve namro i ostavio, daleko smo i od same pomisli, da bi nikada na ovu njegovu bogatu ostavštinu - odnosno na njega samoga - i zaborav mogla pasti, još manje, da bi mogla nad njim zagospodariti! Naprotiv, duboko uvjereni u neprolaznu vrijednost i neograničeno trajanje onih moralno-intelektualnih kreposti, koje su tako obilato resile srce i dušu pok don Andrije i time ga učinile našim univerzalnim uzorom, mi s potpunom sviješću i punom odgovornošću tvrdimo pred svim i svakim:

"da će taj Božji svećenik -div,
koji je našega rođa plam,
za nas uviјek biti živ
i vodja nam!!!".

Don Mato je završio:

"Dragi naš don Andrija!

Evo nas! Svi smo tu!

Tu je Tvoj i naš zajednički Nadbiskup Metropolita!

Tu je Tvoj i naš zajednički Biskup Ordinarij

Tu je Andeo dubrovačke Crkve!

Tu su oba naša bosansko-hercegovačka pomoćna Biskupa!

Tu su braća Franjevci, koje si Ti uviјek volio i poštivao, a i oni Tebe,

Tu su brojne Časne Sestre, za čije si duhovne potrebe uviјek imao očinskog razumijevanja,

Tu smo i mi, dijecezanski svećenici s predstavnicima dijecezanskog klera naših posestrima Bosne i Dalmacije,

Tu su predstavnici naših bogoslova, klerika i sjemeništaraca,

Tu su, evo, i najdrži Tvoji, t.j. vjernici Tvoje zadnje župe s predstavnicima svih onih župa, u kojima si svojevremeno živio i svećenički djelovao!

DA! - Dakle: Svi smo tu! Došli smo, da Ti svojom prisutnošću i svojim molitvama barem djelomično dug vratimo! Znamo i svjesni smo, da Ti samo Gospod može udijeliti adekvatnu plaću za sva ona dobra što si ih Ti nama učinio!

Molili smo Ga i jošćemo Ga moliti, da bi Ti to što prije Gospod učinio!

Prožeti tom zajedničkom molbom i željom sviju nas, ja Te, idri, gi naš don Andrija, u ime svih prisutnih i otsutnih pozdravljam našim svetim kršćanskim pozdravom:

ZBOGOM, DRAGI NAŠ DON ANDRIJA! DA! - ZBOGOM!

Ali ne samo: - Zbogom! Nego: Zbogom i do vidjenja u domu našega zajedničkog Oca na nebesima!

Neka je plemenitoj duši pok don Andrije vječni mir i pokoj u Gospodinu!

Nakon Don Mate Nuća, oprostio se je s pok. Msgr. Majićem, rektor interdijecezansko visoke bogoslovske škole u Sarajevu, preč. g. Dr Mato Zovkić. Om se je oprostio s pokojnikom u ime one bogoslovije, gdje je pok. studirao i u koju se često i rado navraćao, a u toj bogosloviji sada djeluju trojica svećenika iz Hercegovine, a tamo studiraju 15 hercegovačkih bogoslova. Zahvalio je msgru Majiću za njegovu ljubav, brigu za sjemeništare i bogoslove, za koje se je on uvijek interesirao i svojom riječju poticao na ustrajnost. Dr. Zovkić je istaknuo da će oni koje je on, msgr. Majić poslao u sjemenište ili dopratio do svećeništva najbolje će opravdati njegovo povjerenje, ustraju li u svetom zvanju.

Nekoliko riječi je progovorio i aktualni župnik u Studencima, vlč. Don Zvonimir Vučetić. On je među ostalim rekao:

"Dozvolite mi, da se u ime ove župske zajednice, u kojoj je pok. don Andrija proživio polovicu svoga dugogodišnjega svećeničkoga života, u kojoj je želi i dovršiti svoje životno djelo i kojoj je želio pokloniti svoje umorno tijelo, oprostim od pok. Don Andrije, i da se zahvalim svima, koji su na bilo koji način prema njemu pokazali svoju ljubav, posebno kroz ove četiri godine njegove teške bolesti".

Riječ župljanima:

"Pok. don Andrija želio je s nama provesti svoje staračke i bolesničke dane. Nadao se, da će među nama naći najviše razumijevanja i ljubavi. Da li se jo u tom prevario ili nije, neka Bog sudi, a ja sam uvjeren, kolikogod smo učinili za njega, da smo ipak u mnogočemu ostali mu dužni. Njegova je posljednja želja bila da njegovo tijelo pohranimo kod naše župske crkve. Molili smo i tražili dozvolu, ali je nisno dobili..."

Veličina pok. don Andrije mnogima je od nas zasjenjena ljudskim slabostima i nesavršenostima, kojih je i on imao. Svi veliki ljudi, nošeni i zanešeni velikim idealima, i u životnoj borbi i zanosu da te ideale ostvare, postaju često nevješti u onim malim stvarima svakidašnjega života i svojim postupcima činе pogrješke. A mi, obični pozornjari, kojima su te, za njih sitne stvari, jedini ideali, vidimo sano te pogrješke, a ne vidimo njihove prave veličine. Sve pogrješke pok. don Andrije, kad se stave na stablo njegova životnoga djela, otpadaju kao najsitnije lišće. On nije gradio zenaljskih kuća ni betonskih crkava, ali je svojim ledjima bio čvrsta brana protiv svih onih paklenih sila koje su se rušile na Kristovu Crkvu, a koju je on ljubio čitavin svojim srcem. Svojom velikom dušom i svojim velikim srcem učinio je više za slavu Božju i za obranu Kristove Crkve nego oni koji su se ugibali i kanene crkve gradili."

I na kraju da rekнем hvala!

"Hvala Ti, dragi don Andrija prije svega na tvom povjerenju koje si imao u ovu župsku zajednicu, i oprosti joj sve, što je ona Tebi na žao učinila. Ona Te neće i ne može zaboraviti. Preko 30 godina gledala je u Tebi stup vjere, lik Krista svećenika, i da nisi nijedne riječi progovorio, Tvoj lik i prinjer dosta bi nam kazao. Hvala svima župljanima koji su na njega mislili kroz sve ove godine njegova uniranja, hvala svima onima koji su jučer i danas sve uložili da ga što lakše do greba ispratimo."

Hvala svima: Ocu Nadbiskupu, ocima Biskupima, svoj braći svećenicima i svima bez razlike, koji su se danas okupili da odamo svu ljudsku počast velikanu ne samo naše župe ni samo naše Hercegovine nego velikanu cijele katoličke Crkve.

Dragi Don Andrija! Tvoje dugo umiranje izazivalo je u nama pomisao, da Ti uopće ne možeš umrijeti. Tvoje je tijelo ipak umrlo, ali Tvoja velika duša, Tvoje veliko svećeničko djelo, uistinu ne može umrijeti.

Neka Ti svemogući Bog bude nagrada, neka Ti je vječni pokoj, neka Tvoja velika duša počiva u miru!".

Sprovodnu povorku prema groblju vodio je pomoćni mostarski Biskup-Koadjutor u asistenciji mnoštva svećenika, i nad otvorenim grobom oprostio se s nekoliko dirljivih riječi od pok. Msgra don Andrije.

III. -

List "Naša ognjišta", u svojem jubilarnom pedesetom broju, veljača, 1979. Broj 2, str. 19 donio je nekrolog pok. Don Andrije Majića, koji je sastavio i potpisao Fra Stanko Vasilj.

U svom nekrologu o. Vasilj medju ostalim piše slijedeće:

"Pred piscem ovih redaka on je /t.j. Don Andrija, n.o./ još 1974. u Čapljinici doslovce izjavio:

'Da smo mogli predvidjeti ovakav razvoj stvari i ove nevolje, stvar ne bismo nikad pokrenuli'".

Na to želimo primjetiti:

1.- Ostavimo po strani, da li ovakva polemička stavka pada uopće u jedan nekrolog.

2.- Što je Don Andrija rekao, teško je to danas utvrditi, jer njega nema više medju živima.

3.- Teško da je njegova izjava i njegove riječi imale onaj smisao, koji im daje o. Vasilj. Poznato nam je, što je pok. Don Andrija govorio pred onima, koji su ga dobro poznavali, i što je on zapisao u svojem spisu "Usomjene i sjećanja moja", sve to odudara od onoga što je napisao o. Vasilj. Mi, za sada, ne želimo navoditi ono, što je pok. Msgr Majić rekao i napisao, da ne bismo izazivali novu polemiku, koja ne dolikuje uz jedan nekrolog.

4.- Pitanje razdiobe župa u mostarsko-duvanjskoj biskupiji nije pokrenuo don Andrija, jer on nije bio za to ovlašten. Sve da se je i predvidjala reakcija hercegovačkih franjevaca, pitanje bi bilo pokrenuto, samo više sistematicnije i odlučnije.

Uz to želimo dodati neke primjedbe:

a/ Rješenje Sv. Kongregacije Koncila iz 1923. ne može derogirati Dekretu Leona XIII iz 1899. Niti može imati jednaku snagu kao Dekret ROMANIS PONTIFICIBUS od 6.VI. 1975. Jer ova ova Dekreta izdana su s Papinim auktoritetom, dok je rješenje 1923. ponijela kao privremenu mjeru jedna Kongregacija, dok, naime, ne bude dijecezanskog klera, stoga i stoji u rješenju klauzula "ad nutum S. Sedis". Cak ima veću juridičnu snagu i ona Odluka od 18.III. 1965., kojom se opoziva i dokida rješenje iz 1923., jer je donesena od tri Kongregacije, i to ne jednostrano, nego nakon ponog saslušanja obiju strana.

b/ Po svoj prilici reskript iz 1923. nije bio uopće valjan. Donesen je na krivim pretpostavkama. Franjevačko je starješinstvo u

svojoj molbi 1923. tražilo za svoju provinciju 27 župa, koje da članovi provincije administriraju, i dobili su ih. Ali od tih 27 župa njih 13 nije tada kanonski postojalo, pa ni danas 12 ih ne postoji. Starješinstvo je u toj stvari zavelo u zabludu sv. Kongregaciju.

Takodjer je sumnjivo, da li je taj Reskript bio uopće izvršen. Biskup O. Fra Alojzije Mišić, koji je spomenutim Reskriptom dobio od Kongregacije ovlast /Indult/ da može izvršiti Reskript, možda iz opravdanih skrupula zbog krivih podataka koji su navedeni u molbi Starješinstva, Reskript je na svoju vlastitu ruku preinačio izuzimajući dvije župe iz Reskripta i dvije druge unutra stavljajući, na što nije bio ovlašten, pa je tako izmjenjen Reskript izvršio. Na molbu dijecezanskog klera da Reskript ne izvrši, Biskup je preko tajnika fra Borisa Ilovače kleru odgovorio, da Reskript nije izvršen. Čudna sudska jednoga Reskripta, u čiju valjanost postoje ozbiljne sumnje i čije izvršenje valja ozbiljno sumnjati.

c/ Neki franjevci običavaju isticati, da je dijecezanski kler uveden u BiH silom Austro-ugarske, a protiv volje Sv. Stolice. Ima li igdje na svijetu slučaj, da je uvedena redovita crkvena hijerarhija samo s redovničkim klerom. Pa i tamo, gdje su misionari iz temelja stvorili novu Crkvu, i tamo se uz uspostavu redovite hijerarhije uvodi i svjetovni kler, a kako ne bi u našim krajevima, gdje je prije dolaska redovnika postojala crkvena zajednica.

Bez razloga se napada bivša Austro-ugarska, da je ona išla za uništenjem franjevaca u BiH. Cinjenica je naprotiv, da je austrijski car služeći se svojim privilegijem i u Mostaru i u Banja Luci predlagao samo franjevce za biskupe. Istrom, kad je nestalo Austrije, mogao je doći za Biskupa u Banja Luci tako i u Mostaru netko iz redova dijecezanskog klera.

d/ Nikad ne bi došlo do Reskripta iz 1923., da je u mostarsko-duvanjskoj biskupiji bilo dovoljno dijecezanskih svećenika. Poznata je činjenica, da za vrijeme administracije biskupa Fra Paškala Buconjića nije moglo u mostarsko-duvanjskoj biskupiji biti više nego 3-4 dijecezanska svećenika. Don Tadija Božić uz teško muke bio je prihvaćen za svećenika mostarsko-duvanjske biskupije, jer da nije potreban, budući da biskupija ima dosta klera.

e/ Više je nego smiješno, kad danas neki franjevci tvrde, da bi prinjena Dekreta "Romanis Pontificibus" značila smrt za njihovu provinciju, premda Dekret Papinim auktoritetom njima osigurava 50 % vjernika u duhovnoj pastvi u župama mostarsko-duvanjske biskupije, što hercegovačku franjevačku provinciju stavlja u posebno privilegiran položaj, što nigdje ne susrećeno u svijetu, gdje je ustanovljena redovita crkvena hijerarhija, kako je izjavio netko iz generalne kurije OFM. zadnjih godina. A jadni dijecezanski kler u toj biskupiji mora se zadovoljiti s 20% vjernika otprilike, pa mu se i to još osporava.

Moglo bismo još mnogo toga napisati, ali za ovaj puta neka bude ovo dosta, i na koncu ponavljamo da nam je žao, što smo bili uz nekrolog pok. Msgr Majić osvrnuti se na neke netočnosti što ih je iznio o. Vasilij u svojem nekrologu o pok. Msgr Majiću u mjesечniku "Naša Ognjišta", veljača, 1979. godine.

O B A V I J E S T I - DIJECEZANSKA KRONIKA

1.- PREGLED GRADJEVINSKIH RADOVA NA CRKVENIM OBJEKTIMA U 1978. GODINI.

U prošlom broju Sl.Vj. Biskupije /usp. Broj IV/1978., str. 139/ donijeli smo kraći izvještaj o toku radova na gradnji nove katedralne crkve u Mostaru.

Nepovoljne vremenske prilike nisu dopuštale, da ono poduzeće "Vodoprivreda" iz Lištice u toku mjeseca siječnja intenzivnije izvodi radove na uredjenju partera. Stoga je to poduzeće nastavilo ugovorene radove početkom veljače, ali ni tada vrijeme nije dopušтало obimnije radove. Tek zadnjih dana vrijeme je nešto povoljnije, i to je poduzeće nastavilo s započetim radovima oko uredjenja partera oko nove katedralne crkve u Mostaru.

Cim dozvole vremenske prilike, nastaviti će se s drugim radovima: popločenje kamenom iznutra, te definitivno uredjenje partera. A Biskupiji stižu već neke ponude za uredjenje interijera. Prema finansijskim mogućnostima nastaviti će se radovi, i župnicima najtoplje preporučujemo da iskoriste i uskrsne blagdane te u svojim župama nastoje skupiti priloge za nastavak gradnje nove katedrale u Mostaru.

Ovdje želimo takodjer registrirati gradjevinske radove po našim župama prema onome što su pojedini župnici naveli u svojem godišnjem izvještaju o vjerskom životu u župi. Ako koju župu ispuštimo znak je, ili u toj župi nije ništa radjeno u prošloj godini, ili župski ured nije dostavio do početka ožujka propisani pastoralno-statistički izvještaj. Premda je kancelarija Ordinarijata posebno urgirala, da se izvještaji što prije pošalju, ipak neki su se župski uredi oglušili, i stavljamaju velike nepri-like bilo izvještaju za Sv. Stolicu, bilo za BKJ.

ALADINIĆI-DUBRAVE: Zidovi nove župske crkve završeni, postavljena željezna krovna konstrukcija, postavljeni prozori na crkvu bez staklenja; BUHOVO: Izrada ponutrice vjeronačne dvorane uz crkvu, rad na uredjenju crkvenog dvorišta i djelomično uredjenje ponutrice crkve; BUKOVICA: Sagradjena nova kuća u Brišniku; ČAPLJINA: U okviru župske kuće podignute dvije vjeronačne dvorane, te započeta restauracija kuće; CELJEVO: Pokrivena nova župska crkva, postavljeni prozori sa stakлом, nabavljeno manje zvono za crkvu; CERIN: Ranovirana ponutrica župske crkve, podignut toranj crkve u Blatnici, kupljano novo zvono, nabavljene klüpe u crkvi u Donjem Velikom Ogradjeniku; ČITLUK: Nova katehetska dvorana u proširenju župskog stana, javni WC, i ogradjeno groblje na Služnju; DOMANOVICI: Blagoslovljena nova župska crkva; DREŽNICA: Manje adaptacije u župskom stana, uvodjenje vode u župsku kuću; DRINOVIĆI: Uredjivanje crkve na Drinovačkom Brdu, uređivanje župskog dvorišta u Drinovcima, te nabavak novog namještaja u katehetskim dvoranama; DUVNO: manji popravci na župskoj crkvi; GABELA: u župskom dvorištu podignuta betonska garaža za dva vozila; GABELA-POLJE: U sklopu nove župske kuće podignuta je u suterenu dvorana, koja će privremeno služiti kao kapelica, dok ne bude moguće pristupiti gradnji nove župske crkve; GORIĆI: župska je crkva prekrivena bakrom i montirana nova gromobranska instalacija;

GORICA: Uredjivanje dvorišta uz novu župsku crkvu. Adaptacija stare župske kuće za vjeronaučne dvorane, ozvučenje nove župske crkve; ĐÖNJI GRADAC: Adaptacija nekih prostorija u župskom stanu, podignuta seoska crkva na Hotnju; GRADINA: Ogradjeno crkveno dvorište betonskim zidom, poravnat teren oko crkve; DONJE HRASNO: Izvedeni vodoinstalaterski i električarski radovi na novoj crkvenoj kući, betonskim zidom ogradjeno prostrano crkveno dvorište, uredjivanje prostora za parkiralište; HUMAC: Ozvučenje crkve, uvođenje centralnog grijanja u vjeronaučne dvorane; HUTOVO: Postavljena je monolitna stropna ploča na župskoj crkvi; IZBICNO: Prikupljanje novčanih sredstava za temeljitu restauraciju ili gradnju nove župske kuće; KLOBUK: Bojenje župske crkve, ogradjena dva seoska groblja; KONJIC: Uredjen sistem za zagrijavanje crkve i župskih prostorija; KRUŠEVO: Potpuna i temeljita restauracija župskog stana; MEDJUGORJE: Završeno opločenje poda u novoj župskoj crkvi, nabavljen novi kameni oltar, te oltar Sakramenta, i nabavljen novi inventar za vjeronaučnu dvoranu; NEUM: Završeni grubi gradjevinski radovi na započetom objektu župske kuće, postavljeni otvoreni bez ostaklenja; PLOČE: Uredjenje vjeronaučne dvorane, gradnja seoske crkve na Dobrom Selu; POLOG: Ogradjeno betonskim zidom crkveno dvorište; POTOCI: Ožbukan župski stan i vjeronaučna dvorana izvana; RASKRIŽJE: 13.VI. 1978. blagoslovljena i postavljen temeljni kamen nove župske crkve, nastavljeni grubi gradjevinski radovi; RAŠELJKI: Nabavljeni nove elektronske orgulje za župsku crkvu; RAVNO: Uredjivanje župskog stana i vjeronaučne dvorane; ROTIMLJA: Adaptacija doma uz župsku crkvu; STJEPAN KRST: Dovršenje sakristije, nabavka inventara i harmonija za crkvu; STOLAC: Uredjivanje crkvenog dvorišta: betoniranje i odvodnjavanje; ŠIPOVACA-VOJNIĆI: Blagoslov seoske crkve u Dolima, dovršavanje i unutrašnje uređivanje crkvene kuće za Časne Sestre; ŠIROKI BRIJEG: Temeljita obnova i uredjivanje unutrašnjosti crkve, postavljena naprava za automatsko zvonjenje i elektrificirano zvonjenje; TIHALJINA: Proširenje župske kuće; TREBIMLJA: Obnova i uredjenje seoskih crkava u Turkovićima i Trncini; TREBINJE: Ožbukavanje crkve iznutra, novi oltar versus populum i adaptacija svetišta; VELJACI: Pribavljanje sredstava za gradnju nove župske kuće i uredjivanje seoske crkve u Vašarovićima; VINICA: Nabavka materijala za nastavak gradnje nove župske kuće; VITINA: Betonirano crkveno dvorište.

I protekle godine kao i ranijih, u našim se je župama intenzivno radilo na dovršavanju, podizanju i uljepšavanju župskih crkvenih objekata, i tu je mnogo uloženo truda i naporu bilo sa strane pojedinih župnika ili vjernika njima povjerenih, Ordinarijat sa zadovoljstvom i priznanjem registrira zalaganja i napore bilo svećenika bilo župljana i svima odaje zaslужeno priznanje. Ipak ovom žgodom želi upozoriti da svećenici ili župnici ništa ne izvode na svoju ruku, nego neka prethodno konsultiraju stručnjake, posebno o. Fra Piju Nujiću, i onda neka pismeno traže odobrenje od Biškupskog Ordinarijata. Vanjski rad na crkvenim objektima neka ne uguši i ne nadomjesti onaj duhovni rad na izgradnji duhovne crkve u srcima naših vjernika.

Neka sve bude na slavu Božju i spas neumrlih duša i na ponos naše kršne Hercegovine!

2.- KONSEKRACIJA MSGR-a PETRA PERKOLIĆA U TITOGRADU
18. OŽUJKA 1979. GODINE.

U G. K. od 21. siječnja 1979. objavljeno je da je Sv. Otac imenovao Mons. Don Petra Perkolića, cetinjskog župnika barskim nadbiskupom-Koadjutorom s pravom nasljedstva. Redjenje i posveta obavljeni su u nedjelju, dne 18. ožujka 1979. u konkatedralnoj crkvi u Titogradu.

Konsekraciju je obavio Ap. Pronuncij u Jugoslaviji Mons. Michele Ćečchini, a uz njega su glavni bili: zagrebački nadbiskup Mons. Franjo Kuharić, i dubrovački biskup Mons. Dr. Severin Pernek. Biskupskom su posvećenju prisustvovali i u njemu sudjelovali vrhbosanski nadbiskup i naš Metropolita Mons. Dr. Marko Jozinović, te biskup Prela iz Makedonije, nadb. Oblak iz Zadra, te naša obadvojica Biskupa, uz dakako domaćeg nadbiskupa i primasa Mons. Aleksandra Tokića.

Bili su prisutni izaslanici pravoslavne Crkve na čelu sa Cetinjskim Mitropolitom, predstavnici muslimanske vjerske zajednice, a svečanom objedu u hotelu "Crna Gora" prisustvovali su i predstavnici državne vlasti.

Tom prigodom naš dijecezanski Ordinarij održao je kráći govor, koji u cijelosti donosimo:

Dragi imenjače i u biskupskoj službi subrate!

Današnjom posvetom za nadbiskupa postao si član biskupskoga zbora, koji je naslijedio zbor Isusovih apostola. A glava toga zbora jest Rimski Papa kao nasljednik sv. Petra. I Papa kao nasljednik Petrov pozvao Te je u zbor Biskupa i otvorio Ti vrata. Drži se nasljednika Petrova. I Ti i Tvoj kler i Tvoji vjernici. Jer Petar je u svojim nasljednicima pećina, na kojoj je Krist svoju Crkvu osnovao. U povezanosti s Petrom i njegovim nasljednicima leži snaga i čvrstoća Crkve. Stoga drži se čvrsto sa svojim pukom te od Krista postavljene pećine.

Postavši Biskup Ti si postao pastir jednoga dijela Kristove Crkve. Budi pravi pastir, I svojim primjerom i živom riječju svudilj nastoj, da Tvojim vjernicima nikad ne uzmanjka duhovne hrane. Da se ne mogne tužiti prorok kao nekoč na pastire Izraelove: Mališani su tražili kruha duhovne hrane, ali nije bilo nikoga, tko bi im ga lomio.

Kao nasljednik Apostola primio si na sebe i njihovu zaduću, da budeš svjedok Kristov. Da svjedočiš za Krista. Onako i ono isto, što je učinio sv. Petar kod Cezareje Filipove isповједivši u ime ostalih Apostola: Ti si Krist, Sin živoga Boga! U tim riječima je bit i srčika naše vjere. Krist je pravi Sin Božji, metafizični Sin Božji, jedini Spasitelj i Otkupitelj ljudskoga roda. Tu vjeru isповједaj zajedno sa svojim pukom i ne dopusti da neki samozvani teolozi modernističkim hatruhama oslabe tu vjeru i iskvare.

S Apostolom Petrom, čije si ime na krštenju dobio, moći ćeš reći kao Petar onome uzetom: zlata i srebra nemam, ali dajem što imam, vjeru u svemoćno ime Isusovo! Dobro je, da danas Biskupi nemaju ni državnih plaća ni feudalnih posjeda, jer su tako sličniji Kristu i Apostolima. Ali za to imaju što je daleko vrednije od svega blaga zemaljskoga i što mogu i trebaju svijetu dijeliti, a to je vjera u Isusa i pouzdanje u Njegovo svemoćno sveto Ime.

I ne plaši se teškoća navješćujući ovo Presveto Ime. Apostoli su bili veseli, kad su bili bičevani radi Imena Isusova. Tako se i Ti raduj, kad mogneš nešto pretrpjjeti za ovo Svetu Ime, jer će biti velika Tvoja plaća na nebesima.

Imaš malo vjernika u svojoj nadbiskupiji. Neka Te to ne smeta. Bog nije statističar i ne bavi se brojkama. I Isus je rekao svojim sljedbenicima: Ne boj se, malo stado! Uostalom, nećeš biti sam. Uz Tebe će biti Twoja braća Biskupi naše zemlje sa svojim vjernicima. Uza Te će stajati i cijela Katolička Crkva sa preko 700 milijuna vjernika. Ali što je najglavnije, uza Te bit će Krist, koji je obećao: Evo, ja sam s vama do konca svijeta! Zato imaj pôuzdanje! Isus je moguć, da Ti pomogne i izbavi Te iz svih poteškoća. Kako je Twoga nebeskoga zaštitnika sv. Petra pridržao, da ne potone u dubine genezaretskoga jezera, izbavio ga iz tamnicy Heroda Agripe, bit će uza Te ako mu se potpuno predas u svim Tvojim teškoćama i opasnostima.

Ali će Ti trebati nositi križ. To je sudbina svih Kristovih pristaša, posebno Apostola i njihovih nasljednika. Ali to ne treba da Te smućuje. Nasuprot da Te veseli i raduje. Jer u Križu je snaga, pobjeda i život! Po križu je Isus pobjedio grijeh i smrt, pa ušao uskrsnućem u svoju slavu. Tako ćeš i Ti po križu osigurati sebi i svome puku vječnu radošć u kraljevstvu nebeskom. Stoga imaj vazda na umu one riječi hrvatskog pjesnika Ivana Mažuranića, koje se tiču baš ovoga krša, gdje se prostire Tvoja nadbiskupija. Mažuranić pjeva:

Al'nada sve što krš ovaj kiti,
Krst je slavni nepobjedjen igda,
vrh Lovćena što se k nebū diže!

Krst, odnosno Isusov križ ne diže se samo iznad Lovćena, nego iznad svih brda i planina cijelog svijeta. On dopire i u samu vječnost. U križu je pobjeda, snaga i život, on je predmet naše vjere, nade i ljubavi, znak našega spasenja. Stoga propovjedaj neustrašivo Krista i njegov križ!

U to ime, dragi u Kristu brate, ja Ti čestitam Tvoje biskupsko posvećenje sa željom da budeš sretan i blagoslovljen! Živio!

I s naše strane iskrene čestitke s najboljim željama Nadbiskupu-Ordinariju Mons. Aleksandru Tokiću, njegovom Koadjutoru c.j.s. svemu puku u Nadbiskupiji! Sretno i blagoslovljeno!

3.- GODIŠNJA SKUPŠTINA NACIONALNOG VIJEĆA PMD

Održana je u Sarajevu, u interdijecezanskom bogoslovskom sjemeništu, pod predsjedanjem Msgr. IVE GUGIĆA, biskupa i Dr. ZONIMIRA BAOTIĆA, nacionalnog Direktora PMD.

Budući da je Don Andrija Iličić bio u veljači odsutan, zastupao je naše dijeceze vlč. Dr. Ratko Perić, profesor u Sarajevu. On je pročitao pismeni izvještaj, što ga je prije svog odlaska napisao vlč. Iličić, te pismeni izvještaj Tajnika Biskupije, kojim je on dostavio novac sakupljen na svjetski misijski dan i na Bogojavljenje, te posebne priloge za naše misionare.

Premda i ovog puta neke naše župe nisu dostavile propisanu kolektu ni za Bogojavljenje ni za Misijsku nedjelju, ipak doprinos naših biskupija iz Hercegovine ove je godine iznosio skoro 50 % više nego li ranije, što sa zadovoljstvom ističemo. A da su svi župski uredi poslali, onda bi sveukupni doprinos bio daleko veći. Iznosimo samo neke momente, svećenicima na

na razmišljanje i za informaciju:

A/ U župama koje administrirajuoci franjevci skupljeno je zajedno i na Svjetski misijski dan / 4,536.730 SD/ i na Bogojavljenje / 555.780 SD/ 5,092.510 SD, ili po jednoj župi 145.500 SD, ili po jednom vjerniku cca 36. SD. Podatke za broj vjernika uzimamo prema onom šematizmu provincije iz 1977.g.

B/ U župama koje administrira dijecezanski kler:

1/ U Mostarsko-duvanjskoj biskupiji:

Sakupljeno na Bogojavljenje / 674.770 SD/ i na svjetski misijski dan, ili članarina i pojedinačni doprinosi / 5,121.620 SD/, ukupno: 5,796.390 SD, ili po jednoj župi: 305.073 SD, ili po jednom vjerniku cca 158 SD/;

2/ U župama trebinjsko-mrkanjske biskupije:

Sakupljeno Bogojavljenje / 263.530 SD/ i na Misijsku nedjelju 3,796.550 SD - ukupno: 4,060.080 SD, ili po župi 270.672 SD, ili po vjerniku cca 205, SD/.

K tomu:

a/ Župa Donje Hrasno dala je 900.000 SD, za dvojicu misionara, za koje su vjernici tokom godine skupili: O. Gabriću i vlč. B. Obradoviću,

b/ Dijecezanski kler od svojih godišnjih prihoda dao je za trojicu dijecezanskih misionara u Africi / Obradović, Bevanda, Ivančić/: 3,000.000 SD.

Ordinarijat zahvaljuje svim župnicima i svećenicima koji su se bolje zalagali, da se i u našim biskupijama poveća misijska milostinja, te potičemo sve, da to nastave i povećaju, te i ove naredne godine budu dijecezanski doprinosi za misije bolji i veći nego li proteklih godina!

4.- BISKUPI VRHBOSANSKE CRKVENE POKRAJINE U AUDIJENCIJI KOD SVETOG OCA IVANA PAVLA II.

Na molbu Vrhbosanskog Nadbiskupa i Metropolite Sv. Otac Ivan Pavao II primio je u audijenciju dne 23. veljače 1979. Biskupe naše crkvene pokrajine. Medju njima bila su i oba naša Biskupa: Ordinarij i njegov Koadjutor. O sadržaju audijencije do sada nije izdano nikakvo saopćenje. Tom prigodom Biskup-Ordinarij posjetio je i Državno Tajništvo, Kardinala Šepera, te Sestre Milosrdnice u Centocelle, Školske Sestre na Farnesini. Na oba ovaj zadnjem mjestu imao je sv. Misu i propovijed. Posjetio je i posebno se molio za dijecezu, svećenike i vjernike nad konfesijom sv. Petra, i na grobovima Pija XII, Ivana XXIII, Pavla VI i Ivana Pavla I.

Putovao je u Rim i vratio se natrag u domovinu avionom preko Dubrovnika.

Za vrijeme svog boravka u Rimu, Biskup je stanovao u Hrvatskom Papinskom Zavodu sv. Jeronima, i interesirao se za uspjeh i vladanje naših studenata-svećenika u tom Zavodu i izvan njega u Rimu.

5.- BISKUP ORDINARIJ U DONJEM HRASNU.

U nedjelju, dne 11. veljače Biskup je Ordinarij imao pučku sv. Misu, održao prigodnu homiliju u župi Donje Hrasno i vodio zavjetnu procesiju i obavio posvetu preci. Srcu Marijinu. Na povratku posjetio je i župnika u Celjevu i pregledao radove na župskoj crkvi, koju župnik spremi za blageslov.

6.- NAŠI BISKUPI NA PROSLAVI SV. VLAHA U DUBROVNIKU

U subotu, dne 3. veljače 1979. naši su Biskupi krenuli iz Mostara na putu prema Dubrovniku, gdje su nanjeravali 4. II. sudjelovati u vanjskoj proslavi sv. Vlaha. S njima se je uputio i Tajnik Biskupije do Neuma, koji je odatle otišao u Donji Gradac, gdje je sudjelovao u sprovodu majke vlč. gosp. Don Petra Vučetića, st. zvanog "Šjora", koji se nalazi u Australiji i nije mogao doći na sprovod svoje majke kao ni svojeg oca. Biskupi su taj dan posjetili Sestre u Trebinju, a u nedjelju, dne 4. veljače sudjelovali su u vanjskoj proslavi sv. Vlaha. Popodne su posjetili preč. gosp. Msgra Dr. Čedonila Čekadu u samostanu Sestara Služavki Malog Isusa, i podvečer se vratile u Mostar.

7.- BISKUP-ORDINARIJ:

a/ Služio je na prvi dan Božića 1978. u mostarskoj crkvi pontifikalnu sv. Misu i održao prigodnu homiliju;

b/ Drugi dan Božića, dne 26. prosinca 1978. posjetio je samostan časnih Sestara III. reda sv. Franje u Bijelom Polju i toga dana propovijedao pod pučkom sv. Mison u župskoj crkvi;

c/ U nedjelju, dne 31. prosinca na poziv župnika posjetio je župu Kruševo i tu održao prigodnu homiliju. Poslije podne došao je Don Sroćko Majić, i obavijestio ga o smrti Msgra Don Andrije Majića.

d/ Dne 2. siječnja 1979. po vrlo lošem vremenu pošao je na sprovod u Studence i tu, kako je naprijed rečeno, predvodio koncelebraciju;

e/ Dne 30. siječnja 1979. godine pošao je u župu Ledinac i održao sv. Misu za pok. župnika Don Antu, kojoj je prisustvovao veoma lijepi broj vjernika, a i svećenika.

f/ Dne 31. siječnja 1979. pohodio je naše Biskupe u Mostaru vrhbosanski Nadbiskup i naš Metropolita Msgr Dr. Marko Jezinović, s kojim su Biskupi raspravljali o našim zajedničkim problemima uoči njihove audijencije kod Sv. Oca.

8.- POVODOM SMRTI MSGRA DON ANDRIJE MAJIĆA

Svi su dijecezanski svećenici obiju naših biskupija u Hercegovini dužni služiti jednu sv. Misu za ispokoj njegove duše. Ukoliko te već nisu učinili, neka učine što prije. O tome ne trebaju pisano obavješćivati Ordinarijat.

Također neka se zabilježi njegova smrt i u župi njegova krštenja, t. j. u Drinovcima, kao i u župi u kojoj je umro, t. j. u Studencima.

& & & & & & & &

P r e p o r u č u j e m o,

U prodaji se nalazi knjiga pod naslovom KRISTOVĀ NAŪKA, katolički katekizam za odrasle, koju je već ranije Ordinarijat bio svećenicima preporučio. To sada ponavljam i potičemo, da svaki naš svećenik i župnik nabavi tu knjigu sebi i za svoje pastoralne potrebe, za koju je napisao predgovor kard. J. Wright, prefekt Kongregacije za kler, a hrvatsken prijevodu nadb. F. Kuharić!

SVEĆENICIMA ZA INFORMACIJU I RAZMIŠLJANJE
/- Sažetak enciklike "REDEMPTOR HOMINIS" /

Upravo dok smo završavali ovaj broj Sl. Vjesnika, objavljena je prva enciklika Pape Ivana Pavla II.

Ovdje donosimo kraći prikaz, koji je napisao Biskup Koadjutor, a nadamo se, da će naš katolički tisak izdati u cijelosti tu encikliku, pa unaprijed preporučujemo svim našim svećenicima i župnicima, da tu encikliku nabave i ozbiljno je prouče.

Sv. Otac Papa Ivan Pavao II izdao je svoju prvu encikliku pod naslovom: REDEMPTOR HOMINIS - Otkupitelj čovjeka!

Datirana je 4. ožujka 1979., a objavljena je 15. ožujka. Napisana je još u studenom prošle godine, na poljskom. Trebalo ju je prevesti na latinski i na još više živih jezika, i u svim tim jezicima u Rimu štampati i razaslati svim biskupima po svijetu. I naši su je biskupi primili prije nego što je objavljena, ali s napomenom da to drže u tajnosti, dok ne bude u Rimu publicirana.

Enciklika je doživjela veoma veliki publicitet u čitavom svijetu, možda i zato jer je prva enciklika sadašnjega Pape, pa donekle programatska, a i zato jer je ovaj Papa svakome sve više interesantan. Oni koji žive u Rimu i promatraju kako se svijet okuplja na generalne audijencije srijedom, u nedjelju za vrijeme podnevnog angelus-a na trgu sv. Petra, uz Papine posjete nekim župama u Rimu, i t. d. kažu, da je ovo nadmašilo sve što su gledali i promatrali za prijašnjih Papa.

Papa Ivan Pavao II već je i prije otkrio sebe i svoje poglедe na Crkvu i čovjeka, posebno u nastupima u Meksiku. On uvijek pred sobom ima čovjeka, suvremenog čovjeka, kojemu kao i svim ljudima svih generacija treba Otkupitelj. Gleda čovjeka koji se visoko vinuo na znanstvenom i tehničkom polju, ali koji se lomi sam u sebi razjedinjen idejno, politički, moralno, a sposoban da uništi čitavo čovječanstvo. Sveti Otac tom čovjeku hrabro navješćuje spasenje u Isusu Kristu.

Papa ide jednim umjerenim, ali sigurnim putem. Ima veliku vjeru u Boga i Crkvu i u njezinu budućnost i smatra da je nutarnja snaga božanskog elemente u Crkvi jača od naših ljudskih nesloga, svadja, nemira.

Isus je jednom otkupio svijet, On je u Crkvi prisutan, Crkva je u posjedu njegove istine i zato se može s pouzdanjem gledati u budućnost. Ekleziologija pape Ivana Pavla II je potpuno Kristocentrična, usmjerenica na Krista, a ne na svoju vanjštinu. I kao što je Krist okrenut prema čovjeku i njegovom spasenju, ni Crkva ne može ići drugim putem. Papa ima u vidu Crkvu koja treba da bude jača, svjesnija svoje zadaće navještanja ljudskoga otkupljenja i u tom smislu osvrće se na ono što je naslijedio.

Papa Ivan Pavao II ide urtim stazama svojih predšasnika, a to je put koncilske obnove. Svjestan je burnih godina koje je mora podnosići Pavao VI., ali u potpunom pouzdanju u Duha Istine ulazi u baštinu posljednjih pontifikata.

Eniklika je nastavak dijaloga s Crkvom i sa svijetom. Iako je okumenski naklonjen i raspoložen, ne ustručava se hrabro iznositi katoličku nauku. Govor mu je siguran i smion, i

odbacuje protiv ekumenizma, i poziva na dužni obzir one koji šire skepsu i moralno popuštanje.

Već prije je Papa hrabro rekao: Otvorite... otvorite vrata Kristu, neka udje, ne bojte se... Samo On zna, što je u čovjeku... i Crkva zna, a "Crkva ima uvijek sve dublju svijest svog božanskog misterija, svoje ljudske misije, pa i svojih ljudskih slaboća". "Točno je da je Crkva po primjeru poniznog svog Učitelja, utemeljena na poniznosti, i da ona ima osjećaj kritičnosti obzirom na svu njezinu ljudsku djelatnost... ali i ta kritika mora imati pravedne granice. Inače ona prestaje biti konstruktivna, ne pridonosi istini ni ljubavi,... nego je više želja da se drugima nametne svoje vlastito mišljenje".

U drugom dijelu enciklike Papa ulazi u dubine, u misterij otkupljenja. Ono je potrebno i čovjeku na kraju drugog milenija. Čovječanstvo je u pogibelji. Dovoljno je sjetiti se samo nekih činjenica kao pogibelj zagadjenja ljudske okoline u visoko industrijaliziranim zemljama, ili neprestani oružani sukobi koji se posvuda javljaju i ponavljaju, ili mogućnost samouništenja atomskim, hidrogenskim ili neutronskim i drugim sredstvima ili pomanjkanje poštivanja djeteta u majčinoj utrobi.

Svijet nove epohe, svijet kozmičkih letova,... nije li ujedno svijet koji uzdiše u porodnjajnim bolovima, "koji čeka s nestrpljivošću objavljenje sinova Božjih?". Zadaća Crkve da navješta otkupljenje čovjeka nailazi na veliki fenomen ateizma "programiranog, organiziranog, strukturiranog u politički sistem". "A nije bez značajno, što je Krist rekao: Kraljevstvo Božje silu trpi i siloviti ga osvajaju; kao i to: sinovi ovoga svijeta... su sposobniji od sinova svjetla... Mi prihaćamo rado ovaj prigovor, zato da bismo bili slični silovitim za Boga, kakve smo često vidjeli u povijesti Crkve i koje vidimo još i danas, da bismo se svjesno ujedinili u velikoj misiji, da navijestimo Krista svijetu... generacijama... narodima... da svi upoznaju neistrživo bogatstvo Kristovo koje je namijenjeno svakom čovjeku i predstavlja dobro za svakoga".

U trećem dijelu enciklike Papa Ivan Pavao II govori o otkupljenom čovjeku u suvremenom svijetu i o Kristu koji je ujedinjen sa svakim čovjekom. Crkva našeg vremena mora ići svojim putem, jedinim putem, "putem prokušanim kroz 20 stoljeća, koji je ujedno i put budućnosti... Krist je, naime, na jedan novi način ponovo prisutan uza svu svoju prividnu odsutnost, i uza sva ograničenja prisutnosti i aktivnosti Crkve". Ona mora tražiti i ne smije napustiti čovjeka. U raznim papinskim dokumentima našeg vremena bilo je mnogo govora o problemima današnjeg čovječanstva i pojedinca čovjeka. U bilješci se nabraja mnoštvo takvih dokumenata kao dokaz brige Crkve za razne probleme današnjeg društva. Papa raspravlja i naglašava čovjekova ljudska prava i hvali sve one koji se za njih bore. Na poseban način hvali nastojanja Organizacije Ujedinjenih Naroda. Notira i današnji "nasilni ateizam koji sebi jedinom priznaje pravo u javnom i socijalnom životu, dok se vjernike - kao po nekom pravilu - jedva podnosi, ili su čak tretirani kao gradjani najnižeg ranga, i konačno - što se već ostvaruje, - potpuno lišeni njihovih gradjanskih prava"... "Zato, zbog moje službe kojom sam zadužen /Papa Ivan Pavao II ne govori "Mi", nego ja!/ u ime gradjana cijelog svijeta obratiti se onima o kojima ovisi socijalni i javni život zahtjevom da se poštivaju prava vjere i djelovanja Crkve. Ne traži se nikakav privilegij nego poštivanje elementarnih prava.

Ostvarenje tih prava jest osnovni test da bi se verificirao autentični progres čovjeka i svake vlasti u svakom društvu, sistemu i u svakoj sredini".

U IV dijelu enciklike Papa govori o misiji Crkve u sudbini čovjeka. Crkva je nosilac Kristove istine, milosti otkupljenja, Ona je odgovorna da sačuva Kristovu istinu, koja je spas čovjeka. Papa ukazuje na izvor milosti i duhovnog života. Euharistija, Ispovijed, i tu Papa snažno i brižno naglašava potrebu i praksu individualne ispovijedi, jer "ne smijemo zaboraviti da je obraćenje nutarnji čin posebne dubine gdje čovjeka nitko ne može zamijeniti, niti za njega to može učiniti zajednica" Da, obraćenje i život u Kristu, na što posebno zove osobe Bogu posvećene u celibatu, u molitvi, u obdržavanju evandjeoskih savjeta. Nadalje upozorava na pogrješna mišljenja o slobodi. Na kraju upravlja svoje misli na Majku našega ufanja, na Onu koju je Pavao VI nazvao "Majkom Crkve". "Njezin Sin je namjerno protegao njezino majčinstvo na sve ljudе". Ona je Majka, još od Navještenja utkana u povijest spasenja i u misiju Crkve. Zato mi svi koji radimo na formaciji ove generacije Kristovih učenika, želimo se sjediniti s njom na jedan posebni način.

"Završavajući moje razmišljanje poniznim i toplim pozivom na molitvu, htio bih da ustrajemo u toj molitvi zajedno s Marijom, Majkom Isusovom, kao što su nekada ustrajali Apostoli i učenici Gospodinoviiza Uzašašća u Cenakulu u Jeruzalemu. Ja molim posebno Mariju, Majku nebeske Crkve, da se dostoji ustrajati s nama u ovoj molitvi novoga Adventa čovječanstva, da bismo stvorili Crkvu, mistično tijelo njezinog jedinog Sina. Ja vjerujem da ćemo, zahvaljujući ovoj molitvi, biti sposobni primiti Duha Svetoga koji silazi na nas da bismo postali svjedoci Kristovi sve do na kraj zemlje kao oni koji su izašli iz Cenakula u Jeruzalemu na dan Duhova.

S mojim apostolskim blagoslovom.

Dano u Rimu, kod Sv. Petra, 4. ožujka 1979, na prvu nedjelju Korizme, u prvoj godini moga pontifikata,

Papa Ivan Pavao II. "

& & & & & & & & & & & &

Iskorištavamo slobodni prostor:

VAŽNA OBAVIJEST SVEĆENSTVU

U utorak, dne 27. ožujka 1979. održat će se u Sarajevu molitveni susret s pomoćnim biskupom iz Varšave Mons. Kraszewski, koji će nam prenijeti iskustva svoga naroda u vezi s produbljenjem duhovnog života po Mariji. Početak je u 9 sati u bogoslovskom sjemeništu. Najtoplje preporučujemo svećenicima koji su taj dan slobodni, da posjete taj molitveni skup u Sarajevu, a mogu ga iskoristiti kao svoju mjesečnu duhovnu obnovu i pripravu na jubilarne proslave u vezi s 1.100-obljetnice Branimirova pisma Papi i Papina blagoslova knezu Branimiru u god. 879. Oni koji je bliže u Split, moći će i tamo prisustvovati u tom molitvenom skupu, jer Biskup putuje iz Sarajeva u Split. U Splitu je predviđen taj sastanak dne 28. ožujka t. g. Neka barem podju u Sarajevo, koji su tamo studirali teologiju. Možda smo malo kasno dobili obavijest, pa smo je stoga naslovili kao "Važna...".

USKRSNA PORUKA I ČESTITKA NAŠIH BISKUPA

Draga braćo svećenici, redovnici i redovnice,
dragi vjernici!

1.- Mi, koji smo ovih dana proživljavali povijest i tajnu Muke i Smrti Spasitelja Isusa, dobro smo uočili razočaranje i bol onih koji su Isusu vjerovali, koji su se ufali u njegovu moć, u njegovu pobjedu, u njegovo kraljestvo. Mjesto toga Isus je bio uhvaćen, sviran, pogrdjen, bičevan, mučen i na najsramotniju smrt osudjen. Dok je umirao neprijatelji su mu se rugali. Onda je grob tvrdo zapečaćen, jaka rimska straža je na grobu, učenici se razbježali. Petar se osramotio, Juda ga izdao, pa se onda objesio... Već je treći dan, nedjeljno jutro bez nade, samo neke žene nešto govore...

2.- I onda se Isus pojavi medju apostolima, ušao je kroz zatvorena vrata, pozdravio ih riječima "Mir vama!..." Živ sa slavnim ranama. Apostoli ne vjeruju svojim očima. "Imate li štogod za jesti?...". Jest, On je, živ, zdrav, uskrsnuo od mrtvih, pobednik nad tužiteljima i neprijateljima, gospodar života i smrti, jači od svake sile, zemaljske i paklene. Uskrsnuo je doista! Samo uskrsnuli Isus mogao je potištene apostole opet ohrabriti, oduševiti ih sve do mučeničke smrti.

3.- Eto, to je snaga Uskrsnuća, snaga današnjega blagdana. Tko u Isusa vjeruje, tko za njih ide, sigurno se ne može prevaziti. Može se čuditi njegovim odlukama kao i apostoli, može se prestrašiti u olujama života i zaviknuti: "Gospodine, spasi nas, pogibosmo!"; može biti netko zbog Isusa i proganjan i mučen, ali Uskrsnuće mu garantira, da Isus ima vlast nad svim silama svemira, da on uvijek ima konačnu riječ i da svojih nikada ne napušta.

4.- Uskrsnuće Isusovo je veće i jače od svih njegovih čudesa i nauke. Apostoli su ta čuda vidjeli i nauku slušali, pa ipak ih je Isusova Muka i Smrt teško deprimirala, ali Uskrsnuće ih je opet sve ohrabriло i oživjelo. Vrijedi to jednako i za nas! Mi smo, doduše, otkupljeni Isusovom Mukom i Smrću. Uzevši na sebe onako strašnu muku i smrt Isus nam je htio ujedno naj-čitije objaviti svoju beskrajnu ljubav, cijenu otkupljenja, i cijenu naše duše

the first time I have seen a specimen of *Leucostethus* from the Andes. It is a very small lizard, about 10 mm. long, with a dark brown dorsal surface, lighter on the sides, and a light brown ventral surface. The head is broad, with a distinct neck. The body is elongated, and the tail is slightly longer than the body. The scales are smooth, and the head is slightly pointed. The eyes are large, and the nostrils are located on the upper surface of the snout. The mouth is small, and the teeth are sharp. The limbs are well developed, and the feet are webbed. The tail is slightly curved, and the tip is slightly pointed. The coloration is dark brown on the dorsal surface, lighter on the sides, and light brown on the ventral surface. The head is broad, with a distinct neck. The body is elongated, and the tail is slightly longer than the body. The scales are smooth, and the head is slightly pointed. The eyes are large, and the nostrils are located on the upper surface of the snout. The mouth is small, and the teeth are sharp. The limbs are well developed, and the feet are webbed. The tail is slightly curved, and the tip is slightly pointed.

Ali da nije bilo Uskrsnuća, da je sve završilo u grobu, tko bi nam navijestio naše otkupljenje? U grobu bi se izgubio i sami spomen na Isusa! Apostole ne bi više nitko sabrao, ne bi napisali Evandjelje, ne bi nam sačuvali Isusovu nauku i poka-zali put otkupljenja i spasenja. Kao što je zora uskrsnuća unijela radost, snagu, život u dušu apostolâ, Ivana, Petra, Marije Magdalene, presvete Isusove Majke, svih apostolâ i učenikâ, tako i nama ovaj dan donosi svjetlo radosti, istine i nade na sve ono što znamo o Isusu i o našem spasenju.

5.- Draga braćo svećenici, dragi vjernici, želimo vam da vas sve duboko prožme radost Uskrsnuća Gospodnjeg. Želimo da ga doživite kao vlastito uskrsnuće od grijeha, od nemara, od straha; da poput apostola budete svjedoci Uskrsnuća, svjedoci Evandjelja... U tim željama, svima vam želimo sretan i veseli Uskrs!

Mostar, uoči Uskrsa 1979.

+ PETAR, Biskup-Ordinarij,
+ PAVAO, Biskup-Koadjutor.

BISKUPSKI ORDINARIJAT MOSTAR

Broj: 220/1979.

P.N.

SVIM ŽUPSKIM UREDIMA U NAŠIM BISKUPIJAMA!

Poruku naših Biskupa pročitati u cijelosti vjernicima pod svim svetim Misama na dan Uskrsa!

Mostar, dne 20. ožujka 1979.

KANCELARIJA BISKUPSKOG ORDINARIJATA.

